

ГРАДСКИ ЦЕНТАР
ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД
У БЕОГРАДУ

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ЗА 2025. ГОДИНУ

Београд, април 2026. године

Садржај

Уводни део

1.1. Становништво Београда (демографска и социо-економска обележја)	1
2. ДЕЛАТНОСТ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД.....	35
3. ГРАДСКИ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД КАО ПРУЖАЛАЦ УСЛУГА	38
3.1. Простор и опрема/услови рада у 2025.....	42
3.2. Усавршавање и обука запослених у ГЦСР	43
3.3. Градски центар за социјални рад и медији.....	44
4. КОРИСНИЦИ УСЛУГА ГРАДСКОГ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД	46
4.1. Укупан број корисника.....	46
4.2. Старосне групе корисника према оствареним правима, примењеним мерама и пруженим услугама у Градском центру за социјални рад	511
4.2.1. Деца.....	51
4.2.2. Пунолетни корисници (млади, одрасли и старији).....	60
4.2.3. Социо-материјално угрожене породице	64
4.2.4. Деца са проблемима у понашању и у сукобу са законом.....	69
4.2.5 Жртве насиља	74
4.2.6. Особе са инвалидитетом	85
5. ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА КОЈА СЕ ФИНАНСИРАЈУ ИЗ БУЏЕТА ГРАДА	90
6. ПОСЛОВИ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД НА ОСТВАРИВАЊУ ПРАВА, ПРИМЕНИ МЕРА И ОБЕЗБЕЂИВАЊУ УСЛУГА.....	98
6.1 Послови процене и планирања.....	98
6.2 Супервизијски послови.....	98
6.3. Управно- правни послови	99
6.4. Услуге – неодложне интервенције	100
7. САВЕТОВАЛИШТЕ ЗА БРАК И ПОРОДИЦУ.....	101
8. ОДЕЉЕЊЕ ЗА ПОСЛОВЕ ПЛАНИРАЊА И РАЗВОЈА.....	104
8.1 Рад по приговорима-законска основа и сврха обраде приговора.....	104
8.2. Рад по осталим захтевима.....	105
8.3. Рад по захтевима за стручну помоћ.....	107
8.4. Усавршавање и обука запослених у ГЦСР	108
9. ИСТРАЖИВАЧКИ РАД У ОДЕЉЕЊУ ЗА ПЛАНИРАЊЕ И РАЗВОЈ.....	111
10. АКТИВНОСТИ ГРАДСКОГ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД У БЕОГРАДУ У 2025. ГОДИНИ.....	113
10.1. Пројектне активности у 2025. години.....	113
11. Закључак	114

ГРАДСКИ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД У БЕОГРАДУ	БЕОГРАД
година оснивања	1991.
в. д. директора	Станко Гујаничић
електронска пошта	info@gcsrbg.org
адреса и пош. Број	Руска 4; 11040 Београд
телефон/факс	2650-329; 2650-925

Уводни део

Извештај о раду Градског центра за социјални рад у Београду за 2025. годину се односи на кориснике који се налазе на евиденцији Градског центра за социјални рад у Београду, запослене раднике центра, просторну и техничку опремљеност. Намењен је свим заинтересованим странама, Управном одбору Градског центра за социјални рад у Београду, Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Републичком заводу за социјалну заштиту и Скупштини Града Београда. Извештај о раду је разматран и усвојен на седници Управног одбора која је одржана _____

Извештај има три основна циља: **први** – да утврди основне карактеристике и трендове развоја капацитета Градског центра за социјални рад у Београду као кључног актера социјалне заштите: **други** – да утврди карактеристике и положај у заштити, који имају појединци, породице и осетљиве групе као корисници у систему социјалне заштите и **трећи** – да утврди капацитет и квалитет у обављању основних послова центра за социјални рад и њихових исхода или ефеката у остваривању права, примени мера и обезбеђивању услуга социјалне заштите, а посебно услуга у локалној заједници. Доношењем Закона о социјалној заштити 2011. Године Центар за социјални рад је добио свој нови професионални профил, подржан законским решењима о финансирању. Увођењем нових института истовремено је преузео и посебну одговорност у покретању иницијатива на подручју које покрива у складу са усвојеним стратешким плановима развоја (реформе) социјалне заштите и има пресудну улогу у остваривању циљева социјалне заштите.

Да би успешно остваривао поверене обавезе, Градски центар за социјални рад мора да ради и на сопственом развоју, да јача и да унапређује материјалне и технолошке услове за рад и да усавршава и обуком запослених јача њихове капацитете. Основу за израду овог извештаја чини база података о раду свих одељења Градског центра за социјални рад у Београду за 2025. годину као и подаци Републичког завода за статистику (РСЗ), Националне службе запошљавања, Републичког фонда за пензијско–инвалидско осигурање. Формат извештавања у оквиру прописаног минимума садржи информације о корисницима и њиховим породицама, о врстама и нивоима услуга, приступу и квалитету услуга, задовољству корисника услугом, исходима и циљевима који су постигнути из индивидуалног плана услуге и учешћа корисника у процесу пружања услуге. Такође садржи и информације о запосленима у Центру за социјални рад, активностима које су у функцији постављених циљева и податке о континуираном стицању знања и вештина запослених. Подаци за израду извештаја су прикупљени у контакту са надлежним особама у свим одељењима Градског центра за социјални рад. У првој фази обраде подаци су систематизовани за свако одељење Градског центра за социјални рад појединачно и на крају обједињени за Град Београд у целини.

1.1. Становништво Београда

Систематско праћење демографских и социо-економских показатеља на локалном нивоу представља један од кључних алата у раду Центра за социјални рад. Центар пружа подршку појединцима и породицама, омогућавајући им остваривање права и приступ различитим услугама социјалне заштите.

Демографски подаци омогућавају Центру не само да обавља своју основну делатност у области социјалне заштите, већ и да темељно сагледа потребе и кретања у популацији. На тај начин обезбеђује се правовремена реакција и развој приступачних, ефикасних и функционалних интервенција.

Демографска слика Београда одражава сложене друштвене токове и указује на дубље процесе који обликују свакодневни живот његових становника. Промене попут старења становништва, негативног природног прираштаја, унутрашњих миграција и трансформације породичних односа не одвијају се равномерно, већ неретко појачавају постојеће социјалне неједнакости и наглашавају потребу за пажљивим и правовременим социјалним интервенцијама.

Анализа структура становништва, као што су старосна доб, наталитет, миграције, типови домаћинства и други релевантни индикатори, од суштинске је важности за планирање и унапређење рада Градског центра за социјални рад. Захваљујући овим увидима, Центар не само да може адекватно одговорити на последице демографских промена, већ и благовремено предвидети будуће потребе различитих друштвених слојева становништва. Различити друштвени слојеви имају неједнаке стартне позиције у приступу социјалним, економским и образовним ресурсима, због чега је посебно важно да се мере социјалне заштите темеље на анализи социјалне стратификације и специфичних потреба сваке групе. Сензибилност за специфичности ових група подразумева разумевање структурних неједнакости које утичу на приступ правима, услугама и ресурсима у локалној заједници. Разумевање демографских индикатора важно је не само ради праћења популационих кретања, већ и ради идентификовања група које се налазе у структурно неповољнијем положају. Оваквим проактивним приступом омогућава се развој програма за различите категорије становништва, пре свега за рањиве друштвене групе. Унапређењем инклузивности и обезбеђивањем једнаких могућности за све, Центар доприноси јачању социјалне правде у заједници. Интервенције засноване на реалним подацима имају за циљ не само одговор на текуће изазове, већ и стварање услова за одржив и праведан развој, заснован на дугорочном планирању и превентивном деловању. На тај начин Центар делује проактивно, а не искључиво реактивно, што му омогућава да благовремено препозна и усмерава активности ка различитим социјалним и друштвеним групама становништва.

Основне информације о Београду

Град Београд је јединствена територијална јединица која обједињује функције локалне и регионалне самоуправе. У свом саставу има 17 градских општина и 157 насеља, распоређених на површини од 3.234 km². Просечна густина насељености износи 520 становника по км², што Београд чини најгушће насељеним регионом у Србији, скоро пет пута од републичког просека.

Број становника

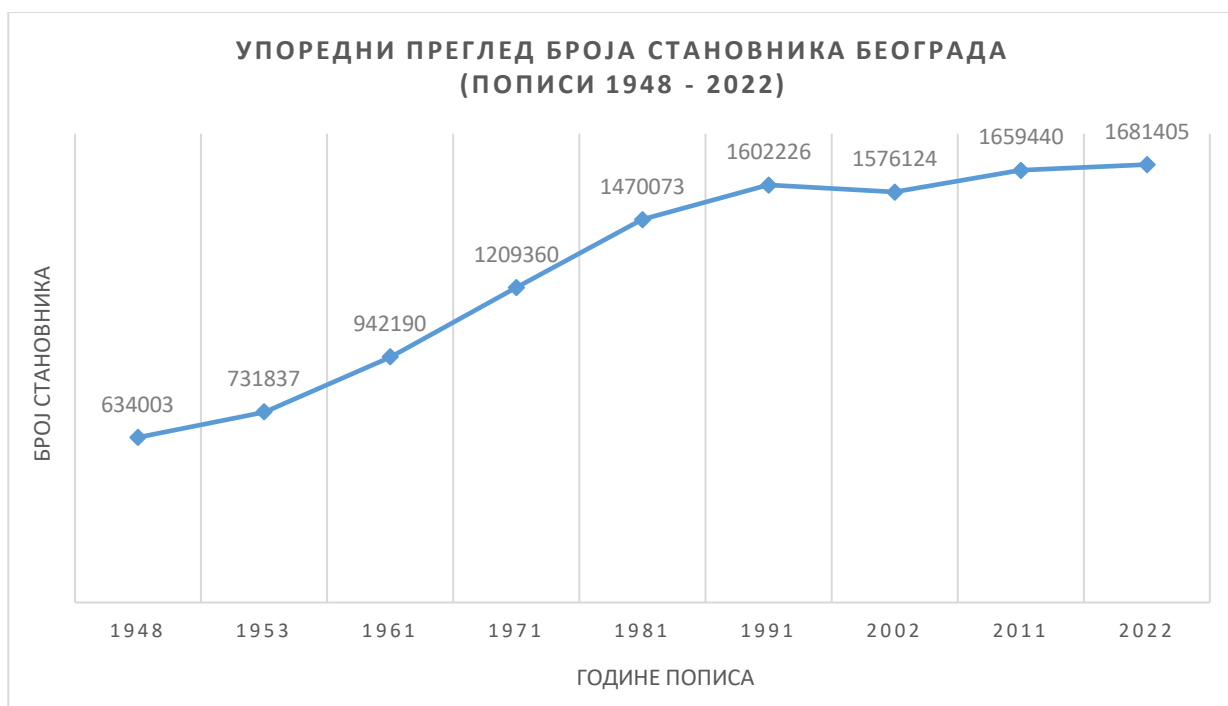
Према подацима **Пописа становништва из 2022.** године Београд је имао **1.681.405** становника, што чини 25,3% становништва Србије (6.647.003). У међупописном периоду (2011/2022) број становника је повећан за свега 1,3%. **Према процени** броја становника за **2024.** годину Београд је имао **1.682.720** становника. На основу релевантних статистичких и демографских података Београд је више деценија суочен са дубоком демографском кризом, посебно са процесима депопулације и старења становништва, као дугорочним, глобалним демографским, те парцијалним депопулацијским процесима, као што су репродукцијски и генерацијски.

Последњи Попис становништва 2022. године показао је да је Београд и даље изложен природној депопулацији и другим негативним демографским трендовима, пре свега, процесу старења становништва.

Као што се може видети (*графикон 1*), већи део посматраног периода, Београд карактерише повећање броја становника као резултат, пре свега, механичког прилива, али и позитивне стопе природног прираштаја.

Негативне тенденције у природном кретању становништва Београда присутне су више деценија и један су од изразито неповољних чинилаца у развоју становништва Града. Пре свега, становништво се не обнавља природним путем, услед ниског нивоа рађања, чији је прецизан показатељ стопа укупног фертилитета.¹

Графикон 1.

¹ Стопа укупног фертилитета представља број живорођене деце по једној жени старости 15-49 година. Стопа укупног фертилитета налази се испод прага прости репродукције, а за последњих десет година смањена је са 1,6 на 1,4 детета по жени, што указује на константни пад рађања, поремећаје у структурама становника и обрнуто. За рачунање индикатора стопа укупног фертилитета користи се број живорођене деце према старости мајке и процењен број жена према навршеним годинама старости.

Демографска кретања у Београду од средине 20. века до данас одражавају сложене друштвено-економске трансформације и миграционе процесе који су обликовали урбани пејзаж града. Након Другог светског рата, Београд је доживео снажан раст броја становника, подстакнут динамичним процесима индустријализације и урбанизације. Као политички, економски и културни центар, Град је привлачио велики број људи из руралних подручја у потрази за бољим животним условима. Интензивне унутрашње миграције, проширење административног подручја и позитиван природни прираштај допринели су брзом повећању становништва током друге половине 20. века.

Од почетка деведесетих година, демографска динамика се мења. Економске кризе, политичка нестабилност и ратови у региону довели су до смањења редовног миграционог прилива, посебно младих и образованих лица. Истовремено, Београд је примио велики број избеглица из бивших југословенских република, што је делимично компензовало опадање унутрашњих миграција. Број умрлих почиње да премашује број рођених, што доводи до негативног природног прираштаја. Ипак, у првим деценијама 21. века, број становника Београда бележи благи пораст, пре свега услед унутрашњих миграција и просторно-функционалног ширења Града.

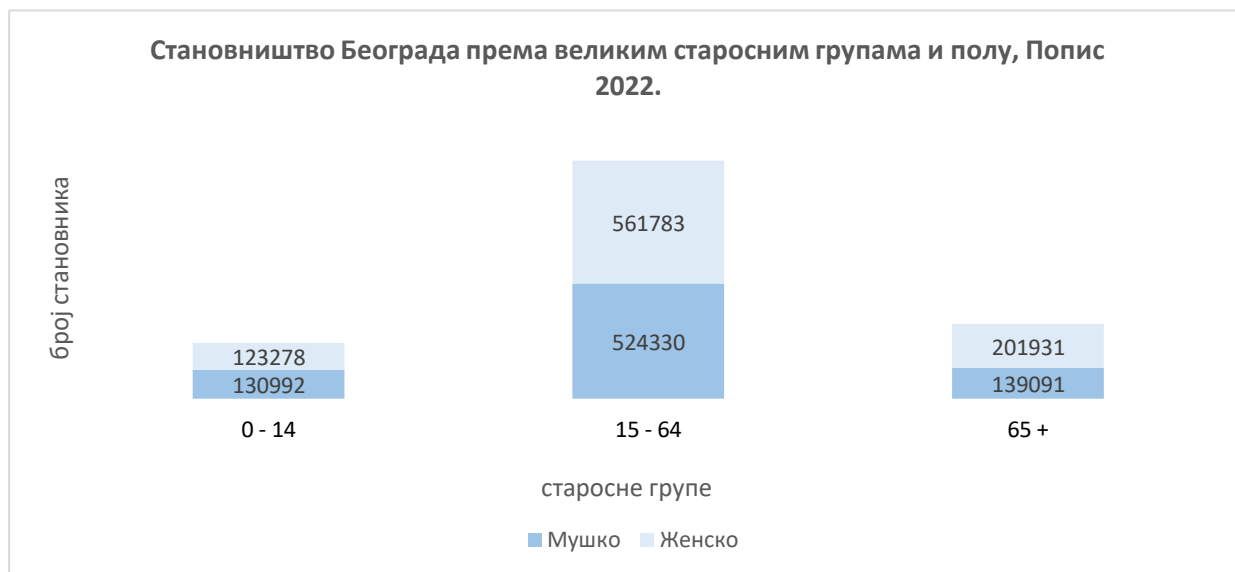
Поред укупног броја становника, веома су значајни и индикатори старосне структуре, наталитета и миграција, јер они директно утичу на планирање услуга социјалне заштите и обезбеђивање адекватних ресурса за различите категорије становништва.

Иако је број становника релативно стабилан, Град се и даље суочава са структурним демографским изазовима, као што су старење становништва и одлазак радно способних грађана. Ове промене посебно погађају рањиве групе, укључујући старије особе, самохране родитеље и породице са ниским примањима, што наглашава потребу за проактивним и прилагођеним социјалним интервенцијама.

Истовремено, урбана експанзија и демографска хетерогеност додатно оптерећују институције у погледу доступности, капацитета и територијалне равномерности социјалних услуга. Управо зато систематско праћење ових демографских токова омогућава Центру за социјални рад да благовремено препозна потребе грађана и прилагоди своје активности актуелним демографским изазовима, обезбеђујући да услуге буду правовремене и доступне свим категоријама становништва.

Старосно-полна структура становништва Београда

Графикон 2.

У укупној популацији Београда доминира женско становништво (52,8%) у односу на мушко (47,2%), а већина грађана живи у урбаним деловима града (82%), док је преосталих 18% настањено у приградским и руралним насељима. Графикон илуструје изражене разлике у старосној структури становништва према полу. У најмлађој старосној групи (0-14) број становништва мушког и женског пола је приближно уједначен, док се у радно активном (15-64) бележи блага доминација женске популације. **Најизраженија разлика у корист жена присутна је у старосној групи 65 и више година**, што је у складу са већим животним веком жена и типичном „феминизацијом старости“. Ова структура додатно потврђује потребу за прилагођавањем социјалних политика и услуга све бројнијој старијој, претежно женској популацији.

Овакав образац је одраз вишедеценијских демографских токова - ниског наталитета, повећања животног века и миграција млађе популације који утичу на промене у друштвеној динамици, структури домаћинства и профилу социјалних потреба становништва. Са становишта социјалне заштите, подаци указују на растућу потребу за развојем услуга намењених старијим особама, самачким домаћинствима и женама у трећем добу, које су статистички чешће изложене ризику од сиромаштва и социјалне искључености. Додатни увид у дубину демографских промена пружа **анализа просечне старости становништва по општинама**. Према подацима из 2022. године, све градске општине прешле су праг такозване дубоке демографске старости, док је значајан број општина већ ушао у стадијум најдубље демографске старости, што представља изазов за систем социјалне заштите и захтева прилагођавање постојећих услуга новим потребама становништва. Највишу просечну старост становништва (2024. година) имају општине Барајево (45,9), Сопот (45,8) и Стари град (45,4), а најнижу Звездара (41,3), Палилула (41,8) и Сурчин (41,9), што их сврстава у доњу границу дубоке старости, али и даље далеко од демографске „младости“.²

² Извор: РСЗ „Према критеријуму **просечне старости** демографи разликују седам стадијума демографске старости: рана демографска младост – до 20 год; демографска младост: 20-24; демографска зрелост: 25-29; праг демографске старости: 30-34; демографска старост: 35-39; дубока демографска старост: 40-43; најдубља демографска старост: 43 и више година“

У свим општинама жене имају вишу просечну старост у односу на мушкарце, што је у складу са општим демографским обрасцем веће дуговечности жена.

Разумевање демографских карактеристика Београда захтева не само увид у трендове који обликују становништво, већ и сагледавање његове актуелне структуре. **Приказ основних контингената становништва** омогућава и разумевање социјалних и економских импликација ових односа.

Следи преглед основних контингената за 2024. годину.

Графикон 3.

Посматрајући основне контингенте становништва Београда у 2024. години, уочава се доминација радно способног становништва, које према процени чини 64,2 % укупног броја становника. Истовремено, заступљеност деце (15,3 %) и младих (15,5 %), уз континуирани раст удела старијих (65+ и 80+ – укупно 24,7 %), указује на изражен процес демографског старења, са непосредним импликацијама за систем социјалне и здравствене заштите, као и за планирање услуга подршке различитим старосним групама. Фертилни контингент, са учешћем од око 23 % у укупном становништву, представља уобичајену појаву у развијеним урбаним срединама, али се сматра недовољним са становишта одрживог демографског развоја. За одржавање стабилне популације, неопходан је удео фертилног становништва који омогућава да се стопа наталитета приближи или достигне **вредност потребну за просту замену генерација** (2,1 детета по жени). У пракси се удео становништва у фертилним старосним групама од преко 35-40 % сматра повољним за стабилну демографску структуру.

Међутим, подаци релевантних међународних и европских статистичких извора указују да су актуелне стопе фертилитета у већини европских земаља, укључујући и Републику Србију, испод овог прага, што дугорочно доприноси убрзаном старењу становништва и смањењу

укупног броја становника. У том контексту, удео фертилног контингента у Београду не показује ниво који би сам по себи могао да подржи обнову популације.³

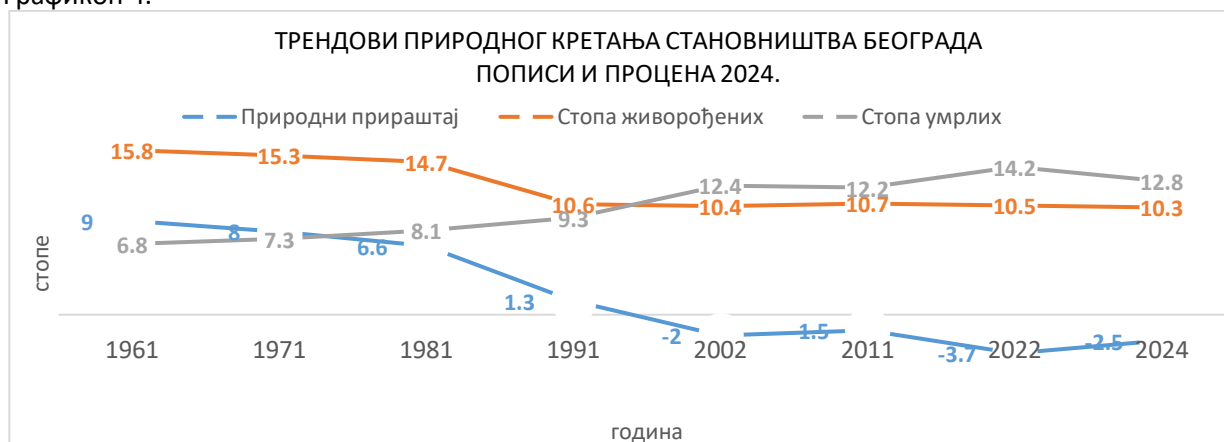
Природно кретање становништва – витални догађаји

Природно кретање становништва, које обухвата наталитет, морталитет и природни прираштај, представља темељни демографски процес који условљава промене у обиму и структури становништва током различитих временских периода. Ови процеси имају пресудан утицај не само на квантитативне аспекте популације, већ и на друштвене и економске токове, нивое благостања и свеукупно функционисање заједнице. Стога се посматрање природног кретања становништва намеће као један од кључних индикатора у анализи демографских токова. Анализа наталитета, морталитета и природног прираштаја омогућава благовремено уочавање демографских изазова и планирање адекватних мера у области социјалне, економске и популационе политике. У условима изражених демографских промена, посебно процеса старења становништва и смањења стопе рађања, праћење ових показатеља постаје од кључног значаја за одрживост тржишта рада, система социјалне заштите и свеукупног друштвеног напретка.

Раст или пад броја становника резултат је природног прираштаја, који је непосредно повезан са здравственим, социјалним и економским условима у једном друштву. Разлике у стопама рађања и смртности, као и дуговечност становништва, не само да утичу на укупну демографску слику, већ се одражавају и на економски развој, јавне политике и способности друштва да задовољи потребе својих чланова. На пример, повећани наталитет може довести до веће потребе за образовањем и здравственом заштитом, док с друге стране, старење популације ствара додатни притисак на пензионе и здравствене системе.

Сходно томе, анализом природног кретања становништва не само да добијамо увид у демографске промене, већ и у свеукупне изазове с којима се друштво суочава у погледу ресурса, социјалне кохезије и економске одрживости. Анализа ових процеса пружа увид у демографске изазове и омогућава Центру за социјални рад да планира правовремене и прилагођене интервенције, осигуравајући ефикасност и доступност услуга за све категорије становништва.

Графикон 4.

³ Извор: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, *World Population Prospects*, - Уједињене нације, Одељење за економска и социјална питања, Одељење за становништво, Светски изгледи становништва; Eurostat, *Fertility statistics* - Статистика фертилитета

Анализа природног кретања становништва Београда у периодима пописа (1961-2022) до 2024. године показује значајне промене које одражавају демографске, социјалне и економске трендове. **Стопа живорођених** је током овог периода генерално опадала са 15,8‰ у 1961. години на 10,3‰ у 2024, што говори о смањењу наталитета и могућем утицају процеса као што су смањење плодности, промене у породичним моделима и личним изборима. Са друге стране, **стопа умрлих** показује тенденцију раста, са 6,8‰ у 1961. на 12,8‰ у 2024, што може бити последица старења становништва, али и утицаја здравствених, социјалних и животних услова. Као резултат, **природни прираштај** је драстично опао - од позитивних вредности у 1960-им и 1970-им дошло се до негативних у последњих неколико пописа. Кључни фактор који утиче на ова негативна демографска кретања јесте ниска стопа наталитета, која није довољна да обезбеди замену генерација, а дуготрајни пад у броју рођених доводи до значајних промена у старосној структури и смањењу становништва Београда.

У контексту наведених демографских кретања, посебну пажњу заслужује **анализа фертилитета** као основног чиниоца природног обнављања становништва. Стопа наталитета, као директан показатељ фертилног понашања, у последњим деценијама бележи континуиран пад, што осликава трајно смањену репродуктивну активност становништва. Разматрање узрока ниске фертилности и услова који утичу на одлуке о рађању представља кључни корак у разумевању и креирању ефективних популационих политика.

Фертилитет, као једна од кључних детерминанти природног прираштаја, представља репродуктивну способност становништва и мери се различитим демографским показатељима, међу којима је најзначајнија **укупна стопа фертилитета** (Total Fertility Rate – TFR). Овај индикатор показује просечан број живорођене деце које би једна жена родила током репродуктивног периода (15-49 година), под претпоставком да током целог репродуктивног века има фертилне обрасце карактеристичне за посматрану годину. За постизање **просте репродукције становништва**, неопходно је да укупна стопа фертилитета износи најмање 2,1 детета по жени.

Према последњим расположивим подацима Републичког завода за статистику, у 2024. години ова стопа **у Београдском региону износила је 1,58** - што указује на **недовољан ниво репродукције становништва и потенцијалне дугорочне демографске изазове**.⁴

Према пописним подацима из 2022. године, **35% укупног становништва Београда**, старог 15 и више година, **није било укључено у репродуктивни процес**. Мада је разумљиво да становништво у старосној групи 15-19 година (99,3%) не учествује у репродукцији, релативно је висок и проценат непартиципације и у групи 25-29 година (79,8%).

Разлике између полова су очигледне у сегменту популације која није учествовала у репродукцији. Међу мушкарцима, тај проценат износи 52%, док је код жена 48%. Мушкарци имају већи проценат непартиципације у свим старосним групама, осим код најстаријег дела популације. Највећа разлика у броју особа без деце између мушкараца и жена бележи се у старосној групи између 30 и 40 године живота.⁵

⁴ Извор: РЗС Посматрано према општинама, најнижу стопу фертилитета има Стари град (1,32) и Врачар (1,40) а највишу Сопот (1.82) , Савски венац (1.80)

⁵ Извор: РЗС „Становништво и домаћинства Града Београда“, (поглавље 9 – Фертилитет становништва) Б. Радивојевић, Београд 2025.

Табела 1.

Пол	Становништво старо 15 и више година према полу и броју живорођене деце							
	Београдски регион – Попис 2022.							
	Укупно	Без деце	1 дете	2 детета	3 детета	4 детета	5 и више деце	Непознато
Укупно	1.427.135	500.071	285.166	510.901	101.069	17.581	5.714	6.633
Мушко	663.421	259.774	119.627	222.826	46.703	8.346	2.653	3.492
Женско	763.714	240.297	165.539	288.075	54.366	9.235	3.061	3.141

У контексту изнетих података, ниска фертилност мора се посматрати, не само као статистички индикатор, већ и као сложен социјално-економски и културни феномен, који захтева интердисциплинарни приступ у креирању ефективних мера популационе политике.

Посматрањем репродуктивне активности жена по старосним групама могу се уочити конкретне демографске промене у обрасцима рађања. Подаци указују на померање фертилитета ка старијим узрасним групама, што је у складу са општим трендом одлагања родитељства. Највећи број рађања и даље се концентрише у групи после 30 -те године, док је учешће млађих жена (испод 25 година) у укупном броју живорођених значајно смањено у односу на претходне деценије, када су традиционално младе жене рађале више деце.

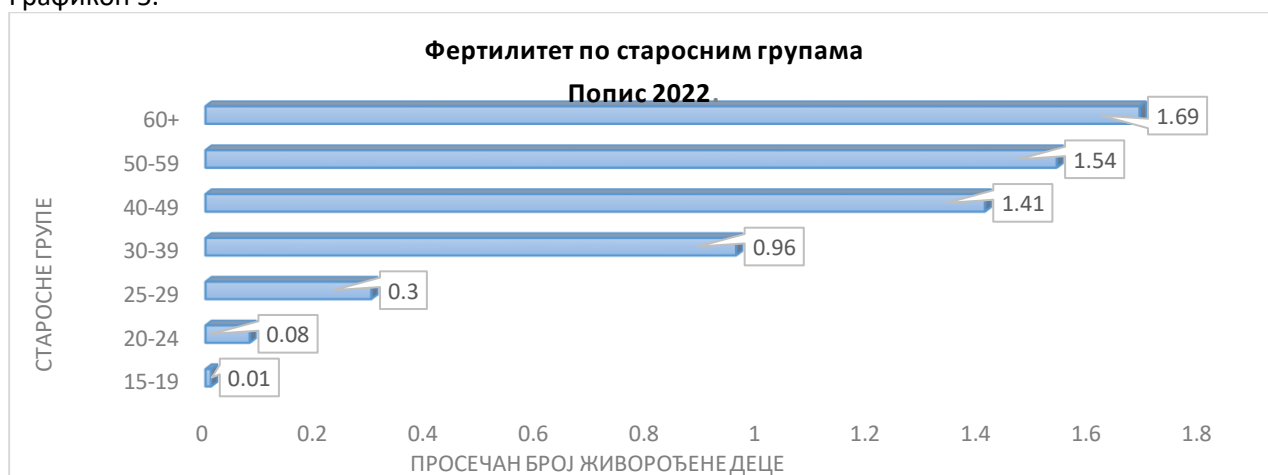
Табела 2.

Индикатор	Женско становништво Београда старо 15 и више година према старости и броју живорођене деце, Попис 2022.								
	Број деце	Укупно	Без деце	1 дете	2 детета	3 детета	4 детета	5 и више	Непознато
Старосне групе	763.714	240.297	165.539	288.075	54.366	9.235	3.061	3.141	
15–19	38.719	38.318	282	87	10	-	-	22	
20–24	42.045	38.618	2.229	796	225	76	23	78	
25–29	51.233	37.840	7.943	4.015	941	326	103	65	
30–39	125.276	48.082	31.176	34.878	8.526	1.730	523	361	
40–49	134.178	29.833	33.573	54.031	13.231	2.323	656	531	
50–59	113.106	20.138	27.269	52.154	10.879	1.677	543	446	
60 +	259.157	27.468	63.067	142.114	20.554	3.103	1.213	1.638	

На основу података о броју живорођене деце по старосним групама жена у Београдском региону (Попис 2022), уочавају се јасни обрасци који потврђују претходно наведене тенденције ниске фертилности. Просечан број живорођене деце за целокупно женско становништво старости 15 и више година износи **1,21** - што је испод прага потребног за просту репродукцију становништва.⁶ Овакав образац ниске фертилности има далекосежне последице на старосну структуру становништва, економску одрживост и потребе у области социјалне и здравствене заштите, чиме додатно оптерећује системе подршке и услуга, нарочито у урбаним деловима Београда.

⁶ Извор: РЗС „Фертилитет – подаци по општинама и градовима“, Београд 2023. Просечан број живорођене деце у Републици Србији је 1.35

Графикон 5.

Посматрајући **генерациске разлике у репродуктивном понашању**, уочава се да старије жене у просеку имају више деце, што одражава традиционалне обрасце рађања. Насупрот томе, млађе генерације имају знатно мањи број деце, што је у складу са савременим трендовима као што су одлагање родитељства, економска несигурност, школовање и тежња ка каријери. Фертилитет, као један од кључних демографских показатеља, има снажан и дугорочан утицај на величину, структуру и динамику становништва јер ниске репродуктивне норме доприносе смањењу укупног броја становника и убрзаном процесу старења популације.

Демографске промене на глобалном нивоу огледају се у низу негативних демографских показатеља, чији је биланс, пре свега, **демографско старење**. Више деценија и у континуитету, макро и микро демографски трендови показују да је **процес демографског старења један од горућих друштвених, економских, социјалних и јавнополитичких проблема**.

Промене у старосној структури становништва, односно истовремени пораст удела старијих и смањење удела млађих генерација, недвосмислено показује да ће тренд прогресивног старења становништва бити настављен. Илустративан је податак да, према Попису 2022. године, у укупној популацији Београда млади узраста од 15 до 29 година чине 15,7%, док особе старије од 65 година чине 20,3% укупног броја становника Града.

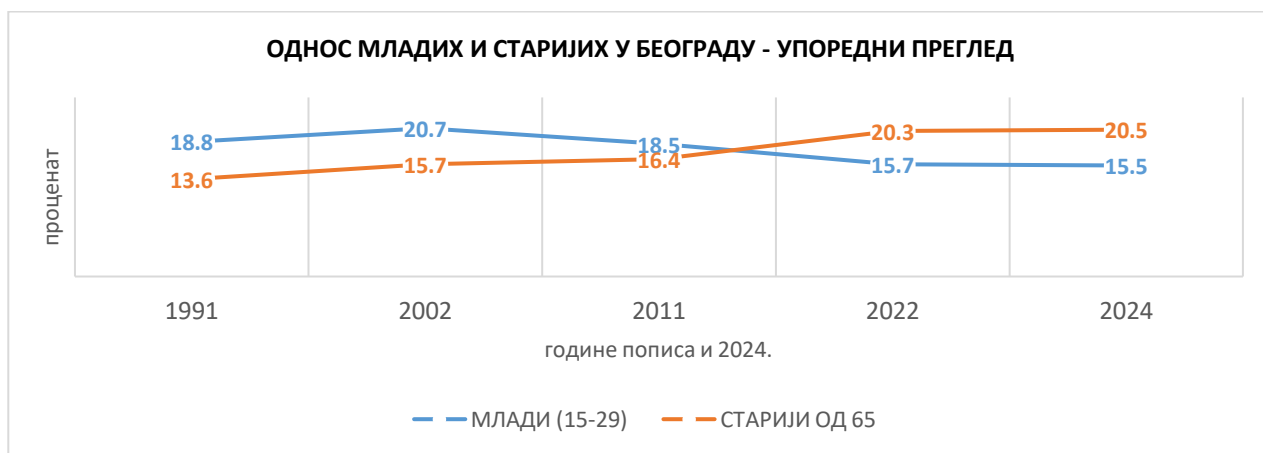
Неравнотеже у старосној структури, односно промене у односима функционалних старосних група према све већем уделу старијег становништва, првенствено су одраз дугорочно ниског фертилитета. Пројекције развоја становништва Града, базиране на хипотезама о фертилитету и морталитету указују на перспективу и даље ниско репродуктивног процеса, јер претходних деценија нису уочене значајније промене које би одударале од дугорочних тенденција. Можемо закључити да су ниске репродуктивне норме дубоко законите, одређене низом детерминирајућих фактора (економских, социјалних, социолошких) и да у перспективи захтевају, пре свега, друштвени и политички одговор. Иако вишеструко сложен, у постојећим условима друштвено-економске реалности, друштвени одговор јесте институционално осмишљавање популационе политике.

Процес старења становништва присутан је у свим београдским општинама, које су, без изузетка, прешле тзв. „праг демографске старости“ (удео лица старијих од 65 година премашује 14%). Најизразитији степен старења регистрован је у општинама Барајево

(просечна старост 45,6 година), Сопот (45,5) и Стари град (45,4), што их сврстава у категорију општина у стадијуму најдубље демографске старости.

На следећем графикону приказане су промене о уделу две старосне групе у укупном становништву на основу резултата пописа (1991-2022) и процене становништва из 2024. године

Графикон 6.

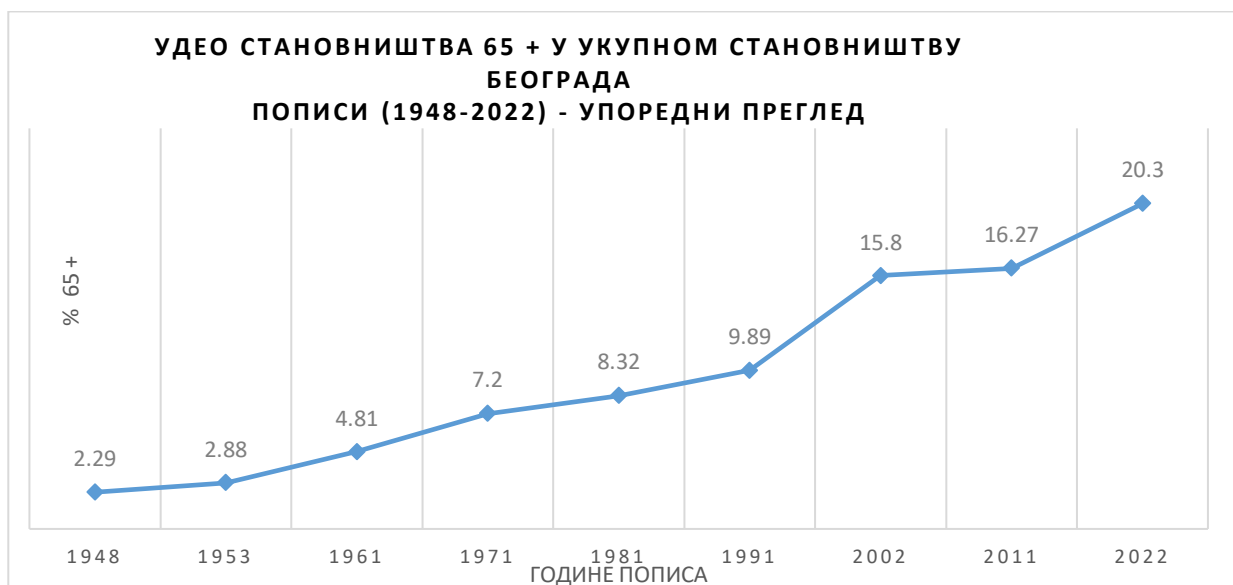
У Београду је током пописних година приметан **озбиљан демографски заокрет - смањује се удео младих, а расте удео старијих**. Анализа односа младог и старијег становништва у Београду у периоду од 1991. до 2024. године указује на изражен и континуиран процес демографског старења, који има директне последице на систем социјалне заштите. Док је почетком посматраног периода удео младих био знатно већи од удела старијих лица, у годинама од 2011. године долази до преокрета, након којег бројчано преовлађује старије становништво.

Удео младих бележи опадајући тренд, са 18,8% у 1991. на 15,5% у 2024. години, што се може повезати са ниским наталитетом, миграцијама и трансформацијама у образовној и радној сфери. Са друге стране, удео лица старијих од 65 година континуирано расте и са 13,6% достиже 20,5% у 2024., што имплицира и повећање броја корисника којима су потребни различити облици социјалне и здравствене подршке.

Оваква демографска структура условљава растуће оптерећење система социјалне заштите, нарочито у домену услуга за старија лица, као што су помоћ у кући, дневни боравци, смештај у установама социјалне заштите и новчана социјална давања. Истовремено, смањење удела младог становништва може утицати на дугорочну одрживост система, имајући у виду смањење радно способног контингента и потенцијалних пружалаца неформалне породичне подршке.

Наведени подаци сведоче о потреби за даљим унапређењем планирања услуга социјалне заштите, прилагођавањем капацитета Градског центра за социјални рад и јачањем развојних, превентивних и програма социјалне инклузије, посебно у области заштите старијих лица и међугенерациске солидарности. Поред постојећих мера за подршку старијима, нужно је уложити и у политике које ће задржати младе људе у Београду и створити услове за њихов професионални и друштвени развој. Такође, фокус на интеграцију старијих особа у друштвени живот, уз развој адекватне инфраструктуре, може омогућити одрживији развој Града.

Графикон 7.

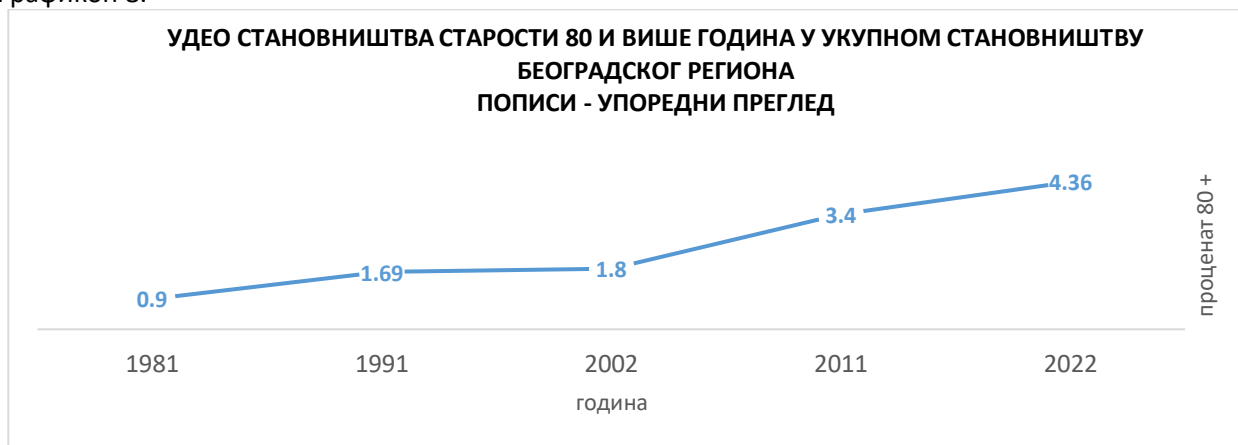
Демографски процеси и промене у укупном становништву Београда, са наглашеним растом удела особа старијих од 65 година, интензивирали су се већ у међупописном периоду (1961-1991). У периоду од 2000. до 2011. године уочавају се дивергентни трендови: укупно становништво опада, док број старијих континуирано расте.

Истовремено, Београд се сврстава међу регионе са највећим уделом најстаријег становништва у Србији. Као велика урбана агломерација и изразито имиграционо подручје, град привлачи становништво различитих старосних група, али неповољни демографски процеси, пре свега ниска стопа наталитета и одлазак млађег, радно способног становништва, условљавају да се у наредним деценијама очекује даљи пораст броја старих лица. Продужени животни век, као један од кључних фактора демографског старења, додатно доприноси све израженијој старосној диспропорцији. Овакви демографски трендови имаће значајне импликације на тржиште рада, систем социјалне и здравствене заштите, као и на урбани развој и планирање јавних услуга.

Због тога се намеће потреба за системским и дугорочним мерама које ће бити усмерене на подстицање активног старења, унапређење квалитета живота старије популације и прилагођавање урбаног простора потребама све бројнијег старијег становништва.⁷

⁷ На пример, у неким градовима Европе, као што су Беч, Барселона, Копенхаген..., развијени су програми прилагођених услуга и инфраструктуре за старије особе, укључујући мреже центара за активано старење, побољшање приступачности јавног превоза и примена дигиталних решења за подршку учешћу у друштвеним активностима, што доприноси већој социјалној укључености и квалитету живота за све генерације. Ови примери илуструју како интегрисане урбане политике могу подстицати одрживији развој и међугенерациску солидарност у градовима са израженим процесом старења становништва. Примери оваквих политика могу се видети у студији „Active Ageing in Inclusive Urban Social Innovation“ – (Активно старење у оквиру инклузивних урбаних социјалних иновација) доступној на линку - <https://www.preprints.org/>

Графикон 8.

У периоду од 1981. до 2022. године, **удео становништва старости 80 и више година** у Београдском региону порастао је са 0,9% на 4,4%, што представља готово петоструко повећање. Најинтензивнији раст забележен је након 2002. године, што одражава тренд општег старења становништва, продужетак животног века и смањење наталитета.

Један од показатеља старења становништва, **коэффициент зависности**⁸ старијих, нешто је повољнији за Београдски регион у односу на Републику. Ипак, уз тренд опадања стопе наталитета, који непосредно утиче на обим младог контингента становништва, може се очекивати смањење становништва у радно и репродукционо највиталнију кохорту са негативним последицама на динамику и структуру економског потенцијала и развоја Београда.

Табела 3.

Индикатор Београдски регион	2011	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Коефицијент укупне зависности	43.5	53.2	54.2	54.8	54.8	55.3	55.7
Коефицијент зависности млађег становништва	20.2	23.2	23.5	23.8	23.5	23.7	23.8
Коефицијент зависности старијег становништва	23.4	30.1	30.7	31.0	31.4	31.6	31.9

Укупни коефицијент зависности у Београдском региону у 2011. години износио је 43,5, а до 2024. године порастао је на 55,7. То значи да је **на сваких 100 радно способних особа долазило у просеку 55 лица која припадају зависним групама** (млађима од 15 и старијима од 65 година).

Овај тренд имплицира повећано оптерећење радно способног становништва, услед демографских промена које подразумевају старење становништва и релативно низак прираштај. Коефицијент зависности млађих особа у наведеном периоду је такође забележио пораст, али умеренији и може се тумачити као последица благо повећаног учешћа деце у укупној популацији, али он није довољан да компензира растући удео старијих. Поред овог

⁸ Извор: РСЗ “**Стопа укупне зависности становништва** представља однос становништва старог од 0 до 14 и 65 и више година, према становништву старом од 15 до 64 године, процењеног средином године посматрања. **Стопа зависности млађег становништва** је однос између укупног броја младих од 0 до 14 година и броја лица радног узраста (од 15 до 64). **Стопа зависности старијег становништва** је однос између укупног броја старијих особа (старости 65 и више година) и броја лица радног узраста (од 15 до 64)“

благог раста, млађа популација и даље представља мањи део зависног становништва у односу на старије. **Најзначајнији и најупадљивији раст бележи коефицијент зависности старијег становништва.** Он је у 2011. години износио 23,4, а у 2024. години достигао 31,9 што говори о интензивном процесу старења популације у Београдском региону. Са становишта социјалне политике, ово повећање има значајне импликације: све већи број старијих лица зависи од подршке пензионог система, здравствене заштите и социјалних услуга, што захтева унапређење и прилагођавање постојећих институционалних капацитета.

Демографско старење, као дугорочни процес, представља и узрок и последицу укупне и природне депопулације Града. Целовито разумевање досадашњих развојних процеса, као и предвиђање будућих перспектива Града, немогуће је без анализе и вредновања демографских аспеката. Демографски и друштвено-економски развој једне агломерације налазе се у сложеној и интерактивној међусобној узрочно-последичној повезаности, што је од суштинске важности за планирање јавних политика, посебно у доменима социјалне заштите, образовања, здравства и пензионог система.

О континуираном тренду демографског старења становништва у последње две деценије сведоче и подаци приказани у следећој табели.

Табела 4.

Година	Индекс старења	Очекивано трајање живота живорођених Београд			Просечна старост		
		Женско	Мушко	Укупно	Женско	Мушко	Укупно
2002	102,7	75,6	70,2	-	41,6	39,0	40,4
2011	122,93	77,80	72,60	75.30	43.16	40.28	41.8
2022	132.9	78.99	73.98	76.58	44.2	41	42.7
2023	132.8	79.36	74.64	77.11	44.3	41	42.8
2024	132.7	79.22	74.77	77.1	44.4	41.1	42.9

Индекс старења, који представља однос броја старих лица (65 и више година) и броја деце (0 - 14 година), значајно је порастао са 102,7 у 2002. на 132,7 у 2024. години. Ово подразумева да **на сваких 100 деце долази преко 130 старијих лица**, што говори о дубокој демографској трансформацији и израженом процесу старења популације. Очекивано трајање живота живорођених је у истом периоду постепено расло. Код мушкараца је повећано са 70,2 године (2002) на 74,77 године (2024), а код жена са 75,6 на 79,22 година. Иако су жене у просеку дуже животне доби, приметан је благ пораст очекиваног трајања живота код оба пола, што је последица унапређења животних услова и других друштвених фактора.

Просечна старост становништва такође има узлазни тренд: са 40,4 године у 2002. години порасла је на 42,9 у 2024. години, при чему је женска популација у свим посматраним годинама у просеку старија од мушке. У контексту изнетих података, намеће се потреба о неопходности прилагођавања социјалне политике, пензионог система, здравствене и социјалне заштите, као и потреба за стварањем услова који би допринели већем наталитету и подршци младим породицама. Старење становништва је један од кључних изазова са

којима се суочава и Србија и Београд, и има далекосежне последице по одрживост економског и социјалног система.⁹

Социјалне последице старења становништва

Процес старења становништва има бројне и далекосежне последице по систем социјалне заштите, као и по рад Центра за социјални рад, који се све чешће суочава са повећаним потребама за подршком и заштитом старијих особа.

Међу најзначајнијим изазовима издвајају се:

- Пораст броја старијих корисника социјалне заштите - Укупан број корисника услуга Центра за социјални рад који припадају старијој старосној групи је у континуираном порасту.¹⁰ Реч је о особама које су, поред старосних, често изложене и здравственим, економским и психосоцијалним ризицима, као што су самачки живот, инвалидитет, сиромаштво, занемаривање и злоупотреба.
- Повећане потребе за институционалном и ванинституционалном заштитом - Старији корисници све чешће исказују потребу за смештајем у домове за старе, као и за услугама као што су помоћ у кући, дневни центри и други видови подршке у заједници. Уједно, постоји и пораст захтева за старатељском заштитом старијих лица без породичне подршке, укључујући и законско заступање и старатељство по решењу Центра.
- Повећан ризик од социјалне изолације и занемаривања - Са порастом старосне доби, расте и ризик од изолованости, нарочито код особа које живе саме, без ближих сродника или подршке неформалне мреже. Центри за социјални рад бележе све више случајева занемаривања, психичког/емоционалног или економског насиља над старијим особама, најчешће унутар породице.

Тренд старења популације може имати значајне друштвене и економске последице ако се не препознају и не примене адекватне јавне политике које ће узети у обзир потребе оба дела популације. Полазећи од чињенице да старење становништва најдиректније утиче на поједине структуре друштва, да специфичне потребе старијих, посебно у здравственој и социјалној заштити, захтевају веће издатке, може се закључити да ће оваква демографска кретања условити смањење радног контингента, а повећати број старијих, што може продуковати додатне притиске на целокупан систем социјалне заштите.

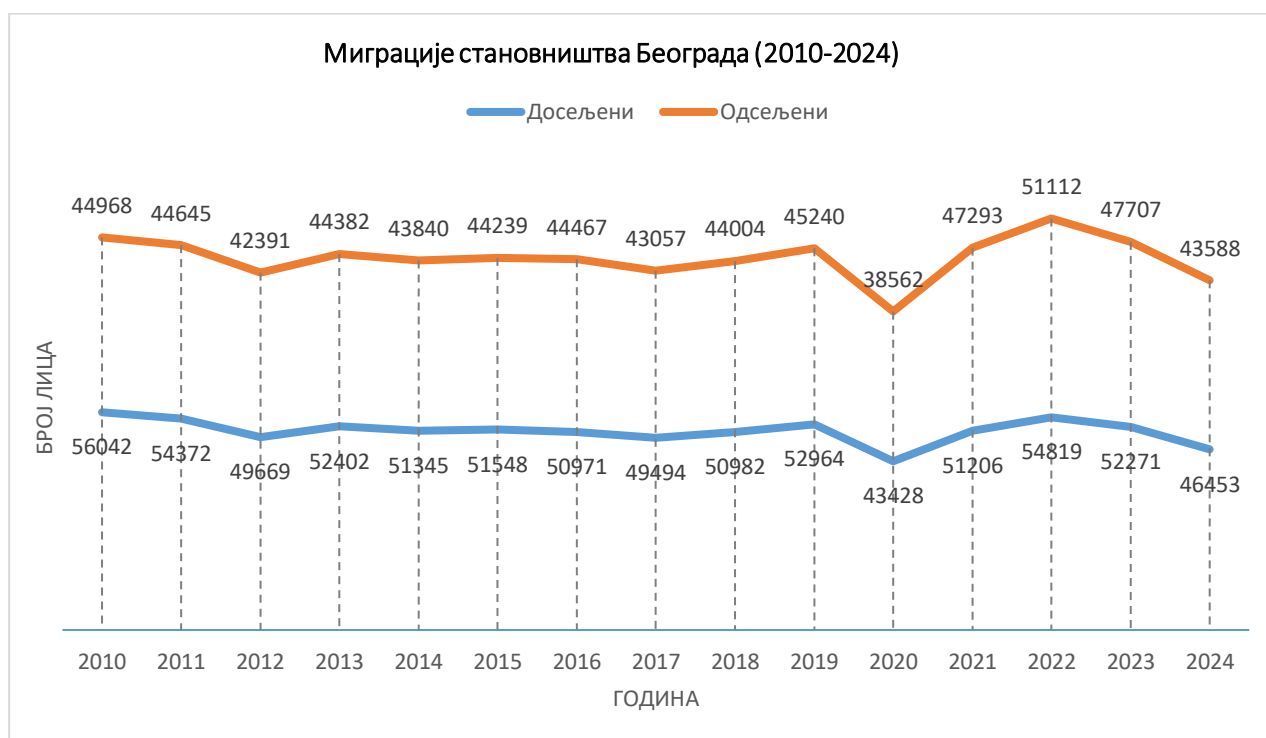
⁹ Према подацима Еуростата (1. јануар 2024. године), више од петине (21,6%) становништва ЕУ било је старије од 65 година, што представља повећање од 5,2 процентна поена у периоду од 2004. до 2024. године. Европска унија препознаје старење становништва као један од највећих демографских и социјалних изазова 21. века. Као одговор, развијене су бројне политике и иницијативе које имају за циљ подстицање активног и здравог старења, унапређење дуготрајне неге и социјалне укључености старијих особа. Према подацима Европске комисије, Акциони план за активно старење подстиче интеграцију здравствених, социјалних и технолошких решења са циљем продужења радног века и побољшања квалитета живота старијих грађана (European Commission, 2012). Поред тога, ЕУ финансира развој иновација у области здравствене неге и подршке у заједници, као и реформе система дуготрајне неге које комбинују институционалне и ванинституционалне услуге. **Посебан акценат ставља се и на борбу против социјалне изолације и дискриминације старијих**, кроз мере за подстицање међугенерациске сарадње и приступа дигиталним технологијама (Eurostat, 2024). „Стратегија активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године“ („Службени гласник РС”, број 84 од 5. октобра 2023.) дефинише дугорочне циљеве и мере усмерене ка унапређењу квалитета живота старијих особа, промоцији здравог старења, развоју система социјалне и здравствене заштите, као и подстицању социјалне укључености.

¹⁰ У последњих 21 годину (2004-2025) број старијих корисника се повећао 2,5 пута (индекс 2025/2004 =248,85). Према подацима Извештаја о раду 2004. евидентирано их је 10.879, а 2025. – 27.072

Миграције и миграциона обележја становништва

Миграције представљају једну од кључних компоненти кретања становништва и у значајној мери утичу на демографску слику Београда. Током последњих деценија, миграциона кретања карактеришу два основна феномена: емиграција и интерне миграције, односно прелаз становништва са руралних подручја ка урбаним, посебно ка Београду. **Позитиван миграциони салдо** био је **основни покретач демографског раста Београда** током целе друге половине 20. века. Овај салдо се углавном остварио кроз досељавање становника у приградска и периферна насеља ван ужег градског језгра, што је допринело просторној експанзији и урбанизацији Београдског региона. Такав образац потврђује и податак да је миграциони салдо у периоду 2016/2020. године у Београдском региону просечно износио око 6.500 лица годишње. У периодима два пописа 2011. и 2022. број досељених био је приближно исти, а миграциони салдо је у 2022. години износио 3.707 лица, односно, смањен је али и даље остаје позитиван. Овај салдо није равномерно распоређен у оквиру Града - општине као што су Лазаревац, Нови Београд и Чукарица бележе негативан миграциони салдо, што значи да више људи одлази из тих општина него што се у њих досељава.

Графикон 9.

Урбана привлачност Београда, која се огледа у повољнијим економским могућностима, развијенијој инфраструктури, већој доступности јавних услуга, као и укупно вишем животном стандарду и даље представља један од кључних фактора унутрашњих миграционих кретања. Досељавање становништва у Београд посебно је изражено међу радно способним лицима, младима и породицама са децом, што директно утиче на повећање обима и разноврсности потреба корисника система социјалне заштите, као и на притисак на капацитете центара за социјални рад.

Истовремено, уочава се све израженија реверзибилност миграционих процеса, која се огледа у пресељењу дела становништва из ужег градског језгра ка приградским општинама и ширем подручју градске агломерације. Разлози за ова кретања пре свега су раст трошкова становања и живота, ограничени стамбени капацитети, као и опште оптерећење урбаног

простора. Ови процеси имају значајне последице по систем социјалне заштите, јер доводе до просторне прерасподеле корисника и стварају потребу за уједначавањем доступности услуга социјалне заштите, посебно за осетљиве категорије становништва - децу, стара лица, особе са инвалидитетом и породице у ризику од сиромаштва и социјалне искључености.

Прегледом података Пописа 2022. за Београдски регион видимо структуру аутохтоног и досељеног становништва. Укупно је пописано 1.681.405 становника, од којих је 814.401 аутохтоног порекла (рођени у истом насељу), док је 867.004 лица досељено из других места, како унутар Србије, тако и из иностранства.

Табела 5.

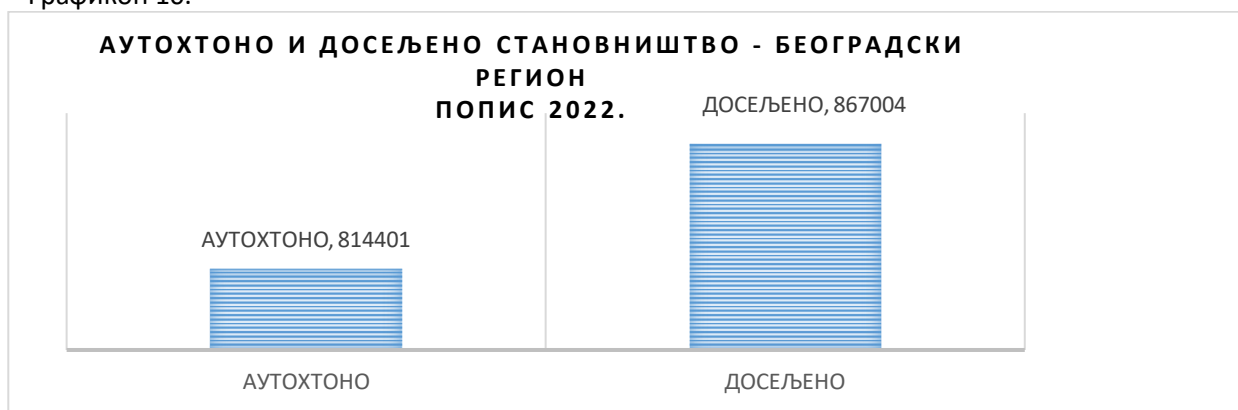
Аутохтоно и досељено становништво – Попис 2022 – Београдски регион	
Укупан број становника	1.681.405
Аутохтоно становништво (од рођења станије у истом насељу)	814.401
Укупно досељено	867.004
Досељено са подручја Републике Србије – свега	595.563
Досељено из иностранства – свега	271.441
Досељено из бивших република СФРЈ	203.906
Досељено из иностранства – из других држава	67.139
Из иностранства – непозната држава досељења	396

Следећа табела приказују досељено становништво према подручју порекла и времену досељења.

Табела 6.

Индикатор	Досељено становништво према подручју са којег се доселило и времену досељења – Београдски регион – Попис 2022		
	Досељено становништво – укупно	Досељено са подручја Републике Србије – свега	Досељено из иностранства – свега
Миграције			
Укупно	867.004	595.563	271.441
1980. и раније	210.720	139.298	71.422
1981 – 1990	84.540	58.903	25.637
1991 – 2000	165.269	84.869	80.400
2001- 2010	130.894	99.794	31.100
2011. и касније	200.293	149.629	50.664
Непозната година	75.288	63.070	12.218

Графикон 10.

Према демографским пројекцијама, у Београду се очекује наставак миграционих трендова из претходног периода. Већина приградских општина и даље ће бележити позитиван миграциони салдо, док ће у централним градским општинама он бити низак или приближно уравнотежен, услед изједначених досељавања и одсељавања. Оваква кретања последица су континуираног процеса субурбанизације и ширења градске агломерације, што додатно усложњава планирање, организацију и обезбеђивање услуга социјалне заштите.

Хипотезе које се односе на миграциона кретања у Србији, а посебно у Београду, дуго су биле засноване превасходно на анализи изражених демографских и друштвених промена током деведесетих година прошлог века. Тај период обележили су интензивни унутрашњи и спољни миграциони токови, условљени оружаном сукобима на простору бивше Југославије, економском дестабилизацијом, падом животног стандарда и дубоком политичком кризом (Пенева, 2004; Гречић, 2010). У тим околностима, Београд је функционисао као примарна дестинација принудних и економских миграција, што је значајно утицало на његову демографску структуру и просторни развој. Једна од кључних претпоставки тадашњих анализа била је да ће већина досељених лица трајно остати у Београду, да ће се имиграциони талас из других југословенских република временом стабилизovati, као и да ће доћи до смањења или заустављања масовног „одлива мозга“, односно одласка висококвалификованог становништва у иностранство (Петровић, 2012). Ове хипотезе биле су утемељене у очекивањима постепене политичке стабилизације и економског опоравка земље.

Међутим, друштвене и економске промене које су уследиле након 2000. године указују на потребу преиспитивања наведених претпоставки. Процеси транзиције, интеграције у међународне економске токове, промене на тржишту рада, као и пораст мобилности становништва, допринели су појави сложенијих и динамичнијих миграционих образаца. Миграције више не карактерише искључиво трајно настањивање, већ све чешће циркуларни, привремени и реверзибилни облици кретања, што додатно усложњава анализу будућих демографских токова.

У том контексту, Центар за социјални рад морао би да континуирано прати миграциона кретања и њихов утицај на структуру и број корисника, прилагођавајући кадровске, организационе и материјалне капацитете. Посебно је важан развој и јачање приступачности услуга социјалне заштите у приградским и периферним деловима града, као и унапређење сарадње са локалним самоуправама, здравственим и образовним установама и другим релевантним институцијама, како би се обезбедила правовремена и адекватна подршка корисницима.

Табела 7.¹¹

¹¹ Извор: РСЗ – „Средња варијанта у пројекцијама становништва односи се на **просечну или највероватнију прогнозу** раста или смањења броја становника у неком периоду, засновану на **претпоставкама које се сматрају реалним и разумним** у контексту актуелних демографских трендова. Када се праве пројекције становништва, разматрају се три варијанте: **низак (песимистички) сценарио** подразумева смањену стопу рађања, високу смртност или масовну миграцију која води паду становништва; **средња (основна) варијанта** базира се на актуелним трендовима и очекује се да ће се демографска кретања (попут стопе рађања, смртности и миграција) наставити у сличном правцу као у претходним годинама; **висока (оптимистичка) варијанта** предвиђа позитивне демографске промене, као што су повољнија стопа рађања, смањена смртност или позитиван миграциони биланс који би довео до раста становништва. **Средња варијанта** се користи као највероватнија

	Пројектован број становника – средња варијанта – Београд [број]
	Укупно
Период	
2027	1.676.347
2032	1.669.085
2037	1.654.917
2042	1.633.655
2047	1.617.569
2052	1.606.091

Пројекције за наредне деценије, засноване на актуелним социо-економским и политичким условима, указују на вероватну могућност да ће Београд наставити да бележи растући позитиван миграциони салдо. Ипак, одрживост овог тренда у великој мери зависи од степена друштвене и политичке стабилности, као и од правца и интензитета економског развоја. Уколико се обезбеде повољни структурни услови, унапреди квалитет живота и ојача институционална подршка, Београд ће задржати улогу примарног миграционог центра унутар националног оквира, што ће наставити да утиче на његову демографску, економску и социјалну динамику. Насупрот томе, евентуални поремећаји у друштвеној и економској сфери могли би довести до успоравања миграционих токова или њиховог преусмеравања, како унутар земље тако и ка иностранству. Иако Република Србија у међународним миграционим кретањима и даље показује обележја емиграционог подручја, са израженим одливом млађег и високообразованог становништва, Београд задржава позицију примарне миграционе зоне. Његови будући демографски токови биће у значајној мери условљени карактеристикама ширег друштвено-економског контекста, као и способношћу институција да адекватно одговоре на изазове савремених миграција.

Домаћинства и породице

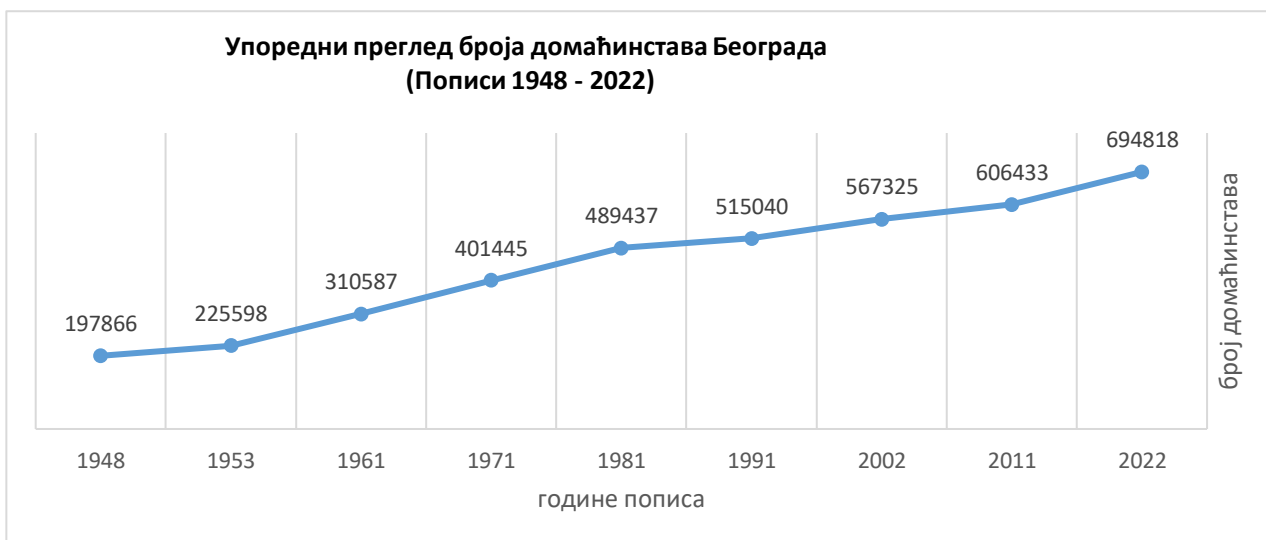
Према подацима Пописа 2022. У Београду је пописано **694.818 домаћинстава**, што чини 26,8% укупног броја домаћинстава у Србији (2.589.344). У односу на претходни Попис, број домаћинстава повећан је за 14,6%. Основна демографска карактеристика домаћинства у Београду јесте, пре свега, његова уситњеност, што илуструју подаци у периодима пописа који указују да повећање броја домаћинстава прати истовремено смањење његове просечне величине. Поред тога, процес убрзаног старења становништва на нивоу Града значајно се одражава на старосну и породичну структуру домаћинстава, при чему се бележи континуиран раст удела непородичних, посебно самачких старачких домаћинстава. Ова форма домаћинства представља релевантан демографски и социјални феномен, који указује на све израженију изолованост старијих особа без породичне подршке. Такав тренд производи бројне импликације по креирање социјалне политике, систем здравствене и социјалне заштите, као и моделе подршке старима у условима урбаног живота. Број домаћинстава у Београду континуирано расте и током дужег периода повећао се више него троструко. Најинтензивнији раст забележен је у временима брзе индустријализације и

сценарио и представља најближу процену будућег стања становништва, узимајући у обзир тренутне политичке, економске и социјалне факторе“.

масовне миграције становништва из села у градове. Након почетних скокова, темпо раста је успорио током економских и друштвених криза, али је и даље наставио да се повећава.

У последње две деценије, број домаћинстава у Београдском региону бележи континуиран раст, са 567.325 (2002) на 694.818 (2022). Истовремено, просечан број чланова по домаћинству опада, са 2,77 на 2,40, што упућује на дубинске социјалне и демографске промене.

Графикон 11.

Према подацима последњег Пописа 2022., од укупног броја домаћинстава, 84,6% су градска, а 15,4% чине остала. У структури домаћинстава према броју чланова, трећину (33,4%) чине једночлана и као што се може видети (табела 8), њихов број је у односу на претходни Попис, порастао за 14,6%.

Табела 8.

Укупан број домаћинстава Београдски регион	2002	2011	2022
	Укупно	Укупно	Укупно
Број чланова домаћинства	567.325	606.433	694.818
Један члан	129.836	148.973	232.252
Два члана	141.306	156.006	184.158
Три	117.628	123.973	125.617
Четири	118.975	110.341	101.827
Пет	52.766	40.265	33.233
Шест и више	22.147	26.875	17.731
Просечан број чланова домаћинства	2,77	2,73	2,40

Ови подаци пре свега илуструју процес старења становништва и истовремену појаву ослабљене породичне кохезије, што се огледа у све већој заступљености самачких и индивидуалних (једночланих) типова домаћинстава. Такав тренд представља последицу шире друштвене и демографске индивидуализације, односно све већег ослањања појединаца на самосталан живот ван традиционалних породичних структура. Посебну пажњу, у оквиру анализе савремених демографских и социјалних трендова, заслужују **старачка самачка домаћинства**, чији број континуирано расте. Ова домаћинства не представљају само показатељ процеса старења становништва, већ и индикатор све

израженије социјалне изолације, повећаних ризика од сиромаштва, као и специфичних здравствених и социјалних потреба старијих лица.¹²

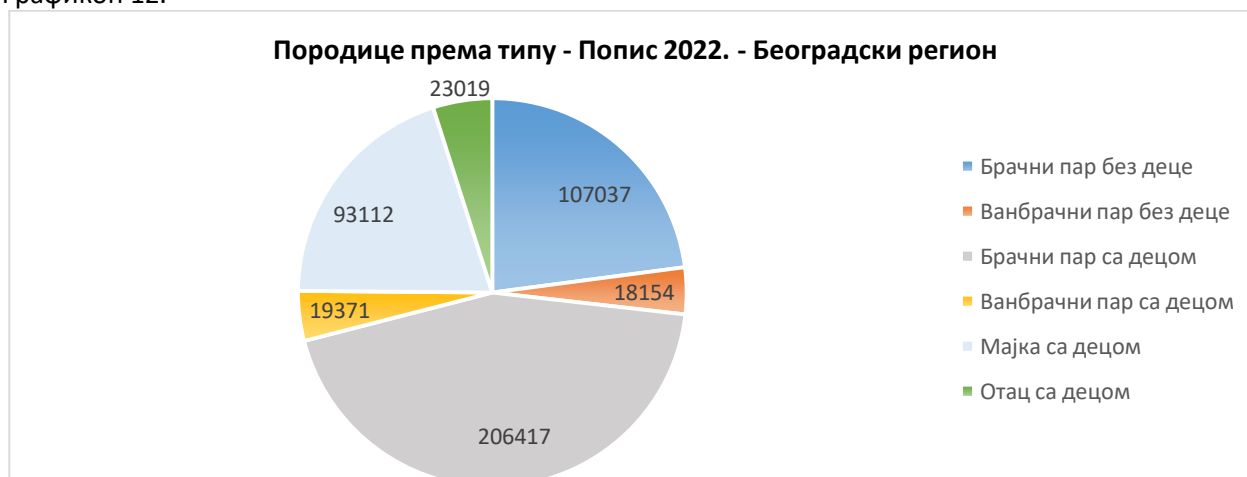
Београдска породица у великој мери прати универзалне тенденције савремених друштава, које се огледају у постепеном нестајању традиционалних породичних облика и еволуцији ка савременим, флексибилнијим типовима породице. Један од доминантних процеса у том контексту била је нуклеаризација породице, односно редукција породичног састава на основно биолошко језгро, које обезбеђује репродуктивну и примарну социјалну функцију.

Истовремено, социо-демографски токови утичу на промену значења и функције брака и породице. Транзиција ка модерним и постмодерним облицима заједништва манифестује се кроз пораст ванбрачних заједница, одлагање склапања брака, раст учесталости целибата и опадање фертилитета. Ове појаве указују на промене у вредносним оријентацијама, животним стилевима и приоритетима савременог градског становништва.

Према резултатима Пописа 2022, Београд је имао **467.110 породица**, што чини 24,5% укупног броја породица у РС (1.904.314). У односу на претходни попис, број породица у Србији мањи је за 10,4%, а у Београду за 3,3%. Према типу насеља, већина породица (81,6%) живи у градским, а 18,4% у осталим насељима Београда.

На следећим графиконима дати су подаци о породицама према типу и броју деце

Графикон 12.

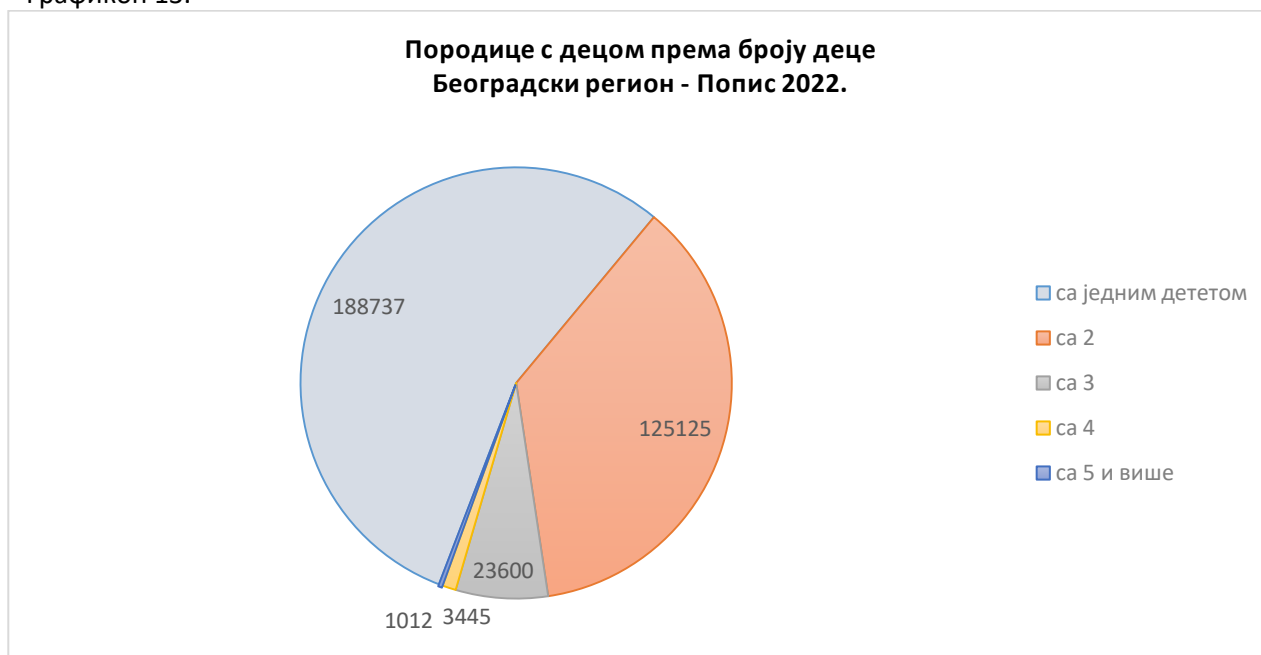

Доминантан породични тип је „брачни пар са децом“ (44,2%), што одговара традиционалном моделу породице. Следе га „брачни пар без деце“ (22%), што указује на значајан број породичних заједница које или одлажу оснивање породица или не планирају потомство. Једнородитељске породице заступљене су у значајном обиму, при чему мајке са децом чине око 20% овог типа породичних структура, док је учешће очева као самохраног родитеља знатно мање и износи око 5%. Овај дисбаланс одражава доминантне родне улоге у преузимању родитељских обавеза и указује на потребу интензивније подршке једнородитељским породицама. Ванбрачни партнери, како са децом, тако и без, чине мањи део типа породице, са учешћем 8% од њиховог укупног броја, ипак, њихова присутност сведочи о постепеним социјалним трансформацијама и растућој прихваћености различитих облика партнерства и породица у савременом друштву. Изнети подаци илуструју

¹² Према подацима Пописа 2022. године у Србији је било 773.945 самачких непородичних домаћинстава што је у односу на претходни попис више за 7,5%.

релативизацију традиционалних породичних модела и повећану разноликост породичних облика, што поставља захтеве за адекватном институционалном и социјалном подршком с циљем обезбеђивања равноправног положаја свих типова породица, с посебним освртом на једнородитељске породице.

Графикон 13.

Према резултатима Пописа 2022. године највећи број породица са децом (341.919) има једно дете (55,2%), што представља изразиту доминацију модела мале породице. Породице са двоје деце чине следећу најзаступљенију категорију (36,6%), док број значајно опада код породица са троје деце (око 7%). Породице са четворо, петоро и више деце (1,3%) представљају статистички маргиналан део укупног броја породица са децом.

У поређењу са националним просеком, где је учешће породица са троје и више деце нешто веће у руралним срединама, Београд као урбани центар показује још изразитију тенденцију ка мањим породицама. Ово је у складу са глобалним урбаним трендовима који укључују економску несигурност, високе животне трошкове, ограничен приступ приступачном становању и мањак доступних услуга за подршку родитељству. Упоредјујући ове податке са претходним пописима, уочава се континуирани пад фертилитета и пораст просечне старости при првом рођењу детета. Број жена са троје или више деце знатно је мањи (мање од 10% укупног женског становништва), што говори о структурним препрекама за високоферилно родитељство као што су економска несигурност, нестабилност запослења, недовољна доступност услуга за бригу о деци и изазови усклађивања рада и родитељства.¹³

Иако је Србија последњих година интензивирала мере популационе политике кроз финансијску подршку за прво, друго и треће дете, као и кроз мере усмерене на усклађивање рада и родитељства, расположиви подаци упућују на то да ови подстицаји још увек не резултирају значајнијим повећањем броја вишечланих породица, бар када је реч о Београдском региону.

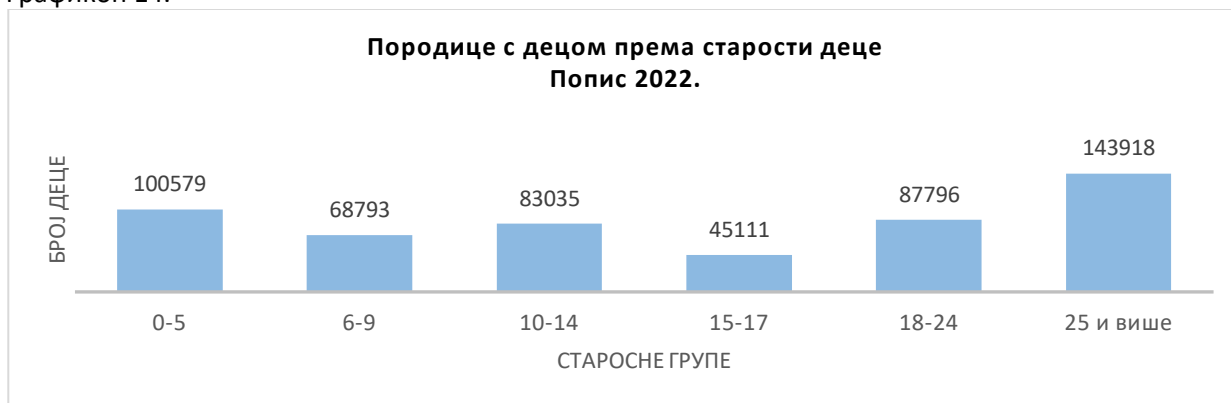
Овакви налази отварају питање потребе за свеобухватнијим и дугорочно одрживим приступом демографској политици, који би обухватио и унапређење структурних услова

¹³ Извор: РЗС

живота младих породица, укључујући стамбену политику, сигурност запослења и доступност квалитетних услуга бриге о деци.¹⁴

Следећи графички приказ илуструје структуру породица са децом према старосним групама деце на основу података из Пописа становништва из 2022. године.

Графикон 14.

У укупном броју породица са децом живи 529.232 деце и младих, а у породицама, као што се може видети (графикон 15), највише је младих старости 25 и више година (42,1%). У укупном броју деце њих је 27,2%. Доминација у категорији 25 и више година указује да у великом броју породица деца, односно, млади и даље живе у истом домаћинству са родитељима, што може бити последица економских фактора и продужене зависности младих. Податак да значајан број младих од 18 до 24 године (25,7%) живи у породичним домаћинствима додатно указује на тренд каснијег осамостаљивања младих у урбаном контексту.

Због сталних промена на тржишту рада, високих трошкова живота и несигурности у вези са будућим шансама, многи млади људи нису у могућности да се осамостале.¹⁵ Ови фактори значајно утичу на породичну динамику и структуру, јер многи млади остају да живе са родитељима дуже него што је то случај са младима у развијенијим деловима Европе или

¹⁴ Извори: European Commission (2021). *European Platform for Investing in Children (EPIC) - Country Profiles*. <https://ec.europa.eu>; OECD *Family Database Parental leave systems*. OECD Social Policy Division. <https://www.oecd.org/social/family-database.htm>

Примера ради, у оквиру ЕУ постоје разноврсни програми чије су заједничке одлике: флексибилно и довољно дуго родитељско одсуство, доступно и очевима; доступни, квалитетни и приступачни вртићи и школе; финансијска подршка кроз додатке, пореске олакшице и субвенције; политике усмерене на усклађивање рада и породичног живота; институционална култура која охрабрује активно оцинство. Тако Француска има једну од највиших стопа фертилитета у ЕУ (1.66, односно изнад европског просека 1.38) управо због системске и дугорочне подршке породицама. Заснива се на комбинацији финансијске подршке и институционалних услуга. На пример мера „финансијска надокнада за слободан избор облика бриге о детету „омогућава родитељима да добију новчану помоћ од државе уколико се одлуче да дете не иду у јавни вртић већ да га чува приватна неговатељица, асистент/асистенткиња за децу или неко други по њиховом избору, нпр. члан породице.

¹⁵ Према подацима Еуростата из 2024. млади су напуштали родитељски дом у просеку са 26,2 године; 26,5% младих (у доби од 15 до 29 година) у ЕУ живело је у пренасељеним становима, у поређењу са 16,9% укупног становништва; 24,1% младих у доби од 15 до 29 година у ЕУ (или 17,3 милиона) било је у ризику од сиромаштва или социјалне искључености;

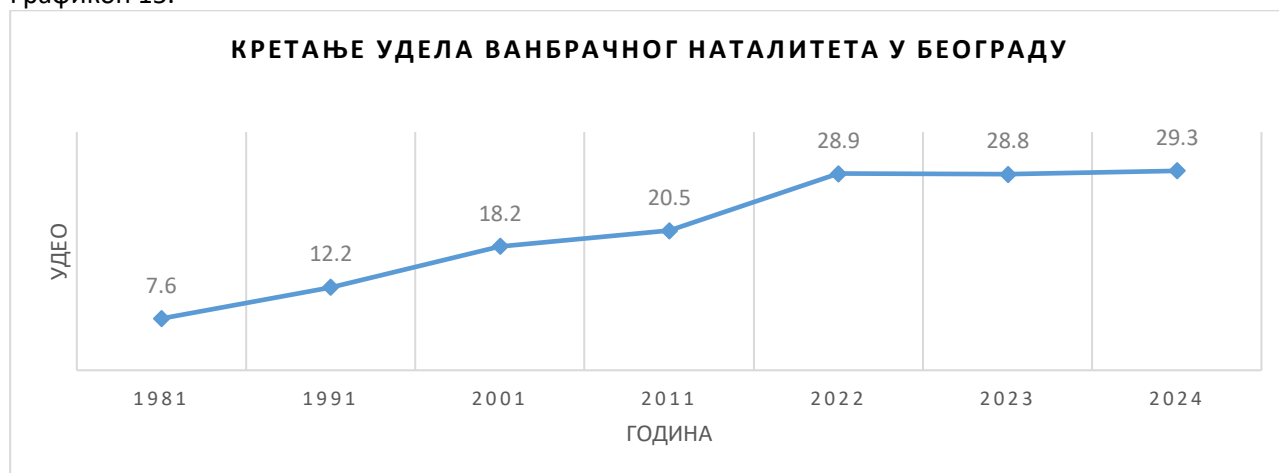
економским и социјално стабилнијим друштвима.¹⁶ На узрасту до 5 година евидентирано је 100.579 деце, што показује стабилан прилив нових генерација, али укупно гледано, млађе старосне групе (0 - 17 година) чине мањи део од укупног броја деце. Ово може бити сигнал смањења наталитета и старења породичне структуре. Трансформације породичног језгра и динамике унутар породице утичу не само на структуру и партнерске односе, већ и на репродуктивне праксе и демографске тенденције. Промене у области фертилитета тесно су повезане са променама породичних форми, што се најпре огледа у смањењу просечног броја рођене деце испод нивоа неопходног за обнову генерација.

Ове промене се кроз породичне форме изражавају и у смањењу учесталости првих бракова, као и у одлагању или каснијем ступању у брак.

Иако се већина деце још увек рађа у браку, једна од карактеристика демографског развоја Београда јесте и растући проценат рођених ван брака.¹⁷ У Србији су овакве тенденције присутне више деценија, али у европским оквирима, она и даље спада у групу земаља са умерено високим уделом ванбрачног наталитета.

Током последњих четрдесет година у Београду се бележи континуирани и значајан **рост удела ванбрачног наталитета** (графикон 15), који је са 7,6% у 1981. години достигао скоро 30% у 2024. години. Овај тренд одражава промене у породичним и репродуктивним моделима, као и све већу друштвену прихватљивост ванбрачних заједница као форме породичног живота.

Графикон 15.

Поред нивоа брачног и ванбрачног фертилитета, кретање броја живорођених у браку/ван брака директно је одређен **брачном структуром становништва**, односно закљученим и разведеним браковима.

¹⁶ Према подацима Еуростата просечна старост младих који напуштају родитељски дом је 26 година, при чему постоје разлике између земаља (нпр. у Шведској, Холандији, Финској, Данској млади напуштају родитељски дом са 20-22 године, док у Словачкој, Бугарској, Италији, Шпанији или Грчкој са 30 и више година). Eurostat, "Youth Unemployment and Leaving the Parental Home"

¹⁷ Извор: РЗС Ванбрачни наталитет представља однос броја живорођене деце рођене ван брачне заједнице према укупном броју живорођене деце у истом посматраном периоду, изражен у процентима. Најчешће се израчунава на основу брачног статуса мајке - живорођени према брачности мајке; Еуростат: У ЕУ ванбрачни наталитет је 2023. износио 41,1% што је наставак раста који је започео 1993. године, када је износио 17,7%

Стога, за потпуније разумевање демографских кретања, неопходно је сагледати и брачну структуру становништва, односно расподелу становништва према брачном статусу, као и промене у обрасцима склапања и раскида брачних заједница.

Основни показатељи о закљученим и разведеним браковима – Београдски регион

Табела 9.

Брачни статус	Становништво старо 15 и више година према законском брачном статусу и полу [број] Попис 2022
Укупно	1.427.135
Свега – мушко	663.421
Неожењен	257.371
Ожењен	340.132
Удовац	26.670
Разведен	35.962
Непознато – мушко	3.286
Свега – женско	763.714
Неудата	235.932
Удата	346.389
Удовица	117.034
Разведена	60.824
Непознато – женско	3.535

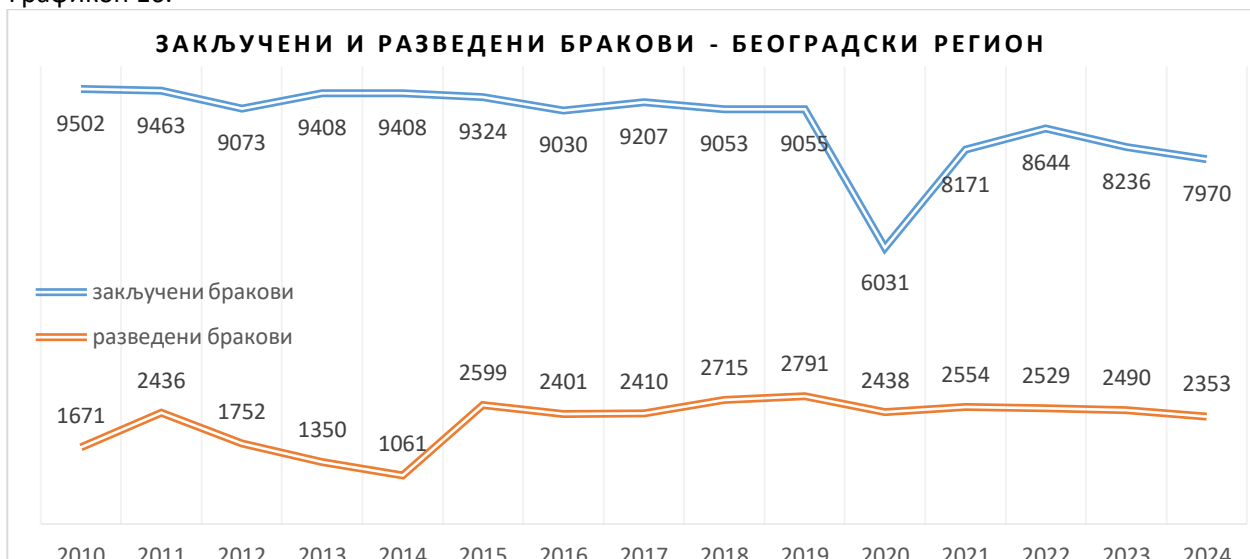
Према подацима Пописа 2022. већину становништва старог 15 и више година у Београдском региону чине лица која су у браку, с нешто већим уделом удатих жена у односу на ожењене мушкарце.

Значајан је и број лица која никада нису ступила у брак, нарочито међу мушкарцима, док се међу женама издваја веома висок број удовица, што се може довести у везу са већим животним веком жена. Релативно висок број разведених лица код оба пола указује и на промену у стабилности брачних заједница и растућу заступљеност развода у савременим породичним обрасцима.

Највише бракова закључено је 1981. године, након чега следи смањење у наредним годинама. Током 2000-их и 2010. број бракова се креће око 9.000 годишње, уз мање флукуације. Од 2020. године број склопљених бракова је значајније опао, а у наредним годинама делимично се повећава, али остаје испод ранијих вредности. Овај пад може указивати на промене у друштвеним навикама и приступу браку, као и на друге друштвене и економске факторе који утичу на одлуке о ступању у брак.

Као што се може видети на следећем графикону (*графикон 16*), број закључених бракова у Београду показује опадајући тренд у посматраном периоду.

Графикон 16.

Према подацима РЗС карактеристике закључених бракова су следеће: просечна старост младожење приликом закључивања брака је 35,2, а невесте 32,4 године (просечне старости приликом закључивања првог брака су: 33,1 и 30,7 година); у 86,3% супружници су српске националности; према ранијем брачном статусу већина мушкараца и жена били су неожењени и неудате. Од укупног броја закључених бракова највише је склопљено у општини Нови Београд (931), а најмање у Сопоту (81).

Број развода у посматраном периоду генерално показује растући тренд. Од 1981. до 1991. године број развода је благо порастао, након чега је уследило смањење до 2001. године. Након тога, од 2011. године број развода значајно расте и достиже врхунац око 2019. године. У последњих неколико година број развода се задржава на релативно високом нивоу, са благим осцилацијама.

Карактеристике разведених бракова: од укупног броја разведених бракова (2.253) према ранијем брачном статусу и жене (93,5%) и мушкарци (91,9%) били су претходно неудате и неожењени, у питању је први разведени брак; у нешто мање од половине (47,3%) разведених бракова супружници немају, док 52,7% има децу; од укупног броја разведених бракова са децом у највећем броју (73%) деца су додељена мајкама, очевима 6,3%, а 20,5% родитеља имају заједничко/деле старатељство након развода брака; међу разведеним браковима доминирају жене старости изнад 35 и мушкарци изнад 40 година.

Графикон 17.

Просечно трајање разведених бракова у Београду је у периоду од 2015. до 2024. године остало релативно стабилно, са благим растућим трендом и трајао је око 13 година током већег дела периода. Ово указује да бракови који се раскидају све чешће трају дужи временски период пре развода, што може говорити о променама у динамици брачних односа и одлука о разводу, а може и одражавати и промене у ставовима према разводу.

Табела 10.

Година	Број закључених бракова	Број закључених бракова на 1000 становника	Стопа разведених бракова на 1000 закључених	Просечна старост младожење при закључењу брака	Просечна старост невесте при закључењу брака
2011	9.463	5.7	257.4	33.8	30.7
2023	8.236	4.9	302.3	35.4	32.6
2024	7.970	4.7	295.2	33.1	30.7

Између 2011. и 2024. године број закључених бракова укупно је смањен са 9.463 на 7.970, а број бракова на 1.000 становника опао је са 5,7 на 4,7. Стопа разведених бракова на 1.000 закључених порасла је са 257,4 на 295,2 што указује на раст броја развода у односу на број новооснованих. Подаци показују тенденцију одлагања брака и промене у породичним структурама у датом периоду. Ови трендови одражавају дубље друштвене промене, укључујући промену вредносних оријентација, све већу индивидуализацију и преферирање флексибилнијих облика партнерства. У том контексту, институција брака губи некадашњи нормативни статус, а породични живот постаје све разноврснији и прилагођенији савременим животним стиловима.

Ванбрачне заједнице све су присутнији облик партнерских односа, што показује промене у традиционалним моделима породичног живота. Овај тренд одражава либерализацију ставова према браку и већу флексибилност у организовању породичних односа.

Према подацима Пописа из 2022. године, у Београду 77.562 становника старости 15 и више година живе у ванбрачној заједници. Највише ових партнерстава формира се у продуктивном узрасту, посебно у старосним групама од 25 до 39 година.

Следећа табела пружа преглед броја становника које живи у ванбрачној заједници према старости и полу

Табела 11.

Становништво старо 15 и више година које живи у ванбрачној заједници према старости и полу Попис 2022.											
Пол	Укупно	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60 и више година
Укупно	77.562	551	3.610	10.479	11.802	12.067	11.069	8.623	6.343	4.484	8.534
Мушко	38.842	166	1.294	4.543	5.705	5.958	5.655	4.478	3.433	2.556	5.054
Женско	38.720	385	2.316	5.936	6.097	6.109	5.414	4.145	2.910	1.928	3.480

Највећи број ванбрачних заједница налази се у старосним групама од 25 до 44 године, будући да се ове заједнице најчешће формирају међу генерацијама, које све више усвајају

нове партнерске форме. Мушкарци и жене су приближно подједнако заступљени, али у млађим старосним категоријама (15-24) број жена у ванбрачној заједници је значајно већи, што може бити резултат ранијег ступања жена у ванбрачне везе или разлика у демографским обрасцима. У старијим старосним групама (60 и више година) број оних у ванбрачној заједници опада, што је очекивано с обзиром на демографске и социјалне факторе.

Генерално, подаци показују да ванбрачне заједнице постају све прихваћенији облик партнерских односа, посебно међу млађим генерацијама, као и да друштвене политике треба да се прилагоде овим променама у породичном животу.

Образовна структура становништва

Београдски регион има најмању заступљеност неписменог становништва. Према Попису 2022. године од 4.154 неписмених лица, 40,4% чини становништво старо 65 и више година међу којима доминирају неписмене жене са 87,4%. У поређењу са републичким просеком, то је знатно нижи удео неписмених – у Србији је према Попису 2022. године забележено 123.805 неписмених лица, при чему жене чине чак 84,8%.

Табела 12.

Становништво старо 15 и више година према школској спреми – Попис 2022. – Београдски регион	
Укупно	1.427.135
Без школске спреме	7.061
Непотпуно основно образовање	22.004
Основно	151.753
Средње – свега	727.281
Више	116.149
Високо	391.745
Непознато	11.142

Образовну структуру становништва карактеришу, како разлике по старости и полу/роду¹⁸ (образованије жене, иако гледано према школској спреми оне доминирају и међу становништвом без школе и непотпуног основног образовања), тако и просторна дистрибуција становништва, посматраног по нивоу образовања, који је знатно виши у централним градским општинама.¹⁹ Највеће учешће становништва старијег од 15 година са вишим и високим образовањем имају општине: Врачар (61,8); Стари град (59%) и Савски венац (53,7%), а најмање Сопот (13,3%), Барајево (14,8%) и Гроцка (16,9%).

Ови подаци указују на просторни и родни дисбаланс у приступу основном образовању, као и на генерацијске последице неједнакости. Истовремено, наглашавају потребу за развојем програма целоживотног учења, посебно намењених старијем и социјално маргинализованом становништву, у циљу смањења образовног јаза и подстицања активног укључења у друштвене токове. Промовисање целоживотног учења представља један од кључних механизма социјалне инклузије, јер омогућава стицање основних вештина и

¹⁸ Пол подразумева биолошке карактеристике жена и мушкараца, које су универзалне, видљиве и очигледне и углавном непроменљиве, а род подразумева скуп улога, обавеза и очекивања које одређено друштво додељује и намеће особама с обзиром на њихов пол. Они се могу мењати кроз време и разликују се од друштва до друштва. Извор РЗС, публикација „Жене и мушкарци у Републици Србији”, 2011.

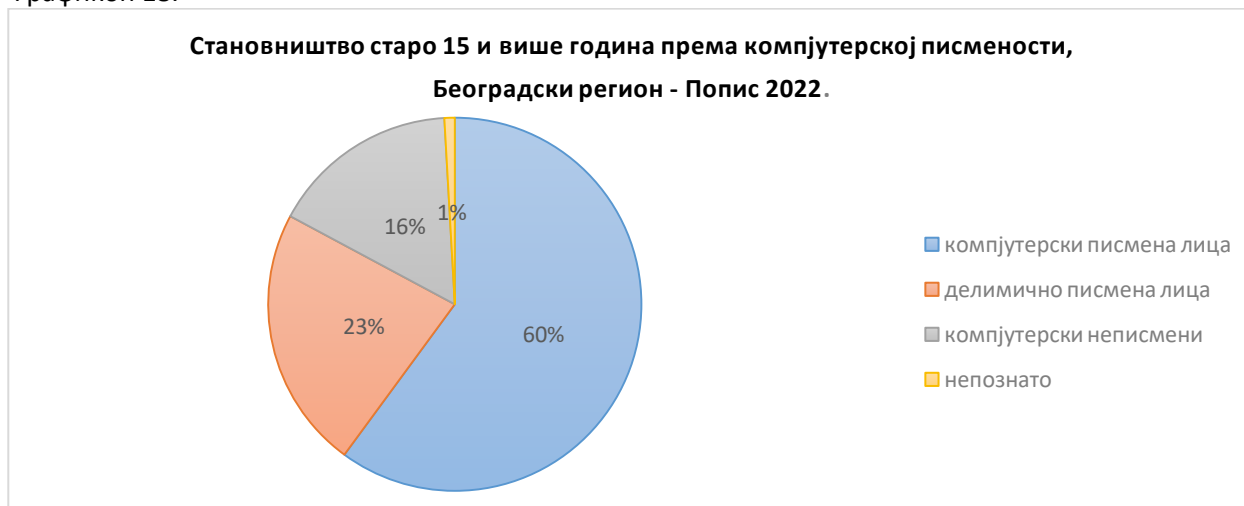
¹⁹ Извор: РСЗ „Под школском спремом подразумева се највиша завршена школа. Подаци се приказују само за становништво старо 15 и више година тј. старије од узраста за обавезно похађање школе.“

образовања особама које су из различитих разлога остале изван формалног школског система.

Посебну пажњу потребно је усмерити ка старијим женама и другим маргинализованим групама, за које је приступ образовању истовремено и предуслов за веће учешће у друштвеном, културном и економском животу.

Од Пописа 2011. Прикупљају се и подаци о „компјутерској“ писмености, а лица узроста 15 и више година посматрана су као: компјутерски писмена, лица која делимично познају рад на рачунару и компјутерски неписмена лица.

Графикон 18.

Од укупног броја компјутерски писмених лица (857.440) било је 53,6% жена и 46,4% мушкараца, а међу компјутерски неписменима (12.783) нешто је више мушкараца (50,5%) у односу на жене (49,5%). Такође, компјутерски писмена лица доминирају у градским насељима (88,3%). Према последњим подацима РЗС из 2024. у Београду је 84,3% домаћинства поседовало рачунар, а 92,5% домаћинства имало је интернет прикључак.

Националност

У Београду не живи велики број припадника националних мањина и, у погледу националне структуре, становништво главног града је релативно хомогено. Према подацима Пописа становништва из 2022. године, 86,2% становника Београда чине припадници српске националности, док је на нивоу Републике Србије тај удео нешто нижи и износи 80,6%. Овај релативно висок проценат српског становништва у Београду резултат је историјских, демографских и миграционих токова, као и улоге Београда као административног, економског и културног центра земље.

Иако националне мањине у укупној структури становништва учествују са мањим уделом, њихово присуство има значајан утицај на друштвену и културну разноликост града, као и на креирање и спровођење јавних политика, посебно у областима образовања, социјалне заштите, здравства и заштите људских и мањинских права.²⁰

²⁰ Посебно се издваја **ромска етничка група** која, иако бројчано мања у укупној популацији Београда, чини значајан део корисника услуга система социјалне заштите. Припадници ромске националне мањине у највећој мери остварују права из домена материјалне подршке, пре свега право на новчану социјалну помоћ, дечји

Приказ основних економских показатеља становништва Београда

Подаци о економској активности једно су од основних обележја становништва и приликом редовних пописа прикупљају се за лица стара 15 и више година, иако максимална старосна граница није дефинисана јер појединац може бити активан и након изласка из радног контингента (15-64 год.).²¹

Табела 13.

Становништво према економској активности Попис, 2022. Београдски регион	
Укупно	1.681.405
АКТИВНО СТАНОВНИШТВО, свега	785.071
Активно, запослени	713.556
Активно, незапослени	71.515
НЕАКТИВНО СТАНОВНИШТВО, свега	896.334
Неактивно, деца испод 15 година	254.270
Неактивно, ученици/студенти	116.232
Неактивно, пензионери	373.090
Неактивно, лица са приходима од имовине/инвестиција	3.013
Неактивно, лица која се баве производњом за потребе свог домаћинства	5.084
Неактивно, неплаћени кућни послови	63.264
неактивно, остали	81.381

Приближно половина укупног становништва Београда није економски активна, што је пре свега последица значајног удела пензионера, деце и студената. Ова демографска структура указује на потребу усмереног деловања у области унапређења запошљавања, као и подршке раном и стручном образовању како би се повећала економска активност и конкурентност радне снаге. Истовремено, релативно велики број пензионера представља додатни изазов за одрживост социјалних система и јавних политика. Ови подаци наглашавају важност интегрисаног приступа у креирању економске и социјалне политике која ће одговорити на актуелне и дугорочне потребе региона.

Анкета о радној снази (АРС), као једини међународно упоредиви инструмент за праћење кретања на тржишту рада, којим се региструју демографске и социо-економске карактеристике становништва старијег од 15 година има за циљ оцењивање обима радне

додатак, као и друга права и услуге усмерене на обезбеђивање основне егзистенцијалне сигурности. Повећана заступљеност коришћења ових права повезана је са неповољним социо-економским положајем, који се огледа у вишем ризику од сиромаштва, нестабилним условима становања и ограниченим приступом тржишту рада. У том контексту, Градски центар за социјални рад у Београду у свом раду посебну пажњу посвећује правовременом остваривању права и услуга, као и информисању и подршци корисницима у процесу остваривања законом загарантованих права.

²¹ Од Пописа 2011. године примењује се концепт текуће активности, према којој се економска активност евидентира у краћем временском интервалу, као што је дан или недеља. Категорија економски активних лица („радна снага“) обухвата лица која обављају занимање и незапослена лица. Категорија економски неактивних лица обухвата лица која у недељи пре Пописа нису радила и нису тражила посао, и која нису била у могућности да почну да раде у року од две недеље уколико би им посао био понуђен (деца млађа од 15 година, пензионери, лица са приходима од имовине, ученици/студенти – стари 15 и више година, лица која обављају само кућне послове у свом домаћинству – домаћице и остала лица).

снаге, тј. запосленог и незапосленог становништва, при чему се под запосленошћу подразумева рад и у формалном и у неформалном сектору.²²

Резултати последњег истраживања дати су у следећој табели – трећи квартал 2025.

Табела 14.

		Укупно становништво према радној активности и полу [хиљада] 2025/IV квартал				
		Укупно	Активно становништво	Запослена лица	Незапослена лица	Становништво ван радне снаге
		15 и више година	15 и више година	15 и више година	15 и више година	15 и више година
	Пол					
Београдски регион	Укупно	1425.0	850.0	790.2	59.9	574.9
	Мушко	662.6	430.2	398.7	31.мај	232.4
	Женско	762.4	419.9	391.5	28.апр	342.5

На следећем графикону дат је приказ кретања броја становника старости 15-64 године (радни контингент) у Београдском региону у периоду од 2010. до 2024. године.

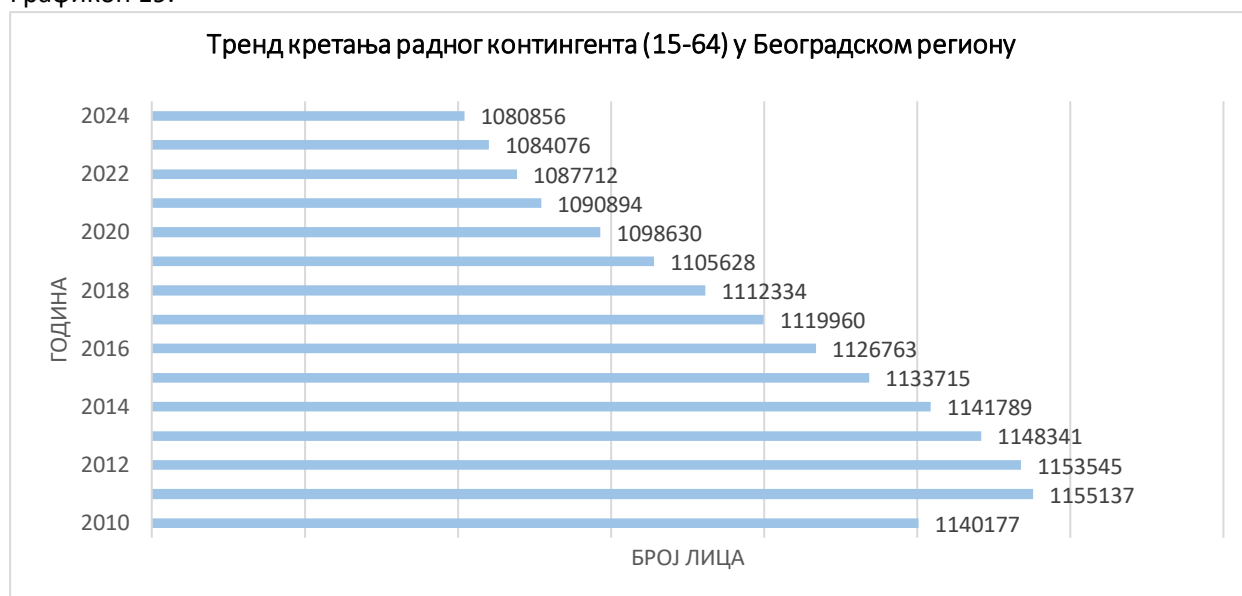
²² Извор: РЗС Методолошка објашњења „Активно становништво (радну снагу) чине сва запослена и незапослена лица. Стопа активности (учешћа радне снаге) представља удео активног становништва у укупној посматраној популацији (становништву старом 15 и више година).

Лица (старости 15–89 година) која су најмање један сат у посматраној седмици обављала неки плаћени посао (у новцу или натури), као и лица која су имала запослење, али која су у тој седмици била привремено одсутна са посла, сматрају се **запосленим лицима**.

Стопа запослености представља удео запослених у укупној посматраној популацији (становништву старом 15 и више година). **Неформалном запосленошћу** сматра се рад у нерегистрованим пословним субјектима, рад у регистрованим пословним субјектима без уговора о раду, као и рад неплаћених породичних радника. **Незапослена лица** су она лица (старости 15–74 године) која нису обављала ниједан плаћени посао у посматраној седмици, активно су тражила посао током четири седмице које су претходиле посматраној седмици, и у могућности су да почну да раде у року од две седмице након истека посматране седмице. **Стопа незапослености** представља удео незапослених у радној снази (запослени и незапослени). **Становништво ван радне снаге** чине сва лица у посматраној популацији (старости 15 и више година) која нису сврстана у запослено или незапослено становништво.

У становништво ван радне снаге спадају студенти, пензионери, лица која обављају кућне послове, као и остала лица која у посматраној седмици нису обављала ниједан плаћени посао, нису активно тражила посао или нису била у могућности да почну да раде у року од две седмице након истека посматране седмице. **Стопа становништва ван радне снаге** представља удео становништва ван радне снаге у укупној посматраној популацији (становништву старом 15 и више година)“

Графикон 19.

Посматрајући кретање броја становника старости 15-64 године (радни контингент) у Београдском региону у периоду од 2010. до 2024. године може се видети да након благог раста у првим годинама посматраног периода, максимум се бележи око 2011-2012. године, након чега следи **континуирани пад броја становника радне доби**.

Од 2013. године приметан је стабилан опадајући тренд, са израженијим смањењем након 2015. године. До краја посматраног периода, број становника у радном контингенту значајно је нижи у односу на почетне године, што указује на **неповољне демографске процесе**, пре свега на старење становништва, низак природни прираштај и миграциона кретања. Овакав тренд може имати дугорочне последице по тржиште рада, одрживост пензионог система и укупни економски развој Београдског региона, због смањења потенцијалне радне снаге.

Кретање запослености Републички завод за статистику прати из два извора – Истраживања о регистрованој запослености и из Анкете о радној снази.²³

У следећем приказу дати су подаци из оба извора

²³ Методолошка објашњења РЗС „Истраживање о регистрованој запослености заснива се на комбиновању података Централног регистра обавезног социјалног осигурања (ЦРОСО) и Статистичког пословног регистра (СПР). Подаци о обавезницима плаћања доприноса обавезног социјалног осигурања и осигураницима, по основу рада, добијају се од ЦРОСО. Подаци о пословним субјектима и њиховим основним обележјима добијају се од СПР. Дефиниције регистроване и анкетне запослености: Регистрована запосленост обухвата сва лица која у ЦРОСО имају статус: (1) запослених у радном односу (на одређено или неодређено време); (2) запослених ван радног односа (на основу уговора о делу или уговора о обављању привремених и повремених послова); (3) запослених који обављају самосталне делатности; (4) оснивача привредних друштава или предузетничких радњи; (5) индивидуалних пољопривредника до 65 година старости. Анкетна запосленост, у складу са дефиницијом Евростата и Међународне организације рада, обухвата сва лица која су најмање један сат у посматраној седмици обављала плаћени посао (у новцу или природи) за послодавца, самостално или као помажући чланови домаћинства, као и лица која имају посао са кога су одсутна, а за који имају гаранцију повратка.

Графикон 20.

Табела 15.

Индикатор	Регистрована запосленост према полу и општини пребивалишта (НСТЈ) [број]					
	2024/IV квартал			2025/IV квартал		
Период						
Пол	Укупно	Мушко	Женско	Укупно	Мушко	Женско
Београдски регион	710.155	351.101	359.054	712.642	352.951	359.691

Табела 16²⁴

Индикатор	Просечне нето зараде [РСД]	Просечне бруто зараде [РСД]
	2025/децембар	2025/децембар
Београдска област	136.911	188.439
Барајево	95.017	131.453
Вождовац	142.554	196.547
Врачар	181.664	247.679
Гроцка	97.460	134.810
Звездара	140.610	193.909
Земун	128.136	176.912
Лазаревац	110.208	153.137
Младеновац	92.374	127.809
Нови Београд	174.881	239.519

²⁴ Извор: РЗС „Истраживање о зарадама заснива се на подацима из евиденције Пореске управе, са обрасца Појединачне пореске пријаве о обрачунатим порезима и доприносима (образац ППП-ПД). Просечне зараде израчунавају се на основу укупног износа обрачунатих зарада за извештајни месец и броја запослених који је изражен еквивалентом пуног радног времена (*full-time equivalent – FTE*). С обзиром на то да зараде, с једне стране, имају највећи удео у трошковима рада сваког послодавца, а с друге стране значајно утичу како на постизање и очување животног стандарда и социјалне сигурности запослених, тако и на коришћење и потрошњу робних фондова, оне представљају значајан индикатор економског развоја и истовремено служе као средство за његово усмеравање. Статистички подаци о просечним зарадама се, у складу са важећим законским прописима, користе за обрачунавања бројних финансијских категорија. Обрачуном просечних зарада обухваћена су лица у радном односу, као и лица која раде ван радног односа, на основу уговора о обављању привремених и повремених послова. Приходи лица која раде на основу уговора о делу и ауторског уговора не сматрају се зарадом“.

Обреновац	103.072	142.555
Палилула	123.940	171.190
Раковица	123.175	170.449
Савски венац	174.381	237.093
Сопот	94.299	130.389
Стари град	187.785	255.495
Чукарица	130.315	179.883
Сурчин	100.374	138.673

Највише зараде и даље имају централне градске општине као што су, Стари град, Врачар и Савски венац, као и Нови Београд, што одражава њихов економски развијенији статус и концентрацију високоплаћених послова. С друге стране, приградске општине попут Младеновца, Барајева и Сопота имају значајно ниже зараде, иако је и тамо видљив раст. Овај распоред указује на постојање економских и друштвених неједнакости у оквиру региона, што истовремено имплицира потребу за уравнотеженијим регионалним развојем.

Усмерене мере и инвестиције у периферне општине могу допринети смањењу разлика, побољшању животног стандарда и створити услове за равномернији економски раст широм Београдске области.

Према последњим званично објављеним подацима РЗС из **јануара 2026.** године у Београду је регистровано **32.260 незапослених, од чега су 61% жене.**²⁵

Графикон 21.

Подаци указују да у структури незапослених доминирају лица која посао траже краће време, док је број лица са дужим периодом незапослености знатно мањи. Ипак, присуство дуготрајно незапослених, нарочито оних који посао траже дуже од четири године, указује на постојање категорије становништва којој је потребна интензивнија подршка, како кроз мере активне политике запошљавања, тако и кроз систем социјалне заштите.

Суочен са интензивним демографским и социјалним трансформацијама, систем социјалне заштите налази се пред императивом да у већој мери артикулише одговорне и циљане политике усмерене ка старијој популацији. Пораст броја старих лица, уз истовремено усложњавање њиховог положаја у друштву, захтева усвајање свеобухватних, одрживих мера

²⁵ Национална служба за запошљавање, Месечни статистички билтен бр. 281/2026

које адекватно одговарају на комплексност процеса старења и пратеће социо-економске изазове.

Систематска и континуирана бригаа о старима представља један од кључних приоритета савремене социјалне политике. Ова потреба произилази из општих демографских кретања, али и из специфичних карактеристика трећег животног доба, укључујући осетљивост на економску несигурност, здравствене ризике и социјалну изолованост.

Према званичним подацима, на територији града Београда живи 392.624 пензионера, са просечним примањем од 73.333 динара.²⁶

Процес убрзаног старења становништва, повећање броја једночланих и двочланих старачких домаћинстава, опадање животног стандарда, као и слабљење традиционалне подршке породице, постављају нове захтеве пред систем социјалне заштите.

У том контексту, неопходно је обезбедити услове за бољу доступност различитих облика материјалне помоћи, развијати услуге ванинституционалне неге и унапређивати механизме социјалне инклузије.

Демографски трендови који указују на континуирано смањење радно способног становништва додатно усложњавају социјалну динамику, јер егзистенцијални терети све више погађају управо оне генерације које представљају носиоце друштвене репродукције. Зато је неопходно да се програми социјалне заштите темеље на принципу селективности, при чему би приоритетну подршку требало усмерити ка најугроженијим категоријама унутар ширих друштвених слојева.

У том оквиру, центри за социјални рад имају стратешку улогу у препознавању, процени и одговарању на потребе старијих лица. Поред пружања директне помоћи и саветодавних услуга, њихова мисија обухвата и интерсекторску координацију – повезивање институција, ресурса и служби, у циљу ефикаснијег, правовременог и контекстуално осетљивог деловања према старим лицима, посебно онима у ризику од социјалне искључености и сиромаштва.

²⁶ РЕПУБЛИЧКИ ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ, Месечни статистички билтен, XII/2025., фебруар, 2026.

2. ДЕЛАТНОСТ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД

Решењем Скупштине града од 12. децембра 1991. године основан је Градски центар за социјални рад у Београду као јединствена установа за обављање социјалне и породично-правне заштите грађана Београда. У састав Градског центра су укључени сви општински центри за социјални рад (16), Саветовалиште за брак и породицу (формирано 1985. године) и Завод за проучавање социјалних проблема који је од оснивања (1958.) имао статус развојно-истраживачке институције у систему социјалне заштите Београда. Интеграцијом наведених установа настао је садашњи организациони модел Градског центра за социјални рад који обухвата:

- 17 општинских одељења у којима се одлучује о остваривању права и коришћењу услуга корисника утврђених законом и подзаконским актима и обављају други послови у области социјалне заштите.
- Одељење за Послове планирања и развоја којим се остварује функција праћења и проучавања социјалних проблема и унапређивања делатности Центра;
- Одељење за саветодавно-превентивни рад – Саветовалиште за брак и породицу;
- Одсек за опште послове;
- Одсек за финансијско-рачуноводствене послове;
- Јединица за интерну ревизију.

Према Закону о социјалној заштити, Центар за социјални рад је установа социјалне заштите у којој се остварују права, примењују мере, обезбеђује пружање услуга и обављају други послови у области социјалне заштите.

Делатност Градског центра је социјална заштита, послови социјалног рада и породично-правна заштита. Обављање делатности центра за социјални рад регулисано је Законом о социјалној заштити, Породичним законом, Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица, Кривичним закоником, Законом о посредовању – медијацији, Законом о прекршајима, Законом о финансијској подршци породици са децом, Законом о општем управном поступку, и подзаконским актима: Одлуком о правима и услугама у социјалној заштити и Правилником о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад.

Од 2022. године центри за социјални рад су у обавези да примењују и Закон о социјалној заштити као и Закон о правима корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити. Центар за социјални рад има посебну одговорност у покретању иницијатива на локалном подручју за које је надлежан у складу са усвојеним локалним, стратешким плановима развоја социјалне заштите. Закон о социјалној заштити из априла 2011. доноси нови приступ у социјалној заштити заснован на јасно формулисаним циљевима (Чл. 3):

- достићи, односно одржавати минималну материјалну сигурност и независност појединца и породице у задовољавању основних потреба,
- обезбедити доступност услуга и остваривање права у социјалној заштити,
- створити једнаке могућности за самостални живот и подстицати социјалну укљученост,
- очувати и унапредити породичне односе као и унапредити породичну родну и међугенерациску солидарност,
- предупредити злостављање, занемаривање и експлоатацију, односно отклањати њихове последице.

Закон формулише и општа начела социјалне заштите која гарантују корисницима поштовање интегритета и достојанства, забрану дискриминације, доступност и индивидуализацију услуге у складу са најбољим интересом корисника и најмање рестриктивним окружењем. Гарантује ефикасност, благовременост, целовитост социјалне заштите, унапређење квалитета и јавност рада установа социјалне заштите и пружалаца услуга.

Закон успоставља систем базиран на плуралитету пружалаца услуга (равноправан третман пружалаца у јавном, приватном и цивилном сектору) и настоји да унапреди квалитет услуга континуираном обуком, лиценцирањем стручних радника и пружалаца услуга, као и надзором над стручним радом. На основу јавних овлашћења, Центар за социјални рад, у складу са Законом о социјалној заштити:

- процењује потребе и снаге корисника и ризике по њега и планира пружање услуга социјалне заштите;
- спроводи поступке и одлучује о правима на материјална давања и о коришћењу услуга социјалне заштите;
- предузима прописане мере, покреће и учествује у судским и другим поступцима;
- води прописане евиденције и стара се о чувању документације корисника.

Послови који се односе на права, односно услуге социјалне заштите о чијем се обезбеђивању стара Република Србија обављају се као поверени, а организацију рада, нормативе и стандарде прописује министар надлежан за социјалну заштиту. У вршењу јавних овлашћења у складу са Законом о социјалној заштити Центар за социјални рад одлучује о:

- остваривању права на новчану социјалну помоћ;
- остваривању права на увећану новчану социјалну помоћ;
- остваривању права на додатак за помоћ и негу другог лица;
- остваривању права на увећани додаток за помоћ и негу другог лица;
- остваривању права на посебну новчану накнаду за родитеља који није у радном односу, а који је 15 година непосредно бринуо о детету које је корисник права на увећани додаток за помоћ и негу другог лица;

Послове који се односе на права, односно услуге социјалне заштите о чијем се обезбеђивању стара јединица локалне самоуправе, Центар обавља у складу са прописом који доноси надлежни орган јединице локалне самоуправе.

Одлуком о правима и услугама социјалне заштите²⁷ уређена су права и услуге социјалне заштите које обезбеђује град Београд у складу са законом.

Права из социјалне заштите могу да остваре држављани Републике Србије који имају пребивалиште на територији града и лица расељена са Косова и Метохије, која имају боравиште на територији града Београда, као и страни држављани са сталним настањењем на територији града Београда. **Услуге утврђене овом Одлуком** су активности пружања подршке и помоћи појединцу и породици ради побољшања односно очувања квалитета живота, отклањања или ублажавања ризика неповољних животних околности, као и стварање могућности да самостално живи у друштву.

Према Одлуци, услуге социјалне заштите су:

1. дневне услуге: помоћ у кући, дневни боравак, лични пратилац детета,

²⁷ ("Сл. лист града Београда", бр. 55/2011 и 109/2022, 101/2025)

2. услуге подршке за самостални живот: персонална асистенција, становање уз подршку, привремено становање, социјално становање у заштићеним условима,
3. саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге,
4. услуге смештаја; прихватилиште за одрасла и стара лица, за децу и младе, за труднице и жене са децом од којих је једно млађе од 3 године, привремени смештај за жене жртве насиља у породици, предах смештај.

Материјална подршка остварује се као:

1. једнократна помоћ,
2. повремена једнократна новчана помоћ,
3. интервентна једнократна новчана помоћ,
4. стална новчана помоћ,
5. средства за личне потребе,
6. бесплатни оброк,
7. стипендија.

Породичним законом је делегарано органу старатељства, односно центру за социјални рад да врши послове заштите породице, помоћи породици и старатељства.

Најважнији институти породично-правне заштите су старатељство, усвојење, породични смештај и комплексан институт надзора над вршењем родитељског права, као и разне врсте помоћи породици с циљем очувања породичне равнотеже и породичних функција.

Породични закон је дефинисао и посебно важну улогу органа старатељства на јасно формулисаним циљевима међу којима је и предупредити злостављање, занемаривање или експлоатацију односно отклонити њихове последице. Наведеним законом је дефинисана улога центра за социјални рад у остваривању заштите права детета: да зна своје порекло, на живот са родитељима, на личне односе са родитељем, сродницима и другим блиским лицима, на обезбеђење најбољих могућих животних и здравствених услова за правилан и потпун развој, на образовање и на слободно изражавање свог мишљења.

У складу са Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица, Центар учествује у сваком поступку који се води према малолетним учиниоцима кривичних дела. У ситуацији када према малолетнику није вођен кривични поступак, Центар може по потреби предузети низ активности из своје надлежности, применити мере из области и надлежности породично-правне и социјалне заштите (покренути поступак за смештај, донети решење о корективном надзору над вршењем родитељског права). Центар за социјални рад развија и иницира превентивне и друге програме који доприносе задовољењу индивидуалних и заједничких потреба грађана у области социјалне заштите на територији локалне самоуправе за коју је основан у сарадњи са организацијама јавног или цивилног сектора. Правилником о организацији, нормативима и стандардима рада центара за социјални рад уређена је делатност центра за социјални рад у вршењу јавних овлашћења и то: организација центра, нормативи и стандарди стручног рада, садржај и начин вођења евиденције о корисницима и документација о стручном раду.

3. ГРАДСКИ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД КАО ПРУЖАЛАЦ УСЛУГА

У Градском центру за социјални рад у Београду на дан **31.12.2025.** године било је запослено **517 радника на неодређено и 107 на одређено време.**²⁸ У односу на претходну годину број радника запослених на неодређено време мањи је за 6,5%, док се број запослених на одређено време повећао за око 30%.

Према процени броја становника средином 2024. године Београд је имао **1.682.720** становника, тако да је на крају извештајне године, **однос запослених стручних радника на неодређено време (387) и броја становника Града** био у сразмери **1: 4.348.**

Графикон 22.

У посматраном периоду овај однос показује умерене осцилације, али без дугорочног побољшања, што говори о континуираном изазову у обезбеђивању адекватних кадровских капацитета у односу на потребе становништва.

Најповољнији однос забележен је у периоду 2013-2016. године, када се број становника по једном стручном раднику кретао око 4.000. Од 2017. године уочава се раст овог односа, са израженим повећањем у 2017. и 2018., што значи и повећање оптерећења стручних радника. У односу на претходну годину, овај однос повећан је за око 6%.

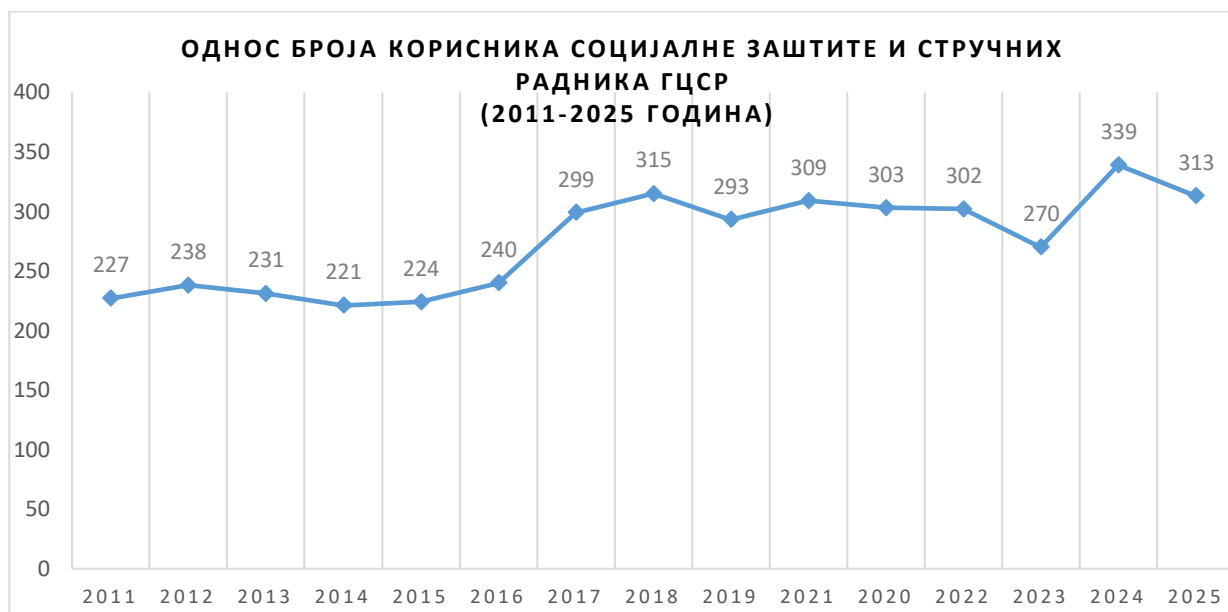
У целини, приказани подаци илуструју да, упркос мањим флукуацијама, није дошло до системског унапређења односа броја стручних радника и становника Града, што може имати негативан утицај на обим, квалитет и доступност услуга социјалне заштите.

Такође, **однос броја корисника** евидентираних у посматраном периоду **и запослених стручних радника** више година има неповољан тренд, што се може видети на следећем графикону.²⁹

²⁸ На породилском одсуству било је 19, на неплаћеном 11 и три радника била су у статусу мировања радног односа

²⁹ Извор: Републички завод за социјалну заштиту, ДевИнфо, ГЦСР – стручни радници запослени на неодређено време; ГЦСР

Графикон 23.

У периоду од 2011. до 2016. године овај однос је био релативно стабилан, а након 2017. године долази до израженог погоршања односа, са наглим порастом броја корисника по раднику, који у 2018. години достиже преко 300. Иако се у наредним годинама бележе мање осцилације и повремена благо повољнија кретања (2019-2023), **општи ниво оптерећења остаје значајно виши у односу на ранији период**. Посебно је уочљив нагли раст у 2024. и 2025. години, када број корисника по једном стручном раднику достиже највише вредности у целом посматраном периоду (339 и 313).

Табела 17.

Тренд запослених стручних радника на неодређено време у ГЦСР (2011-2025)		
Година	Број запослених стручних радника	Ланчани индекс
2011	363	117,08
2012	425	100,23
2013	426	98,12
2014	418	100,72
2015	421	100,72
2016	421	100,00
2017	389	92,40
2018	388	99,74
2019	390	100,51
2020	379	97,18
2021	375	98,94
2022	377	100,53
2023	397	105,30
2024	339	85,39
2025	387	94,39

Посматрајући динамику броја запослених стручних радника на **неодређено време** у ГЦСР у периоду од 2011. до 2025. године приметне су значајне флукуације, са почетним порастом у 2011. години и накнадним стабилизовањем у наредним годинама.

Међутим, од 2017. године долази до постепеног пада броја запослених на неодређено време, што је нарочито приметно у 2025. години и представља значајано смањење у односу на претходне године.

Повећање запошљавања на одређено време може указивати на потребу за прилагођавањем радне снаге променљивим околностима, али и на промене у приступу кадровским одлукама које су могле бити под утицајем различитих организационих и административних фактора, имајући у виду да се запошљавање не може реализовати без претходне сагласности надлежног министарства и Града.³⁰

У целини, подаци показују **дуготрајан и структурни дисбаланс** између броја корисника социјалне заштите и расположивих стручних кадрова, што може имати негативне последице по квалитет, ефикасност и доступност услуга социјалне заштите, али утицати и на општу мотивацију запослених.

Из буџета Републике Србије финансира се 412, а из буџета локалне самоуправе 105 свих запослених радника на неодређено време.

Локална самоуправа, као оснивач Градског центра за социјални рад у Београду све значајније учествује у обезбеђивању одговарајућих радних места. То су запослени у Одељењу за саветодавно-превентивни рад - Саветовалиште за брак и породицу, део стручних радника у Одељењу за послове планирања и развоја, а преостали и највећи део запослених које финансира град Београд је распоређен по општинским одељењима.

С обзиром на обавезе које Центар за социјални рад добија у спровођењу Одлуке о правима и услугама социјалне заштите, може се очекивати и даљи пораст учешћа локалне самоуправе у финансирању радних места на којима ће се запошљавати стручни радници центра за социјални рад.

Табела 18.

Структура запослених радника на неодређено време у ЦСР на пословима јавних овлашћења на дан 31.12. 2025. према врсти послова и извору финансирања						
Извор финансирања	Руководећи	Стручни радници	Стручни сарадници	Административно Финансијски	Техничко особље	Укупно
Буџет Републике Србије - искључиво	19	305	3	57	28	412
Буџет локалне самоуправе - искључиво	5	82	17	1	0	105
Оба извора финансирања (радници које финансира буџет РС и ЛС)	0	0	0	0	0	0
Укупно	24	387	20	58	28	517

³⁰ Уредба о поступку за прибављање сагласности за ново запошљавање и додатно радно ангажовање код корисника јавних средстава („Службени гласник РС”, бр.54/09... и 116/23).

Табела 19.

Структура запослених радника на неодређено време на пословима јавних овлашћења у ЦСР на дан 31.12. 2025. према старости и полу											
Старост	Руководећи		Стручни радници		Стручни сарадници		Административно Финансијски		Техничко особље		Укупно
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	
до 29 год.	0	0	4	15	0	0	0	6	2	0	27
30 – 39	1	3	12	111	0	4	0	5	0	1	137
40 – 49	3	9	9	104	5	4	2	16	3	2	157
50 – 59	2	4	5	75	3	4	2	16	6	13	130
60 - 64	0	2	6	46	0	0	1	9	0	1	65
65+	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Укупно	6	18	36	351	8	12	5	53	11	17	517

Подаци из табеле показују да је већина запослених на неодређено време у ГЦСР концентрисана у старосним групама од 40 до 49 година, са доминацијом женског пола.

Према врсти стручног профила, доминирају (48%) социјални радници и већина међу њима су жене, што социјалну заштиту чини традиционално женским подручјем рада. Стручни послови у социјалној заштити групишу се према функцијама и природи радних процеса и исходима који настају у пружању услуга социјалне заштите.

Табела 20.

Структура запослених стручних радника на неодређено време на дан 31.12. 2025. према стручном профилу и врсти послова					
Стручни профил радника	Врста послова				Укупно
	Водитељ случаја	Супервизор	Водитељ случаја и супервизор	Други стручни радници	
Социјални радник	122	21	0	24	167
Психолог	37	5	0	8	50
Педагог	16	1	0	7	24
Специјални педагог	22	7	0	4	33
Андрагог	1	2	0	0	3
Социолог	0	0	0	4	4
Правник	0	0	0	67	67
Друго	0	0	0	0	0
Укупно	198	36	0	114	348

Водитељи случаја чине више од половине (57%) стручних радника, а послове супервизије обављало је око 10% укупно ангажованих на пословима социјалног рада. Од посебне важности за целокупну делатност ГЦСР јесте континуирана едукација и стицање знања запослених.³¹

³¹ У табели нису приказани подаци о броју запослених рукоодилаца служби

3.1. Простор и опрема/услови рада у 2025.

Законом о социјалној заштити предвиђено је поштовање минимума стандарда услуга социјалне заштите. Они се састоје од два дела: структурних и функционалних. Структурни стандарди се, између осталог, односе на простор и просторне услове за рад.

Питање је да ли величина радног и других службених простора у центрима одговара потребама и намени. Просторни услови се третирају и у оквирима грађевинских и безбедносних стандарда. Градски центар за социјални рад у Београду за обављање своје делатности користи пословне просторије на територији 17 београдских општина.

Величина пословног простора Градског центра за социјални рад у Београду делимично одговара стандардима о условима рада центра, јер укупна површина пословног простора износи 8.403 м² са укупно 377 канцеларија које, изузев одељења Чукарица, Младеновац и Обреновац нису наменски предвиђене за делатност центра за социјални рад.

Опрема Градског центра за социјални рад, добрим делом, не и у потпуности, одговара захтевима редовне делатности. У току 2025. године општинска одељења располажу са 609 персоналних рачунара, 378 штампача, 90 скенера и 21 фотокопир апарата. Део опреме и персоналних рачунара налази се у Општој служби, Одељењу за послове планирања и развоја, Саветовалишту за брак и породицу и у Одсеку за финансијско-рачуноводствене послове. У 2025. години ГЦСР је располагао возним парком од 22 аутомобила. Возни парк опремом и квалитетом успева да испуни захтеве редовних делатности поготово ако се има у виду потреба за безбедношћу као и обавеза, значај и учесталост теренског рада и обилазака породица корисника услуга. У 2025 години набављено је 10 нових возила.

Ипак, просечна старост возила је већа и треба и убудуће планирати инвестиције у овај део опреме, јер је врло битан за функционисање, узимајући у обзир територију коју покрива активност центра. Последњих година предузети су знатни напори на побољшању услова рада, али још увек не у потребном обиму и планираним темпом. Због стања објеката (монтажни и привременог карактера – у одељењу Земун, Сопот, Барајево, Лазаревац) са великим тешкоћама спроводе се мере, стандарди и процедуре.

Приступачност објеката и доступност услуга у ГЦСР

Према стандардима делатности социјалне заштите пружање услуга корисницима организује на начин да се обезбеде услови за просторну, географску и економску доступност. Такође је битно уважавање физичких, културолошких и других врста различитости корисника. Поред тога, центар за социјални рад као установа социјалне заштите треба да обезбеђује и слободан приступ информацијама о свом раду (у мери у којој неће угрожавати приватност својих корисника) у оквиру начела доступности социјалне заштите.

Приступачност објеката ГЦСР особама са инвалидитетом

У погледу приступачности центара за социјални рад особама са инвалидитетом, већина има рампе, рукохвате и приступачно приземље, а на сајту ГЦСР особама са оштећењем вида омогућене су све потребне информације. Физичка доступност је од изузетне важности за већи број потенцијалних корисника.

Стога су ови индикатори физичке приступачности самих објеката центра за социјални рад истовремено показатељи бриге локалне заједнице о виталним интересима најугроженијих корисника. Ово се посебно односи на људе који имају потешкоће у кретању.

3.2. Усавршавање и обука запослених у ГЦСР

Обука и стручно усавршавање запослених (волонтера и новозапослених) је законом јасно дефинисано, као и обавеза стручног радника и стручног сарадника да се стручно усавршава. Континуирана едукација сходно новим стандардима и акредитовање нових програма и услуга је у складу са потребом сталног унапређења стручног рада и јачања професионалних капацитета запослених. У циљу ефикасне примене Правилника о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад и успостављању нове методологије рада, стручни радници у Градском центру за социјални рад се усавршавају у складу са позицијом на којој раде. Градски центар за социјални рад поседује годишњи план обука и усавршавања стручних радника, а Одељење за послове планирања и развоја је формирало базу података о њиховом броју.

У следећој табели је приказан укупан број стручних радника који су похађали програме стручног усавршавања у извештајном периоду

Табела 21.

Број стручних радника који су похађали програме стручног усавршавања у извештајном периоду	
Врста програма обуке или стручног усавршавања	Број радника
Програми обуке који су акредитовани у систему социјалне заштите	42
Програми обуке који нису акредитовани у систему социјалне заштите	0
Семинари, саветовања, конференције и друго	553
Неки други програми или усавршавања (академско усавршавање – специјализација, мастер и сл.)	0

У погледу садржаја обука покриване су теме које су актуелне у социјалној заштити из области у којима је дошло до значајних промена, а препознате су као начин личног усавршавања и праћења савремених токова у социјалној заштити. Неповољна епидемиолошка ситуација и проблем пандемије имали су за последицу значајно мањи број обука запослених у односу на претходни период.

Одговорност запослених у односу на кориснике

Положај корисника у току заштите, односно у процесу остваривања права и пружања услуга се мења од скоро сасвим пасивног, у време започетих реформи, у активан положај. То је положај у коме се кориснику пружа могућност избора услуге, а од корисника се истовремено захтева да преузме значајан део одговорности и да подели одговорност са центром за социјални рад и другим актерима заштите за постизање успеха у примени свих видова заштите.

Законом је утврђено да све запослене (као и друге сараднике и актере) обавезује укупно 10 начела поштовања интегритета и достојанства корисника и да сваки располаже са 6 врста права корисника (право на информације, право на учешће у доношењу одлука, право на слободан избор услуга, право на поверљивост података, право на приватност и право на притужбу).

Корисник који није задовољан квалитетом пружене услуге, поступком или понашањем радника запослених као пружаоца услуга може поднети притужбу надлежном органу (члан 39. Закона).³²

Сврха рада по приговорима је вид осигурања заштите најбољег интереса појединачног корисника услуга центра за социјални рад. Деликатност и тежина животног проблема корисника са којима се суочава социјална заштита намећу неопходност позитивно конотиране контроле квалитета услуге и стручног рада. Сама институција приговора је знак отворености и сензибилности социјалне заштите.

Организација рада у ГЦСР

Према Правилнику о организацији центара за социјални рад, његово унутрашње уређење треба да омогући сагледавање и доследно управљање обимом посла, успостављање целовитог система одговорности, примерено управљање људским потенцијалима и адекватно сагледавање и вредновање уложеног стручног и другог рада сваког појединца.

Унутрашње организационе јединице образују се уколико је на стручним пословима у центру за социјални рад ангажовано најмање десет запослених са одговарајућом стручном спремом. Међутим, службе за заштиту одређених групација корисника – деце и младих или одраслих и старијих могу се образовати и уколико центар за социјални рад има најмање шест запослених стручних радника, по три у свакој служби, с тим да по један обавља и посао руководиоца службе. Како Градски центар за социјални рад у свом саставу има 17 општинских одељења у чијој је надлежности реализација непосредне заштите корисника у односу на величину одељења организоване су:

1. служба за заштиту деце и младих,
2. служба за заштиту одраслих и старих,
3. служба за правне послове, у оквиру које се налазе пријемна канцеларија и канцеларија за материјална давања.

Највећи број посебно организованих служби у одељењима Градског центра су правне -15, службе за заштиту деце и одраслих - 12, а у пет одељења службе за децу, младе и одрасле су обједињене.

3.3. Градски центар за социјални рад и медију

Током 2025. године Градски центар за социјални рад у Београду забележио је укупно **48 медијских објава** у електронским и штампаним медијима. Највише објава реализовано је у децембру (13), док у јуну и октобру није било медијских активности. Најзаступљенији медији били су Радио-телевизија Србије и дневни лист Блиц, са по седам објава. Највећи део објава (34) чинили су **писани одговори и званична саопштења** ГЦСР-а, док су гостовања и изјаве директора и стручних радника заступљена у 14 објава. Део писаних саопштења коришћен је и у телевизијским прилозима.

На званичном сајту ГЦСР-а (www.gcsrbg.org) током године објављено је **17 текстова**, а објављен је и **39. број електронског магазина „Живот заједно“**, који се дистрибуира електронским путем и доступан је за бесплатно преузимање на интернет страници ГЦСР-а.

³² Право на притужбу, члан 39. Закона о социјалној заштити, 2011.

У 2025. години **18 медијских објава** било је резултат промотивних активности ГЦСР-а и односило се на обележавање 40 година рада Саветовалишта за брак и породицу, промоцију програма и услуга (усвајање деце, Помоћ у кући, Предах смештај). Централни догађај тим поводом била је свечаност одржана 17. децембра у Етнографском музеју, која је медијски испраћена кроз осам објава.

Медији су извештавали и о конкретним случајевима и питањима из надлежности ГЦСР-а, при чему је центар упутио **19 писаних одговора**, најчешће поводом тема које су таблоидни медији обрађивали сензационалистички. Објаве су најчешће биле заступљене у рубрикама „друштво“, „хроника“ и „Београд“, као и у информативним телевизијским емисијама. У 2025. години забележен је **најмањи број медијских објава** од почетка праћења медијске активности ГЦСР-а.

Табела 22.

Писани медији	Број објава	ТВ	Број објава	Интернет портали/Агенције	Број објава
Блиц	7	РТС	7	Друштвене мреже/Youtube, Instagram, Facebook	3
Српски телеграф	5	Euronews	3	https://www.malidiv.org/	1
Вечерње новости	2	Студио Б	3	Мондо	1
Куир	2	Н1	2	Беоинфо	1
Политика	2	ТВ Прва	2	Удружење Срба са Дрине	1
Глас центара	1	ТВ Инсајдер	1	https://nova.rs/	1
Глас осигураника	1	News Max Balkans	1	https://www.tanjug.rs/	1
УКУПНО	20		19		9

Сарадња са медијима одвијала се у складу са важећим инструкцијама и уз сагласност надлежних министарстава. Крајем 2025. године донета је нова Инструкција о поступању у медијима, која поједностављује процедуре. На основу мониторинга закључује се да постоји потреба за **већим бројем афирмативних и едукативних медијских садржаја**, уз доследну заштиту права корисника, нарочито деце и сузбијање сензационалистичког извештавања.

4. КОРИСНИЦИ УСЛУГА ГРАДСКОГ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД

4.1. Укупан број корисника

Право на социјалну заштиту имају појединци и породице којима је неопходна друштвена помоћ и подршка у савладавању социјалних и животних тешкоћа, а законом утврђена права и услуге социјалне заштите остварују преко Центра за социјални рад.³³

У току 2025. године у Градском центру за социјални рад евидентирано је **121.082** корисника социјалне и породично-правне заштите, што чини **7,2% укупне популације Београда**.³⁴ У односу на претходну годину, број корисника мањи је за око 13% (12,86%), што је највероватније последица унапређења у домену ажурирања евиденције и документације и побољшања статистичког праћења релевантних података о корисницима. Међутим, ова промена не мора да указује на смањење потреба становништва за услугама социјалне заштите, већ пре свега на **прецизније и систематичније вођење евиденције**, односно на елиминацију неажурираних и дуплираних података, као и корисника који више нису у активном статусу.

Табела 23.

Година	Број корисника	Ланчани индекс
2006	68.340	-
2007	70.431	103.06
2008	73.927	104.96
2009	77.414	104.72
2010	82.833	107.00
2011	85.124	102.76
2012	91.139	107.07
2013	98.384	107.95
2014	92.356	93.87
2015	94.362	102.17
2016	101.213	107.26
2017	107.806	106.51
2018	113.434	105.22
2019	114.215	100,69
2020	114.734	100.45
2021	115.720	100.86
2022	113.978	98.49
2023	107.197	94.05
2024	138.956	129.63
2025	121.082	87.14

Упоредни преглед броја корисника карактерише континуирани раст, с изузетком прве године посматраног периода (2006.), што је директна последица друштвено-економских реформи и уласка у процес транзиције. Увођењем новог софтвера - Систем за заштиту и аутоматизацију инструмената социјалне заштите (СОЗИС) и његова имплементација, посебно у делу статистичких података потребних за годишње извештавање, условили су извесне нејасноће јер подаци из претходног софтвера нису у потпуности компатибилни са

³³ Закон о социјалној заштити ("Сл. гласник РС", бр. 24/2011)

³⁴ Процент корисника односи се на укупан број становника према процени средином 2024. године. – 1.682.720

садашњим софтвером, односно, пренет је само регистар, не и остали подаци о корисницима, евидентираних потребе и проблеми, остварена права, мере и услуге.

Осим тога, за кориснике нису уписивани/евидентирани сви подаци, тако да је током 2024. године на евиденцији Градског центра за социјални рад било **14.438 корисника непознатог узраста**. Дакле, **значајан скок броја корисника у 2024. години, праћен високим ланчаним индексом (129,63), највећим делом био је последица увођења новог софтвера**.

Током 2024. године спроведене су интервенције у евиденцијама које су обухватиле реактивацију великог броја корисника ради допуне недостајућих података у вези са правима, мерама, услугама и проблемима, након чега су одређени корисници поново пасивизирани. Овај процес је и допринео повећању броја корисника 2024.

У извештајној години њих је било **6.725**, готово за половину мање него 2024., што показује делимично унапређење у вођењу евиденције у ГЦСР. Такође, у регистру је идентификован и **1.061** корисник без уписаног пола и софтвер их третира као „недефинисано“, што је више него двоструко мање у односу на претходну годину када их је било 2.790. Генерално, у посматраном периоду уочава се стабилан раст броја корисника до 2013. године, након чега следи период флукуација са падовима у појединим годинама (2014, 2022, 2023).

Анализа старосне структуре корисника ГЦСР представља кључни инструмент за процену потреба и усмеравање адекватних интервенција на нивоу Града. У наставку је приказана табела која показује динамику броја корисника Градског центра за социјални рад по старосним групама у периоду 2024-2025. године, као и индекс који илуструје интензитет промена у том периоду. У 2025. години број корисника мањи је за око 13%.

Као што се може видети (*табела 23*), забележен је пад броја корисника у свим старосним категоријама, осим код деце код које је дошло до незнатаног пораста (1,2%). Пад броја корисника најизраженији је у категорији „непознато“, што је резултат побољшаног вођења евиденције и ажурирања података о корисницима.

Табела 24.

Старосне групе корисника ГЦСР	2024	2025	Индекс 2025/2024
Деца (0-17)	31.785	32.171	101.21
Млади (18-25)	10.886	9.974	91.62
Одрасли (26-64)	51.610	45.140	87.46
Старији (65 +)	30.237	27.072	89.53
Непознато	14.438	6.725	46.58
Укупно	138.956	121.082	87.14

По себи се разуме да велике разлике у концентрацији становништва по појединим подручјима повлаче и значајне разлике у територијалном размештају корисника социјалне заштите. Подаци о уделу корисника социјалне и породично-правне заштите у укупном становништву показују да се потребе за интервенцијом Центра испољавају у различитом обиму по појединим подручјима, тако да највећи релативни удео имају приградске општине Сопот, Младеновац и Сурчин, као и градска општина Палилула. Повећање броја корисника забележено је у четири одељењима ГЦСР: Барајево, Палилула, Вождовац и Савски венац,

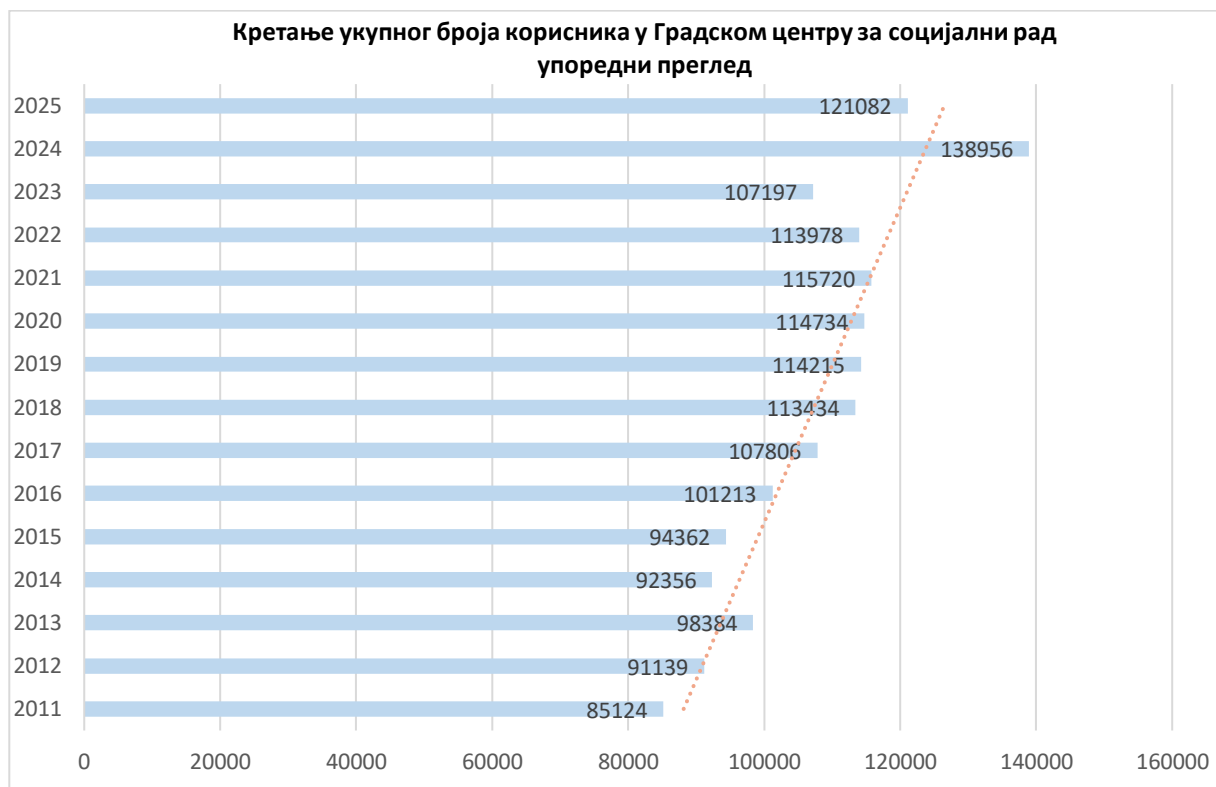
док је у осталим одељењима број корисника смањен, посебно упадљиво у одељењу Сопот, где је број корисника двоструко мањи у односу на претходну годину.

Tabela 25.

Расподела броја корисника по одељењима Градског центра за социјални рад					
Одељења ГЦСР	Број корисника		Индекс 2025/2024	Број становника Процена 2024.	Удео корисника соц. зашт. у укупном броју становника - % (Процена 2024.)
	2024.	2025.			
Барајево	1.568	1.757	112.05	26.554	6,62
Вождовац	14.094	15.231	108.07	175.428	8,68
Врачар	4.180	3.271	78.25	55.942	5,85
Гроцка	7.492	6.371	85.04	83.012	7,67
Звездара	10.053	9.408	93.58	173.958	5,41
Земун	11.313	10.134	89.58	179.454	5,65
Лазаревац	5.817	4.912	84.44	54.976	8,93
Младеновац	4.995	4.802	96.14	48.494	9,90
Нови Београд	16.554	12.162	73.47	207.847	5,85
Обреновац	6.011	4.981	82.86	68.801	7,24
Палилула	14.935	16.603	111.17	184.102	9,02
Раковица	7.045	5.845	82.97	103.269	5,66
Савски венац	1.630	1.704	104.54	37.108	4,59
Сопот	3.742	1.843	49.25	19.223	9,59
Стари Град	3.388	2.538	74.91	44.098	5,76
Сурчин	4.888	4.249	86.93	46.237	9,19
Чукарица	21.251	15.271	71.86	174.217	8,77
УКУПНО	138.956	121.082	87.14	1.682.720	7,20

Промене у броју корисника не одражавају искључиво стварне потребе становништва за услугама социјалне заштите, већ су делом последица унапређења интерних процедура и прецизнијег вођења евиденције. Иако је број корисника у 2025. години мањи у односу на претходну, он представља **реалнију слику о активним корисницима**. Свеукупна динамика броја корисника током година показује генерално повећање, што имплицира континуирано присутне социо-економске изазове, као што су повећани трошкови живота и пораст потреба осетљивих друштвених група, што додатно потврђује значај систематичног вођења евиденције и документације, те планирања капацитета система социјалне заштите.

Графикон 24.

Анализа временске серије укупног броја корисника Градског центра за социјални рад у периоду 2011-2025 омогућава сагледавање дугорочних кретања и идентификовање осцилација у обухвату корисника. Линеарна тренд линија указује на умерен дугорочни раст броја корисника у посматраном периоду, уз приметне годишње осцилације. Овакво кретање може указивати на постепено ширење обухвата корисника системом социјалне заштите, али и на појачане социо-економске притиске који утичу на повећање потребе за услугама Центра. Истовремено, изражене варијације у последњим годинама упућују на утицај специфичних друштвено-економских околности, а које би захтевале додатну анализу.

У складу са нормативним оквиром који регулише евиденцију у области социјалне и породично-правне заштите, **узраст** представља један од кључних критеријума за класификацију корисника. На основу овог принципа, корисници се разврставају у четири основне старосне категорије: деца, млади, одрасли и старији.

Табела 26.

Укупан број корисника ГЦСР на активној евиденцији према старости и полу								
(01-01. – 31.12. 2025. године)					(на дан 31.12.2025. године)			
Старосна група	Мушки	Женски	Недеф.	Укупно	Мушки	Женски	Недеф.	Укупно
Деца (0-17)	17.836	13.977	358	32.171	13.258	10.055	274	23.587
Млади (18-25)	5.343	4.593	38	9.974	3.455	2.883	25	6.363
Одрасли (26-64)	20.590	24.368	182	45.140	14.156	16.551	132	30.839
Старији (65 +)	9.933	17.063	76	27.072	6.826	11.953	53	18.832
Непознато	3.312	3.006	407	6.725	1.720	1.590	291	3.601
Укупно	57.014	63.007	1.061	121.082	39.415	43.032	775	83.222

У погледу старосне структуре корисника, као и претходних година, најбројнији су и током извештајне године, били одрасли (37,3%) и деца (26,6%), док су старији корисници заступљени у нешто мањем обиму (22,3%). Упоредо са годишњим обимом евидентираних корисника, број активно евидентираних на крају године знатно је мањи, што одражава динамику уласка и изласка из система током извештајне године.

Табела 27.

Кретање укупног броја корисника ГЦСР у току 2025. године				
Старосна група	Пренети	Новоевидентирани	Реактивирани	Стављени у пасиву
Деца (0-17)	22.455	9.448	2.337	10.756
Млади (18-25)	7.571	1.703	840	5.286
Одрасли (26-64)	38.581	10.675	4.859	23.931
Старији (65 и више)	22.731	5.224	2.294	12.888
Непознато	14.769	1.425	1.000	9.875
Укупно	106.107	28.475	11.330	62.736

У складу са бројчаном заступљеношћу појединих старосних група у укупном броју корисника, очекиван је и број новоевидентираних, тако да је међу њима највећи број одраслих и деце. Током године из система социјалне заштите (стављени у пасиву) изашло је 62.736 корисника, две трећине корисника наставило је да користи услуге и права из области социјалне заштите, док се 11.330 корисника вратило у систем. Сваки појединац и породица којима је неопходна друштвена помоћ ради савладавања социјалних и животних тешкоћа има право на социјалну заштиту, односно може, ако у складу са законом испуњава услове, бити корисник социјалне заштите и центра за социјални рад.

У савременом друштвеном контексту, право на социјалну заштиту представља један од темељних механизма социјалне солидарности и одговора државе на социјалне неједнакости, ризике и искљученост. Појединци и породице који се суочавају са социјалним, економским или животним тешкоћама могу постати корисници система социјалне заштите, под условом да испуњавају критеријуме дефинисане законским оквиром.

Услуге социјалне заштите обухватају професионалне интервенције усмерене на подршку појединцу или породици у превазилажењу кризних ситуација, очувању квалитета живота и јачању капацитета за самостално функционисање. Материјална подршка, с друге стране, има за циљ обезбеђивање егзистенцијалног минимума и смањење ризика од социјалне маргинализације, те се може посматрати као инструмент социјалне правде и интеграције.

Иако су примарни корисници система лица у стању социјалне потребе, у процесу заштите активно учествују и други субјекти - попут старатеља, хранитеља и усвојитеља који, иако нису директни корисници, кроз институционалну сарадњу и посредничку улогу доприносе остваривању права и потреба оних који се налазе у ризику од социјалне искључености. Оваква широка мрежа актера и односа унутар система указује на комплексност делатности Центра за социјални рад као друштвене институције и његову значајну улогу у одржавању социјалне кохезије.

4.2. Старосне групе корисника према оствареним правима, примењеним мерама и пруженим услугама у Градском центру за социјални рад

4.2.1. Деца

Законом о социјалној заштити (чл.41) прописано је да дете може бити корисник центра за социјални рад када му је услед породичних или неких других животних околности угрожено здравље, безбедност и развој, односно ако је извесно да без подршке социјалне заштите не може да достигне оптимални ниво развоја.³⁵

Табела 28.

Број деце на активној евиденцији ГЦСР у току године и на дан 31.12. 2025. према узрасту и полу								
Узрасне групе	Укупан број деце у току 2025. године		Недеф.	Укупно	Број деце на дан 31.12. 2025.		Недеф.	Укупно
	М	Ж			М	Ж		
0 - 2	1.168	1.059	38	2.265	921	819	33	1.773
3 - 5	2.523	1.955	42	4.520	1.880	1.393	34	3.307
6 - 14	9.967	7.921	204	18.092	7.440	5.783	158	13.381
15-17	4.178	3.042	74	7.294	3.017	2.060	49	5.126
Укупно	17.836	13.977	358	32.171	13.258	10.055	274	23.587

Током извештајне године у Градском центру за социјални рад евидентиран је приближно исти број малолетних корисника, односно за свега 1,2% више, а као и претходних година, најбројнију групацију међу њима чине деца узраста од 6 до 14 година (56,2%).

У следећој табели дати су подаци о броју деце према потребама и проблемима и старосним групама која су евидентирана у ГЦСР током извештајне године

Табела 29.

Расподела деце у ГЦСР према корисничким групама (потребе - проблеми) и узрасту у току 2025. године					
Корисничке групе	Узраст				Укупно
	0-2	3-5	6-14	15-17	
Деца без родитељског старања	314	386	1.731	804	3.235
Деца жртве насиља и занемаривања	124	378	1.279	526	2.307
Деца са проблемима у понашању и у сукобу са законом	-	-	1.470	1.690	3.160
Деца из породица са поремећеним породичним односима	880	1.893	5.938	1.407	10.118
Деца из материјално угрожених породица - материјална депривација, сиромаштво	200	482	3.865	1.266	5.813
Деца ОСИ	247	949	3.634	923	5.753

³⁵ „Службени гласник РС, бр. 24/2011; у овој групи корисника према Закону налазе се деца до навршених 17 година, 11 месеци и 31 дан.

Деца под родитељским старањем у потреби за подршком или у ризику од издвајања ³⁶	221	151	749	275	1.396
Деца у ризику - вршњачког насиља, дечјег брака, рада, занемаривања, насиља у породици, трговине људима	506	700	2.616	976	4.798
Деца страни држављани без пратње, у потреби за социјалном заштитом, из реадмисије	1	6	24	14	45
Деца улице – деца која живе и раде на улици	0	1	2	3	6
Експлоатација/трговина	1	0	4	7	12
Остала деца - друго	184	525	2.468	1.248	4.425
Укупно	2.678	5.471	23.780	9.139	41.068

Посматрајући расподелу деце према појединим **корисничким групама** може се видети да више од половине њиховог укупног броја припада старосној групи од 6 до 14 година (57,9%) што указује на изражену потребу за подршком и социјалним интервенцијама у овом узрасту. Када је реч о потребама или проблемима према којима се разврставају у поједине корисничке групе, **доминирају проблеми поремећених породичних односа, материјалне депривације, инвалидитета и проблема у понашању.**

- **Деца из породица са поремећеним породичним односима** чине 24,6% укупног броја деце и ради се о деци чије породице имају проблеме као што су: спорење родитеља око вршења родитељског права, злоупотреба родитељског права, проблеми у вршењу родитељског права или прекиди брачне/ванбрачне заједнице родитеља - развод и поверавање детета.

Због високог ризика у ком се налазе деца из породица са поремећеним породичним односима, Центар за социјални рад (у својству органа старатељства) пружа стручну помоћ у разрешавању зачетих сукоба и примењује мере породично-правне заштите личности, права и интереса малолетника угрожених процесима дезинтеграције породице и престанком брачне или ванбрачне заједнице родитеља.

- **Деца из материјално угрожених породица**, оптерећених различитим видовима депривације, па и сиромаштва, чине 14,2% укупно евидентиране деце. Роједини званично објављени подаци РЗС указују да је стопа ризика од сиромаштва деце 2024. била изнад стопе сиромаштва укупне популације (21,1% наспрам 19,7%). Најугроженија су деца која живе у вишечланим породицама, деца у сеоским домаћинствима и деца у ромским насељима. Различита истраживања и анализе на тему сиромаштва код деце указала су на нека обележја дечијег сиромаштва од којих су: већина сиромашне деце живи у домаћинствима чији су чланови суочени са проблемом незапослености; ризик сиромаштва знатно је већи у домаћинствима са троје и више деце; сиромаштво код деце посебно је изражено код породица које примају новчану социјалну помоћ и у којима су присутни вишеструки проблеми. Као веома сложен проблем, решавање проблема сиромаштва код деце захтева јасан и темељан приступ, пре свега, на плану успостављања координације одговарајућих тела у системима здравства, образовања и социјалне заштите. Начелно добро постављен организациони и стручни приступ у заштити материјално угрожене деце, који не подразумева само интервенције у виду материјалних давања, будући да се ради о деци која

³⁶ **Деца под родитељским старањем, у потреби за подршком или у ризику од издвајања:** здравствених проблема, инвалидитета, менталних тешкоћа родитеља; неповољних социо-економских околности породице (губитак посла, ниски приходи, неадекватни услови становања и сл.); ограничених родитељских вештина; омогућавање родитељима да врше родитељско право; родитељи спречени да врше родитељско право, нису присутни (одлуке затворске казне, хоспитализације и сл.); сметње у развоју, здравствених проблема детета

често потичу из дисфункционалних породица, неретко је рутински, посебно у домену надзора над вршењем родитељског права.

- **Деца са инвалидитетом (ОСИ)** заступљена су са 14%
- **Деца са проблемима у понашању и у сукобу са законом – 7,7%**
- **Деца без родитељског старања - 7,9%**
- **Деца жртве породичног насиља и занемаривања чине 5,6%** укупно евидентитане деце према корисничким групама, а **ризик од различитих врста насиља**, као што су вршњачко, дечји брак, рад, насиље у породици, трговина људима изложено је 11,7% деце.

Када је реч о деци, према неким налазима УНИЦЕФ-а *„Две групе деце посебно су изложене ризицима од насиља: деца која живе и раде на улици (и лако постају жртве експлоатације, посебно сексуалне, и ризика од трговине људима) и деца која живе у установама социјалне заштите; Насиље које у већој мери погађа девојчице су дечји бракови, сексуална експлоатација и насиље и трговина људима. Насиље које у већој мери погађа дечаци дечји рад у руралним срединама и вршњачко физичко насиље у урбаном“*.

Ризик од занемаривања или насиља у породици посебно су изложена деца која живе и одрастају у социо-материјално угроженим породицама, породицама чији се родитељи споре око вршења родитељског права, као и деца са проблемом у понашању.

На основу анализе података, јасно је да су деца из породица са поремећеним породичним односима и деца из материјално угрожених породица доминантне корисничке групе које захтевају сталну пажњу и сталну подршку како би се обезбедила њихова социјална и емоционална стабилност. Такође, већа координација између образовних, здравствених и социјалних институција је кључна за ефективну заштиту и помоћ овој деци.

Основне мере за заштиту детета које спроводи центар су мере усмерене на јачање позитивних породичних снага, а спроводе се кроз институт породично-правне заштите, надзор над вршењем родитељског права чија је примена неопходна у ситуацијама када родитељи неадекватно обављају родитељске дужности, што има за последицу угрожавање развоја и интереса детета.

Према Породичном закону орган старатељства има могућност да реагује применом две врсте мера надзора над вршењем родитељског права: **превентивног и корективног надзора**.

Корективним надзором се родитељ упозорава на недостатке у вршењу родитељског права и према родитељима 44 деце предузете су мере корективног надзора: упозорење родитељима о недостацима у вршењу родитељских права и захтев родитељима да положи рачун о управљању имовином детета. Угроженост детета у мери која је процењена као „довољна“ да изазове интервенцију органа старатељства може бити последица тешкоћа у родитељском функционисању. Ове тешкоће се могу манифестовати у неадекватном или неуспешном остваривању заштитне и васпитне функције родитеља. У овој фази орган старатељства дужан је да:

- упозори родитеље на недостатке у вршењу родитељског права
- да им пружи потребну стручну и другу помоћ у циљу правилног одгајања детета
- да упути родитеље да се сами или са дететом обрате одговарајућој здравственој установи специјализованој за посредовање у породичним односима.

Табела 30.

Врсте мера корективног надзора над вршењем родитељског права	
Захтев за полагање рачуна за управљање имовином детета	14
Упозорење родитељима о недостацима у вршењу родитељског права	25
Упућивање у саветовалиште или установу специјализовану за посредовање у породичним односима	5
Укупно	44

Табела 31.

Врсте мера превентивног надзора над вршењем родитељског права	
Давање сагласности родитељу за давање наследничке изјаве	151
Давање сагласности родитељу за располагање имовином детета	398
Одређивање личног имена	217
Промена личног имена	14
Укупно	780

Превентивним надзором над вршењем родитељског права се реализује доношење одлука којима се омогућава родитељима да врше родитељско право (одређивање личног имена, промена личног имена, располагање имовином малолетногштићеника). Угроженост детета у мери која је процењена као „довољна“ да изазове интервенцију органа старатељства може бити последица тешкоћа у родитељском функционисању. Ове тешкоће се могу манифестовати у неадекватном или неуспешном остваривању заштитне и васпитне функције родитеља. У овој фази орган старатељства дужан је да:

- упозори родитеље на недостатке у вршењу родитељског права
- да им пружи потребну стручну и другу помоћ у циљу правилног одгајања детета
- да упути родитеље да се сами или са дететом обрате одговарајућој здравственој установи специјализованој за посредовање у породичним односима.

У ситуацијама када се дете налази у озбиљној и непосредној опасности орган старатељства је овлашћен да предузима мере издвајања детета/деце из породице и током године из породица је издвојено 81 дете.

Табела 32.

Број деце која су у току 2025. године издвојена из биолошке породице према узрасту и полу									
Издвојена деца број	0 - 2		3 - 5		6 - 14		15 - 17		Укупно
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	
Код сродника	0	4	0	1	2	2	0	0	9
У породични смештај	0	0	0	0	0	0	0	0	0
У прихватилиште	6	7	7	8	14	10	1	6	59
У установу социјалне заштите	2	2	0	1	2	1	1	0	9
У хранитељску породицу	2	0	0	2	0	0	0	0	4
Укупно	10	13	7	12	18	13	2	6	81

Најстрожија мера према родитељима који неадекватно врше родитељско право је **мера лишења родитељског права**, о којој искључиво одлучује надлежни суд. Што се тиче органа старатељства, његова улога обухвата покретање поступка, достављање налаза и мишљења

суду и привремену старатељску заштиту детета у поступку. У следећој табели су изложени подаци о пословима центра у вршењу јавних овлашћења која се односе на заштиту малолетника.

Табела 33.

Налази и стручно мишљење на захтев суда, у парницама у којима се одлучује о заштити права детета или о вршењу, односно лишењу родитељског права у току 2025. године			
Поступак пред судом	Број деце		
	Мушко	Женско	Укупно
Вршење родитељског права	921	793	1.714
Измена одлуке за вршење родитељског права	92	89	181
Измена одлуке о регулисању личних односа деце и родитеља	44	42	86
Извршни поступак за регулисање виђања детета и родитеља	28	28	56
Изддржавање детета	4	2	6
Лишење родитељског права	37	37	74
Поступак против родитеља због занемаривања и злостављања детета	4	9	13
Поступак за заштиту права детета	18	16	34
Укупно	1.148	1.016	2.164

Старатељство

Према Породичном закону под **старатељство** се ставља дете без родитељског старања или пунолетно лице које је лишено пословне способности. Одлуку о стављању под старатељство доноси орган старатељства. Старатељство је један од кључних инструмената породично-правне заштите чијом применом се осигурава заштита личности, интереса и права малолетних особа у ситуацијама угрожености њиховог психофизичког и социјалног развоја, која може бити последица деловања различитих фактора, као што су: одсуство родитељског старања, неадекватно вршење родитељског права праћено материјалном необезбеђеношћу и др.

Табела 34.

Деца под старатељством према старости и полу у току 2025. године			
Узраст	Пол		Укупно
	М	Ж	
0 - 2	13	11	24
3 - 5	20	17	37
6 - 14	118	107	225
15 - 17	66	64	130
Укупно	217	199	416

Табела 35.

Вршиоци дужности старатеља према решењу о СТАЛНОМ старатељству 2025. према броју деце за коју обављају дужност старатеља	
Вршилац дужности старатеља	Број деце
Старатељ - физичко лице	130
Непосредни старатељ	289
Укупно	416

Већина деце стављена је под старатељство због напуштања од стране родитеља или због чињенице да се родитељи не старају о детету или се старају о детету на неодговарајући начин, као и због лишења родитељског права, што подразумева његову злоупотребу и грубо занемаривање дужности из садржине родитељског права.

Породични закон разликује старатељство и привремено старатељство. Орган старатељства може одлучити да постави привременог старатеља детету чији родитељи нису одлуком суда лишени родитељског права ако процени да је то неопходно ради привремене заштите личности, права или интереса детета. У току 2025. године под привременим старатељством било је **1.218** малолетника. Привремено старатељство подразумева обуставу права родитеља на вршење родитељског права постављањем детету привременог старатеља и најчешће доношење одлуке о измештању детета из угрожавајућег породичног окружења и смештаја детета у другу (сродничку или хранитељску породицу, односно одговарајућу установу).

У 2025. години ГЦСР је наставио са активностима збрињавања малолетне деце/страних држављана без пратње. Евидентирано их је 45, а највећи број ове деце су дечаци узраста 6-14 година (53,3%). Центар за социјални рад је у односу на ову корисничку групу најчешће обезбеђивао смештај у прихватилиште и привремену старатељску заштиту.

Такође, одељења ГЦСР су евидентирано је шесторо деце која се налазе у уличној ситуацији или су суочени са проблемима бескућништва и скитње.

Усвојење

Усвојење, као посебан облик заштите деце (без родитељског старања) и као породично-правни однос у смислу остваривања права сваког појединца да планира обим своје породице, у домену социјалне заштите, између осталог, има за циљ смањење броја деце у установама и унапређење развоја усвојења, хранитељства и алтернативних облика заштите деце у природном породичном окружењу. Као и претходне, у току 2025. године за **шесторо деце** донета су решења о заснивању усвојења.

Графикон 25.

Подаци о броју усвојења у ГЦСР у посматраном периоду указују на **опадајући тренд у броју усвојене деце**. Највише усвојења забележено је 2014. године (37), након чега следи фаза постепеног смањења, с тим што су посебно ниске вредности забележене у последње три године. Овакав пад броја усвојења може бити индикатор структурних проблема у систему социјалне заштите, али и последица демографских кретања, дуготрајности процедура, недовољног броја деце која испуњавају правне услове за усвојење, или промене у профилу потенцијалних усвојитеља. Тако према извештајима УНИЦЕФ-а о стању деце у Србији („Стање деце у свету – Србија, 2020“), један од наглашених проблема у области заштите деце јесте предуго задржавање деце у институцијама, као и потреба за јачањем алтернативних облика бриге, укључујући хранитељство и усвојење.

УНИЦЕФ извештава да су главне препреке у процесу усвојења: правне компликације, недовољан број обучених кадрова, као и културолошке предрасуде према усвојењу, посебно када су у питању старија деца или деца са сметњама у развоју. Такође, према УНИЦЕФ-у, већина усвојене деце је узраста до 3 године, док су шансе за усвојење за старију децу значајно мање, што захтева системске мере за подршку ширем спектру усвојитељских профила.

У наредним табелама дати су подаци о деци која су током извештајног периода била на смештају и подаци о деци за које је пружена материјална подршка током 2025. године у ГЦСР.

Табела 36.

Укупан број деце корисника смештаја на евиденцији ГЦСР према узрасту и полу у току 2025. године											
Врста смештаја	0 - 2		3 - 5		6 - 14		15 - 17		Укупно М	Укупно Ж	Укупно
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж			
Стандардно хранитељство - смештај у сродничку хранитељску породицу	1	1	2	0	21	21	16	12	40	34	74
Смештај у несродничку хранитељску породицу	5	16	26	23	128	129	41	34	200	202	402
Домски смештај	16	20	24	18	88	65	41	42	169	145	314
Укупно	22	37	52	41	237	215	98	88	409	381	790

На евиденцији ГЦСР било је укупно 790 деце на смештају, од чега је 51,8% дечака и 48,2% девојчица. Највећи број деце је смештен у несродничком хранитељству, што чини више од половине свих смештаја. Следи домски смештај (39,7%) , док је сродничко хранитељство заступљено код свега 9,4% деце, што може значити мање ангажовање проширене породице у смештају деце или ограниченост ресурса. Најзаступљенија узрасна група деце на смештају је од 6 до 14 година (57,2%), а најмање је деце узраста од 0 до 2 године (7,4%), што је у складу са тенденцијом да се млађа деца превасходно смештају у хранитељске породице, нарочито несродничке. Међутим, домски смештај је и даље значајно присутан, што имплицира потребу даљег развоја алтернативних облика породичне бриге за старију децу, као и изазове у обезбеђивању стабилног хранитељског смештаја за тинејџере.

Смештајем се обезбеђује психофизички развој и социјализација деце до повратка у природну породицу или оспособљавања за самостални живот. Посебан акценат ставља се на очување стабилности, континуитета бриге и емотивних веза, уз подршку индивидуализованим плановима услуга. Циљ је да **свако дете на смештају** одраста у безбедном, подстицајном и развојном окружењу које одговара његовим индивидуалним потребама.

Табела 37.

Број деце узраста до 3 навршене године према дужини боравка у установи за смештај и полу на дан 31.12.2025. године			
Дужина боравка у установи за смештај	Мушки	Женски	Укупно
0 - 6 месеци	2	6	8
7 - 12 месеци	4	5	9
13 - 24 месеци	10	17	27
Преко 24 месеца	5	5	10
Укупно	21	33	54

Према оценама УНИЦЕФ-а, Србија је пример добре праксе јер је земља са најнижом стопом деце у установама (испод 100 на 100.000 деце) и има законску праксу забране смештања деце млађе од три године у установе. Међутим, иако је смањен укупан број деце збринутих у установама социјалне заштите, деца овог узраста још увек бораве дужи период у прихваталиштима и великим установама. У овим установама, деца са сметњама у развоју или инвалидитетом, натпросечно су заступљена и чине више од 70% све деце у установама.

У периоду од 2016. до 2025. године, број деце која су била обухваћена различитим видовима **материјалне подршке** бележи значајне промене. У ову категорију спадају деца која су чланови породица корисника новчане социјалне помоћи (НСП), као и деца која остварују право на трошкове неге и помоћи (ТНП), укључујући и оне са правом на увећану ТНП, која представља додатну подршку деци са тешким инвалидитетом или специфичним потребама.

Табела 38.

Укупан број деце обухваћен материјалном подршком – упредни преглед					
Година	Деца чланови корисника НСП	Деца која остварују право на ТНП	Деца која остварују право на увећану ТНП	Укупно	Индекс (укупно)
2016	7.949	925	988	9.862	-

2017	5.999	1.050	1.164	8.213	83.30
2018	5.828	1.026	1.181	8.035	97.83
2019	6.280	971	1.224	8.475	105.48
2020	5.266	1.021	1.246	7.533	88.88
2021	4.531	1.148	1.349	7.028	93.30
2022	4.489	1.434	1.530	7.453	106.05
2023	788	1.319	1.124	3.231	43.35
2024	1.185	1.940	1.691	4.816	149.05
2025	1.054	2.075	1.905	5.034	104.53

Посматрајући кретање укупног броја деце/корисника ове врсте подршке, као и промене у структури права која се остварују, може се уочити у којој мери се укупан број деце обухваћене материјалном подршком мењао током посматраног периода. Посебно је приметан пад броја деце корисника НСП у 2023. години, који је праћен повећањем броја деце која остварују право на ТНП и увећану ТНП, што може указивати на промену у критеријумима или фокус подршке ка деци са посебним потребама.

Број деце којој је пружана материјална подршка, најчешће је смањиван, у два наврата незнатно повећан, да би у извештајној години ово повећање износило 4,5%.

Укупна кретања указују да се промене у обухвату материјалне подршке пре свега односе на смањење броја деце из породица корисника новчане социјалне помоћи, односно на губитак или неостваривање овог права од стране њихових породица. Истовремено, раст броја корисника ТНП и увећане ТНП указује на померање фокуса система ка подршци деци са инвалидитетом или посебним потребама.

У ширем контексту, податке би требало сагледавати у односу на показатеље сиромаштва и социјалне искључености деце. Према подацима Републичког завода за статистику, у Србији је 9,5%, а у Београду 6,5% деце узраста од 15 до 17 година укључено у дечји рад, најчешће из најсиромашнијих делова популације.³⁷ Истовремено, анализе Светске банке и УНИЦЕФ-а из 2022. године указују да је покривеност сиромашног становништва програмима социјалне помоћи и даље недовољна, будући да је мање од половине сиромашних лица, односно око 60% деце која живе у сиромаштву, обухваћено кључним програмима социјалне заштите.

Новчана давања намењена деци, пре свега, имају за циљ смањење сиромаштва породица са децом, компензацију различитих трошкова живота и заштиту угрожених категорија деце, као и социјалну инклузију деце са инвалидитетом или из маргинализованих група. „Покривеност сиромашног становништва програмима социјалне помоћи у Србији је генерално ниска, а последњих година се бележи благи пад броја корисника програма социјалне помоћи усмерених на сиромашне. Према анализи Светске банке и УНИЦЕФ-а из 2022. године, мање од половине особа које живе у сиромаштву обухваћено је најзначајнијим програмима социјалне помоћи – новчана социјална помоћ и дечји додаток. Такође, само 60% деце која живе у сиромаштву је обухваћено наведеним програмима социјалне помоћи“³⁸.

³⁷ Извор: Истраживање вишеструких показатеља (MICS - Multiple Indicator Cluster Survey), 2019.

³⁸ Извор: Европска мрежа против сиромаштва – Србија (EAPN) Праћење сиромаштва у Србији 2023.

4.2.2. Пунолетни корисници (млади, одрасли и старији)

Градски центар за социјални рад велики део нормативно утврђених обавеза реализује према пунолетним корисницима, међу којима су материјална подршка, институционална и ванинституционална заштита и пружање разних видова породично-правне заштите.

Следи преглед основних података о пунолетним корисницима који су током 2025. године били на евиденцији Градског центра за социјални рад

Табела 39.

Расподела пунолетних корисника према корисничким групама на евиденцији ГЦСР 2025. године					
Корисничке групе	Млади (18 - 25)	Одрасли (26 - 64)	Старији (65 - 79)	Старији (80 +)	Укупно
Особе под старатељством	262	2.397	702	235	3.596
Жртве насиља и занемаривања	993	6.187	1.111	248	8.539
Особе у ризику (занемаривања, партнерског насиља, насиља у породици)	638	4.934	1.023	270	6.865
Особе у ризику (немогућност бриге о себи-потреба за смештајем, самозанемаривање, социјална изолација, трговина људима)	65	1.021	1.517	1.913	4.516
Особе са поремећеним породичним односима	633	5.958	134	14	6.739
Лица која својим понашањем угрожавају друге ³⁹	218	2.379	248	54	2.899
Особе са инвалидитетом	1.452	9.239	6.160	6.853	23.704
Особа са друштвено неприхватљивим понашањем	1572	1.412	268	70	3.322
Материјално угрожене особе (материјална депривација, сиромаштво)	2.036	2.1268	9.491	1.482	34.277
Самачко домаћинство	1	73	513	1.379	1.966
Потенцијални старатељи/усвојитељи/хранитељи	48	1.416	333	147	1.944
Страни држављани / повратници и лица без држављанства, из реадмисије - у потреби за социјалном заштитом	11	31	10	1	53
Експлоатација/трговина људима	5	2	0	0	7
Бескућници	12	110	51	10	183
Остали - друго	1.778	5.162	1.695	1.519	10.154
Укупно	9.724	61.589	23.256	14.195	108.764

Број пунолетних корисника према различитим корисничким групама осликава разнолике потребе грађана који се суочавају са различитим животним проблемима. Подаци показују

³⁹ Лица која својим понашањем угрожавају друге: починиоци насиља над децом у породици, починиоци насиља над пунолетним члановима породице, у партнерским односима/родно засновано насиље, пунолетне особе које занемарују децу, које занемарују члана породице о којем се старају,

не само структуру рањивих група, већ и дубоку везу између различитих социјалних и економских изазова који захтевају интегрисан приступ.

Као и претходних година **најзаступљеније су материјално угрожене (31,5%) и особе са инвалидитетом (21,8%)**. Сиромаштво, као најизраженији проблем код пунолетних корисника илуструју и поједини званично објављени подаци који, између осталог, указују да су *«Посматрано према старости, лица стара 65 и више година била су највише изложена ризику од сиромаштва – 23,6%, као и лица старости од 55 до 64 године – 22,7%. Најнижу стопу ризика од сиромаштва имала су лица старости од 25 до 54 године – 16,4%.*

Према типу домаћинства, највишу стопу ризика од сиромаштва имала су једночлана домаћинства која чине лица стара 65 и више година – 36,9%, а најнижу стопу ризика од сиромаштва имала су домаћинства која чине три или више одраслих особа – 11,8%. Стопа ризика од сиромаштва према најчешћем статусу у активности, за лица стара 18 и више година, показује да је 50,8% незапослених лица било изложено ризику од сиромаштва. Самозапослена лица имала су већу стопу ризика од сиромаштва од лица запослених код послодавца, 12,7% у односу на 4,8%. За пензионере ова стопа износила је 21,1%..⁴⁰ Поред старијег дела становништва који је изложен већим ризицима од сиромаштва, међу посебно осетљиве друштвене групе спадају и Роми, имајући у виду њихов неадекватан приступ образовању, већу стопу незапослености, неадекватне услове становања, ограничене приступе здравственим и другим услугама, генерално, низак животни стандард и маргиналан положај у друштву.

Поред материјалне угрожености и различитих видова депривације, те низа здравствених проблема, пунолетни корисници су најшешће евидентирани као **жртве породичног или партнерског насиља и у укупном броју пунолетних они чине 14,2%**, укључујући и пунолетне који су изложени ризицима од насиља, било да је реч о занемаривању, партнерском или насиљу у породици.

Иако према последњим пописним резултатима самачка домаћинства чине трећину (33,4%) укупног броја домаћинстава у Београду, на евиденцији ГЦСР **самачка домаћинства заступљена су са свега 1,8% укупно евидентираних пунолетних корисника**. Ради се углавном о самачким старачким домаћинствима која преко Центра за социјални рад, поред материјалне подршке, остварују и право на услугу помоћ у кући, коју је у извештајној години користио **901** корисник који живи у оваквим домаћинствима. Међу њима ову услугу су користиле углавном старије жене које живе у самачким старачким домаћинствима (80,7%). Сличну категорију корисника чине и **особе у ризицима (4,2%)**, као што су немогућност бриге о себи и које имају потребу за смештајем, корисници суочени са проблемом самозанемаривања, социјалне изолације или изложени ризику од трговине људима и

⁴⁰ Извор: РЗС „Сиромаштво и социјална искљученост 2024“, Саопштење; Потрошња, приходи и услови живота - Приходи и услови живота, јуни 2025 - Стопа ризика од сиромаштва представља показатељ финансијског сиромаштва, а стопом ризика од сиромаштва или социјалне искључености мери се мултидимензионално сиромаштво. „Стопа ризика од сиромаштва представља проценат лица чији је расположиви еквивалентни приход нижи од прага ризика од сиромаштва, који је у 2023. износио 29.100 динара просечно месечно за једночлано домаћинство. Ова стопа не показује колико лица је стварно сиромашно, већ колико њих има приход нижи од прага ризика од сиромаштва. Праг ризика од сиромаштва за домаћинство с двоје одраслих и једним дететом млађим од 14 година износио је 52.380 динара, док је за четворочлано домаћинство с двоје одраслих и двоје деце млађе од 14 година износио 61.110 динара. Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености показује проценат лица која су у ризику од сиромаштва, или су изразито материјално и социјално ускраћена, или живе у домаћинствима веома ниског интензитета рада“.

неретко се ради о појединцима суоченим са различитим видовима материјалне депривације или о самачким старачким домаћинствима.

Приказани подаци генерално илуструју широку и разноврсну мрежу корисника ГЦСР са нагласком на материјално угрожене, особе са инвалидитетом и жртве насиља. Јасно је да систем социјалне заштите мора бити флексибилан и интегрисан како би адекватно одговорио на комплексне потребе различитих категорија становништва.

Можемо закључити да потребе грађана нису једнодимензионалне и да често превазилазе оквир материјалне подршке. Корисници из рањивих група неретко се суочавају са вишеструким проблемима, што захтева координисан, мултидисциплинарни приступ који укључује социјалне, здравствене, правне и економске мере подршке.

- **Старатељство је** један од кључних института породично-правне заштите чијом применом се осигурава заштита личности, интереса и права пунолетних лица која су лишена пословне способности. Старатељство и његова примена спадају у најсложенији део стручног рада у примени породично-правне заштите.

Орган старатељства се континуирано суочава са тешкоћама при избору особа које ће адекватно вршити старатељску заштиту, релативно дугим трајањем поступка лишавања пословне способности од стране суда, проблемима око пописа и заштите имовине лица под старатељством, као и недовољном законском прецизношћу у тумачењу степена поремећаја менталног здравља. У Породичном закону осим старатељства предвиђено је и привремено старатељство. Оно подразумева доношење решења о постављању привременог старатеља одраслом или остарелом лицу, које по правилу није лишено пословне способности, у ситуацијама које су предвиђене чл. 132. Породичног закона.⁴¹ На крају 2025. године потпуно је лишено пословне способности **1.489** пунолетних корисника.

У укупном броју пунолетних лица под старатељством, најзаступљенију групу (66,7%) чине одрасли корисници.

⁴¹ Извор: Породични закон, "Сл. гласник РС", бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон и 6/2015 „Орган старатељства може одлучити да постави привременог старатеља штићенику, као и детету под родитељским старањем односно пословно способном лицу ако процени да је то неопходно ради привремене заштите личности, права или интереса тих лица. Под условима из става 1 овог члана орган старатељства дужан је да постави привременог старатеља:

1. лицу чије је боравиште непознато, а оно нема законског заступника или пуномоћника;
2. непознатом сопственику имовине;
3. лицу чији су интереси у супротности са интересима његовог законског заступника, односно лицима која имају супротне интересе а истог законског заступника (колизијски старатељ);
4. страном држављанину који се налази или има имовину на територији Републике Србије;
5. лицу које захтева да му буде постављен привремени старатељ и за то наведе оправдан разлог;
6. другом лицу када је то предвиђено законом.

Одлуком о постављању привременог старатеља одређује се правни посао или врста правног посла коју он може предузети у зависности од околности сваког конкретног случаја.

Табела 40.

Пунолетни корисници под сталном старатељству у току 2025. године и на дан 31.12. 2025. према старости и полу						
Старост корисника са решењем о сталном старатељству	Број корисника 2025.		Укупно	Број корисника на дан 31.12.2025. године		
	М	Ж		М	Ж	Укупно
Млади	151	111	262	134	91	225
Одрасли	1.366	1.032	2.398	1.327	1.007	2.334
Старији (65-79 година)	325	377	702	306	363	669
Старији (80 и више година)	63	172	235	59	153	212
Укупно	1.905	1.692	3.597	1.826	1.614	3.440

- **Привременим старатељством** обухваћена је привремена заштита личности, права и интереса одраслог лица и за пунолетне кориснике донето је **3.639** одлука о постављању привременог старатеља. Док старатељство обезбеђује старање о личности штићеника, његово заступање, прибављање средстава за издржавање, те заштиту, односно управљање и располагање имовином штићеника, дотле привремено старатељство обезбеђује правну заштиту за поједине послове или поједину врсту послова, односно само за разрешење одређене спорне ситуације док она траје.
- **Услуге домског смештаја** у највећем броју користе одрасла и старија лица, иако је и број младих смештених у домовима већи у односу на оне смештене у хранитељским породицама. Пунолетни корисници збринути у домовима чине 95,4% укупно смештених, док је свега 4,6% корисника током извештајне године било на породичном или хранитељском смештају. У погледу старосно-полне структуре, највећи број корисника смештаја су старије особе женског пола које се налазе у домовима (38% од укупног броја смештених у домове).

Табела 41.

Број пунолетних корисника смештаја на евиденцији ГЦСР у току 2025. године према врсти смештаја, старости и полу корисника									
Врста смештаја	Млади		Одрасли		Старији		Укупно М	Укупно Ж	Укупно
	М	Ж	М	Ж	М	Ж			
Домски смештај	78	68	571	473	724	1.161	1.373	1.702	3.075
Стандардно хранитељство – смештај у несродничку ХП	42	44	9	11	0	1	51	56	107
Стандардно хранитељство - смештај у сродничку хранитељску породицу	16	14	2	5	0	4	18	23	41
Укупно	136	126	582	489	724	1.166	1.442	1.781	3.223

Упоредјујући број корисника у хранитељским породицама, приметно је да овај облик бриге има ограничен обухват, што указује на могућност његовог даљег развоја и унапређења, нарочито за млађе и одрасле особе којима хранитељство може пружити топлије и подстицајније животно окружење.

Табела 42.

Разлози прекида - престанка домског смештаја 2025. године				
	Млади	Одрасли	Старији	Укупно
Започињање самосталног живота (повратак у породицу, заснивање брака, запослење, становање уз подршку...)	14	5	25	44
Установа не може да одговори на потребе корисника	1	10	19	30

Утврђен случај занем., насиља или сумња на насиље над корисником	0	0	0	0
Утврђен случај насиља које је починио корисник	1	0	2	3
Преминуо корисник	1	47	248	296
Укупно	17	62	294	373

Домско збрињавање појединих категорија корисника отежано је из више разлога, пре свега, због недостатка смештајних капацитета и неадекватног збрињавања особа са одређеном врстом и степеном инвалидитета услед непостојања специјализованих установа за поједине категорије инвалидности. Закон о социјалној заштити предвиђа, кроз поступак лиценцирања пружаоца услуга, да прошири капацитете за смештај одраслих и старијих и тиме убрза смештај корисника који имају потребу за збрињавањем у институцији.

Поред тога, постоји потреба за унапређењем интерсекторске сарадње и већом територијалном доступношћу услуга, како би смештај био доступан корисницима без обзира на место становања. Доследна примена законских механизма и стратешко планирање капацитета кључни су за обезбеђивање правовремене и примерене бриге за све категорије корисника.

4.2.3. Социо-материјално угрожене породице

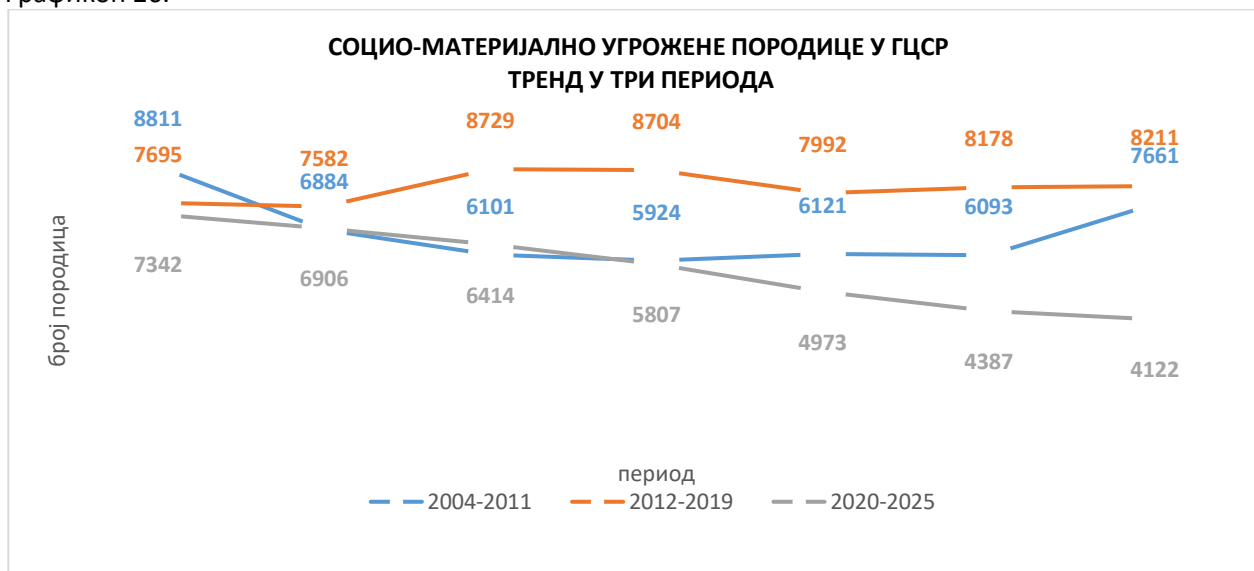
У складу са Законом о социјалној заштити (чл. 81), право на новчану социјалну помоћ (НСП) остварује појединац, односно породица, који сопственим радом, приходима од имовине или из других извора обезбеђују средства испод износа новчане социјалне помоћи утврђеног законом.

Поред основног права, Закон прописује и могућност остваривања **увећане и временски ограничене новчане социјалне помоћи**. Ово право може стећи појединац који је неспособан за рад, као и породица чији су сви чланови неспособни за рад.

При сагледавању обима социјално-заштитних интервенција Градског центра за социјални рад у области материјалне угрожености (сиромаштва), од посебног значаја су подаци о породицама, односно домаћинствима, која остварују право на новчану социјалну помоћ.

У наставку је приказан **тренд социо-материјално угрожених породица** на евиденцији Градског центра за социјални рад кроз три временска периода. Графикон омогућава поређење кретања броја породица у периодима 2004-2011, 2012-2019 и 2020-2025, са циљем уочавања промена и дугорочних тенденција. Анализа ових података пружа увид у обим и динамику социјалне угрожености евидентираних породица током посматраних година.

Графикон 26.

Посматрајући кретање броја социо-материјално угрожених породица на евиденцији Градског центра за социјални рад у три периода, уочава се пад броја породица у првом, релативна стабилност уз осцилације у другом и континуирано смањење у последњем периоду. Укупно посматрано, број евидентираних породица у анализираном временском оквиру значајно је смањен.

Иако подаци указују на пад броја евидентираних социо-материјално угрожених породица, овај тренд не треба интерпретирати искључиво као показатељ побољшања социо-економских услова. Напротив, смањење броја корисника социјалне заштите често је последица рестриктивних политика које ограничавају приступ правима и услугама. Ове мере могу довести до искључења најугроженијих група из формалне заштите, што доводи до појаве/феномена **скривеног сиромаштва**, где они који су у стварној потреби нису у могућности да приступе многим правима.⁴²

На уочени тренд могу утицати различити фактори, укључујући измене нормативног оквира за остваривање права на новчану социјалну помоћ, демографска кретања (миграције и смањење броја домаћинстава), као и промене у економским условима и на тржишту рада. Потребно је имати у виду да се приказани подаци односе на број евидентираних породица у систему социјалне заштите, те да кретање ових показатеља не мора у потпуности одражавати укупне социо-економске услове у заједници. Из наведеног разлога, податке је неопходно посматрати у ширем контексту функционисања система социјалне заштите и

⁴² Скривено сиромаштво (енгл. hidden poverty) се односи на ситуације у којима појединци или породице живе у сиромаштву, али нису евидентирани у званичним статистикама нити користе услуге система социјалне заштите. Ово сиромаштво није увек видљиво јер се ради о неевидентираним групама које не испуњавају формалне критеријуме за социјалну помоћ или који су из било којег разлога искључени из система. Скривено сиромаштво се често повезује са неусаглашеношћу између реалног стања и формалних критеријума (нпр. остваривање права на социјалну помоћ), као и са недоступношћу информација, страхом од стигматизације или неповерењем према институцијама. Ове групе могу бити **незапослени, радно ангажовани у неформалном сектору, самохрани родитељи или људи који се суочавају са дискриминацијом** (попут етничких мањина, особа са инвалидитетом и других рањивих група). Скривено сиромаштво остаје један од највећих изазова у предузимању мера за смањење неједнакости, јер често није препознато и као такво остаје ван обухвата политика и мера социјалне заштите. Извори: *Сиромаштво и социјалне неједнакости 2023. РЗС; Праћење сиромаштва у Србији 2023. ЕАПН (Европска мрежа против сиромаштва) Србија, УНИЦЕФ*

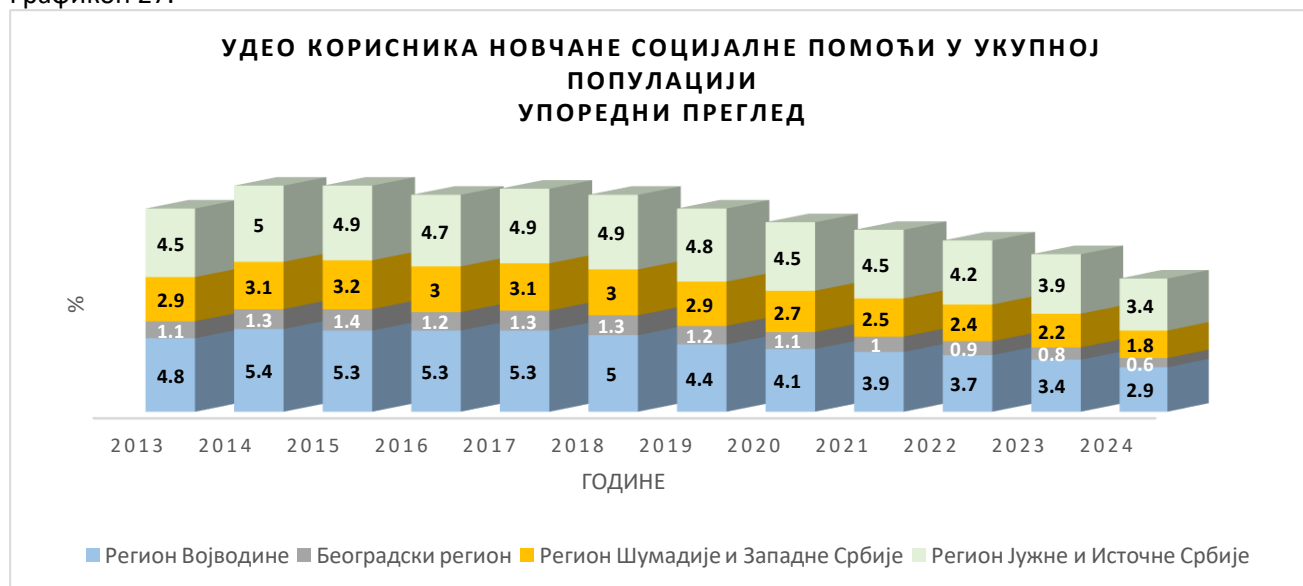
услова за остваривање права, уз континуирано праћење потреба корисника и прилагођавање мера подршке у складу са уоченим тенденцијама.

Табела 43.

Укупан број породица НСП						
Одељења ГЦСР	2022	2023	2024	2025	Укупан број домаћинства Попис 2022.	% учешћа НСП породица
Барајево	112	114	125	116	10.209	1.14
Вождовац	461	338	309	299	73.032	0.41
Врачар	132	105	90	74	26.959	0.27
Гроцка	324	313	320	319	31.333	1.02
Звездара	620	644	565	523	76.532	0.68
Земун	487	415	350	308	70.585	0.44
Лазаревац	420	338	297	308	20.426	1.51
Младеновац	235	203	195	172	17.159	1.00
Нови Београд	594	512	450	422	88.848	0.47
Обреновац	161	138	130	119	25.156	0.47
Палилуа	491	453	396	344	76.360	0.45
Раковица	354	316	292	271	43.559	0.62
Савски венац	49	41	32	33	17.109	0.19
Сопот	168	163	151	157	7.328	2.14
Стари град	90	70	63	62	22.189	0.28
Сурчин	262	211	141	136	15.832	0.86
Чукарица	748	599	481	459	72.202	0.64
УКУПНО	5.708	4.973	4.387	4.122	694.818	0.59

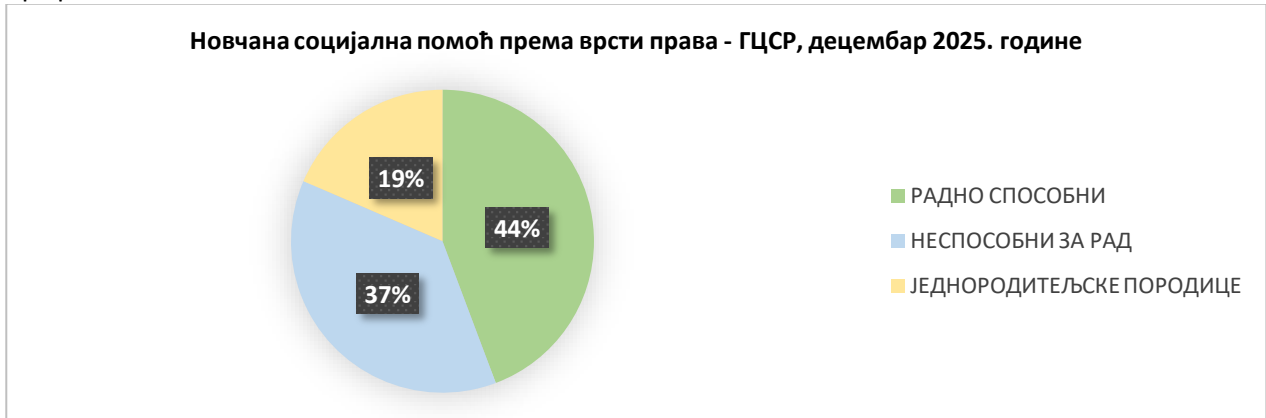
Удео корисника НСП у укупном становништву појединих региона Србије показује да се **Београдски регион** издваја са њиховим најмањим процентуалним учешћем у укупном становништву и у посматраном периоду креће се испод 1%. Према последњим подацима из 2024., у Републици Србији корисници НСП чинили су 2,1% укупне популације.

Графикон 27.

На крају извештајне године право на НСП користило је **8.560 лица**, што је за 8,3% мање у односу на претходну годину. Према врсти права 46,5% остварили су радно способни корисници; по основи неспособности за рад 35,2% и 18,3% као једнородитељска породица.

Графикон 28.

Табела 44.

Укупан број лица/чланова - корисника НСП према врсти права – Одељења ГЦСР 2025. године

Одељења ГЦСР	Радно способни	НСП неспособни за рад	НСП једнородитељске породице	Укупно чланова
Барајево	48	47	21	248
Вождовац	99	139	61	545
Врачар	24	43	7	117
Гроцка	163	102	54	610
Звездара	190	244	89	931
Земун	122	124	62	640
Лазаревац	132	105	71	647
Младеновац	77	68	27	409
Нови Београд	257	85	80	1.070
Обреновац	48	51	20	305
Палилула	116	141	87	729
Раковица	142	71	58	558
Савски венац	12	18	3	53
Сопот	87	62	8	277
Стари град	16	40	6	80
Сурчин	66	44	26	332
Чукарица	226	150	83	1.009
Укупно	1.825	1.534	763	8.560

Породица - корисник НСП има у просеку мали број чланова. Од укупног броја породица које остварују право на НСП најзаступљеније су једночлане (56%), двочланих је око 15,6%, трочланих је 7,8%, а најмање су заступљене породице са 5 чланова (5,3%).

Табела 45.

Породице НСП према броју чланова у ГЦСР – децембар

	2022	2023	2024	2025
Једночлана	2.748	2.581	2.458	2.367
Двочлана	1.984	813	687	631
Трочлана	1.656	461	343	317

Четворочлана	2.076	407	341	326
Петочлана	1.980	302	233	210
Породице са шест чланова	3.006	409	325	271
Укупно	13.450	4.973	4.387	4.122

Табела 46.

Број чланова	Београдска породица/домаћинство (Попис, 2022.)		породица-корисник НСП (децембар, 2025. године)	
	број	%	број	%
један	232.252	33.4	57.42	56.01
два	184.158	26.5	15.31	15.66
три	125.617	18.1	7.70	7.82
четири	101.827	14.7	7.91	7.77
пет	33.233	4.8	5.09	5.31
шест и више	17.731	2.5	6.57	7.41
Укупно	694.818	100.0	100.00	100.00

Новчана социјална помоћ, као програм минималног прихода има за циљ да обезбеди законом загарантован ниво социјалне сигурности који се исплаћује као „разлика између стварног и загарантованог нивоа прихода појединца или породице“. Због начина одређивања 'минималног нивоа социјалне сигурности' (прага/линије сиромаштва)⁴³ која не подразумева обезбеђивање егзистенцијалног минимума, многи материјално угрожени грађани и породице не успевају да уђу у систем социјалне заштите. Не улазећи у анализу показатеља, обима и распрострањености сиромаштва у Београду, од важности за систем социјалне заштите је потреба сагледавања целокупног проблема и са аспекта регионалности. Као што је по кључним економским показатељима Србија неравномерно развијена, тако и Београдски регион карактеришу неуједначени развојни потенцијали и перспективе по појединим општинама. Овоме треба додати да је и даље присутан *процес сужавања званично признате групације угрожених породица*, јер је реално неупоредиво већи број грађана и породица којима је помоћ државе неопходна. Нормативно предвиђени износи новчане социјалне помоћи драстично су нижи од средстава неопходних за репродукцију минимума егзистенције. Што је породица већа, то је овај раскорак израженији, а треба имати у виду да су у бројнијој породици присутни, по правилу, чланови малолетног узраста.

У вршењу јавних овлашћења у складу са **Законом о социјалној заштити** Центар за социјални рад одлучује о остваривању права на новчану социјалну помоћ, на увећану новчану социјалну помоћ, на додатак за помоћ и негу другог лица, на увећани додаток за помоћ и негу другог лица, на посебну новчану накнаду за родитеља који није у радном односу, а који је 15 година непосредно бринуо о детету чије је дете корисник права на увећани додаток за помоћ и негу другог лица и остваривању права на помоћ за оспособљавање за рад. У току године **посебну новчану накнаду** примале су **84** особе.

⁴³ Извор: РЗС „Сиромаштво и социјална неједнакост“, 2024. – **Праг ризика од сиромаштва** (релативна линија сиромаштва) представља 60% медијане еквивалентног прихода и изражава се у динарима. За једночлано домаћинство износио је 35.606; за домаћинство са двоје одраслих и дететом млађим од 14 година – 64.091; за две одрасле особе са двоје деце млађе од 14 година – 74.773 РСД.

4.2.4. Деца са проблемима у понашању и у сукобу са законом

У складу са Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица центар учествује у сваком поступку који се води према малолетним учиниоцима кривичних дела.

У ситуацији када према малолетнику није вођен кривични поступак, центар може, по потреби, предузети низ активности из своје надлежности, применити мере из области и надлежности породично-правне и социјалне заштите (покренути поступак за смештај, донети решење о корективном надзору над вршењем родитељског права).

Центар је у обавези да реализује и прати изречене васпитне мере, васпитне налоге и посебне обавезе од стране тужилаштва или суда, која подразумева и контролу ванзаводских васпитних мера, реализацију васпитних мера појачаног надзора, праћење реализације и тока ресоцијализације у случају изречене заводске мере, као и стварање услова за прихват малолетника по истеку мера институционалне заштите.

Према прописима о вођењу евиденције и документације у социјалној заштити ова групација малолетника класификује се према два критеријума:

- врста преступа – на децу са асоцијалним понашањем и децу у сукобу са законом;
- узраст – на кривично неодговорну децу (до 14 година старости) и кривично одговорну (преко 14 година).

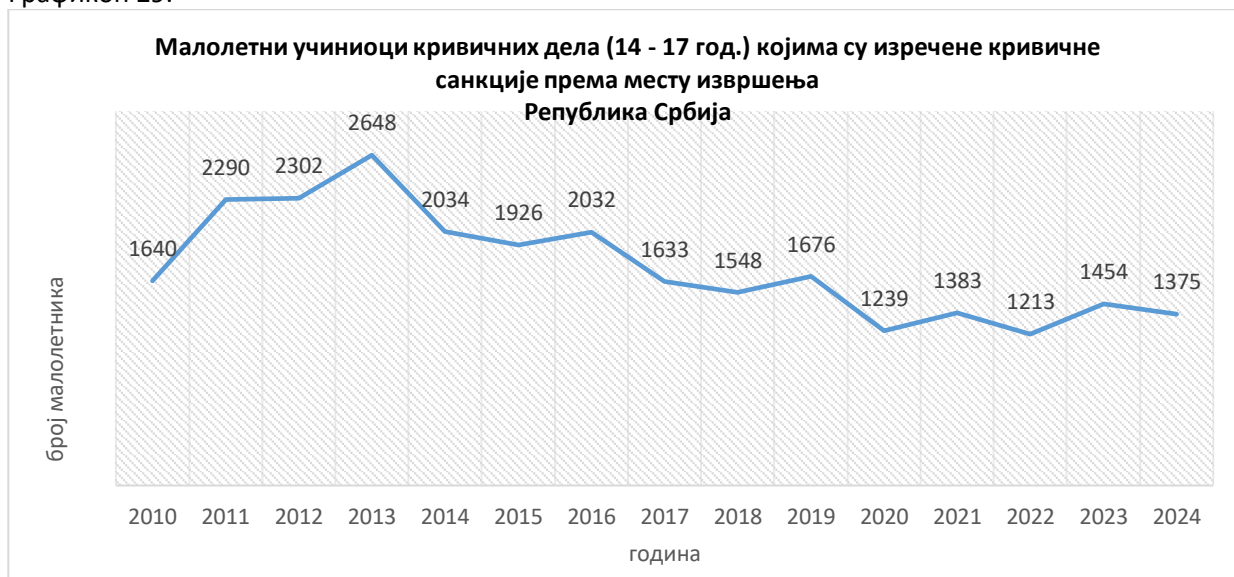
У укупном броју малолетних корисника, ова групација је заступљена са 17,8% будући да се међу овим малолетницима налазе и млађе пунолетне особе (18-20) година и у 2025. години у ГЦСР евидентирано их је **5.741**.

Као што је случај и са другим појавама које представљају индикаторе друштвених криза, статистички регистрован обим малолетничке делинквенције, потпуно одудара од реалне распрострањености појаве, тако да је објективан увид у кретање појаве (обим, динамика и структура) отежан, јер у њеном праћењу не постоји јединствен приступ. Евиденцију о малолетним преступницима води више институција које, сходно властитим прагматским потребама, региструју одређену врсту података. Као поуздан показатељ појединих структурних обележја малолетничке делинквенције, статистика правосуђа располаже подацима и о малолетним учиниоцима кривичних дела који се добију редовним статистичким истраживањима.⁴⁴

На следећим графиконима дати су подаци о малолетним учиниоцима кривичних дела којима су изречене кривичне санкције у периоду од 2010 до 2024 године за Републику Србију и 4 региона.

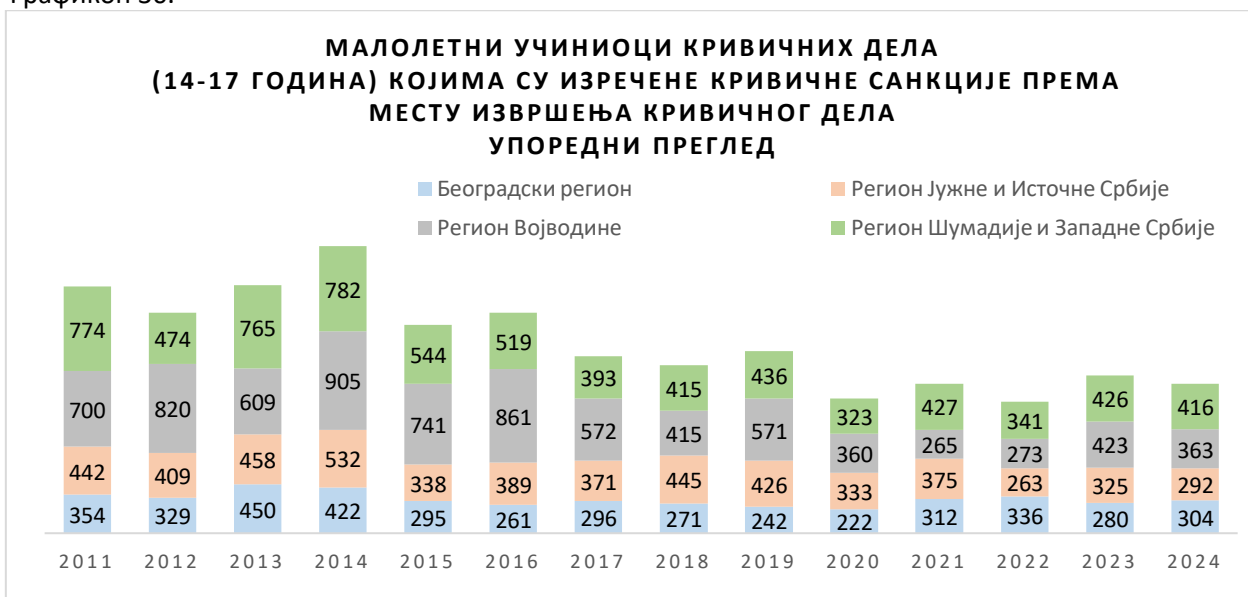
⁴⁴ Извор: Републички завод за статистику; Методолошка објашњења: „Време посматрања је календарска година. Периодика истраживања је годишња, с тим да се подаци прикупљају месечно. Метод прикупљања података је извештајни и спроводи се путем образаца. Попуњавање образаца врши се у моменту окончања поступка, односно у моменту констатовања правоснажности одлуке сагласно законским одредбама. Основни извори из којих се преузимају подаци су коначне одлуке – јавног тужилаштва, односно правоснажне пресуде – решења суда“.

Графикон 29.

Територијална дистрибуција малолетних делинквената показује да су малолетни учиниоци кривичних дела у посматраном периоду најмање заступљени у Београдском региону, а чије би разумевање захтевало посебну анализу. Једно од могућих објашњења за ову појаву може бити већа распрострањеност програма ране интервенције, боља институционална покривеност или променљива пракса у пријављивању и процесуирању малолетничке делинквенције у урбаним срединама. Поред тога, потребно је узети у обзир и разлике у социоекономским и културолошким карактеристикама региона.

Графикон 30.

У следећим табелама дати су подаци о деци и млађим пунолетним особама са проблемима у понашању и у сукобу са законом који су евидентирани у Градском центру за социјални рад током 2025. године.

Табела 47.

Деца / малолетници са проблемима у понашању евидентирани у ГЦСР током 2025. године - асоцијално понашање и друге врсте проблема у понашању ⁴⁵				
Старосна група	Пренети	Новоевидентирани	Реактивирани	Укупно
0-13	659	540	1	1.200
14-15	752	418	2	872
16-17	890	350	3	1.243
18-20	832	151	1	984
Укупно	3.133	1.459	7	4.299

Табела 48.

Деца / малолетници у сукобу са законом (вршење кривичних дела и прекршаја) евидентирани у ГЦСР током 2025. године				
Старосна група	Пренети	Новоевидентирани	Реактивирани	Укупно
0-13	13	0	0	13
14-15	20	0	0	20
16-17	265	0	0	265
18-20	1.143	1	0	1.144
Укупно	1.441	1	0	1.442

У структури малолетника са проблемима у понашању велику већину (74,9%) чине малолетници са асоцијалним и другим врстама проблема у понашању, док починиоци кривичних дела чине нешто мање од трећине укупно евидентираних. У извештајној години број деце са асоцијалним понашањем приближно је сличан као и претходне, али увођењем нових подгрупација деце са проблемима у понашању (из спектра асоцијалног), забележени су и нови облици њиховог испољавања, као што су вршњачко насиље, изостајање или непохађање школе, неприхватљиво понашање у заједници или школи, сукоби са родитељима.

Друштвена контрола, али и друштвена одговорност је редукована на теже облике малолетничког криминала, а опстаје висок степен толеранције према другим деликтима. Разне манифестације асоцијалног понашања су изван било каквог друштвеног интересовања, самим тим и одговарајућег реаговања релевантних институција и социјалних служби. Национално законодавство Републике Србије, у складу са међународним стандардима и документима, односно, Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица (у даљем тексту: Закон о малолетницима), указује на алтернативе у погледу мера од значаја за кривични поступак, нарочито на алтернативне могућности и у члану 11. прописује различите врсте васпитних мера неинституционалног карактера као што су:

- Мере упозорења и усмеравања: судски укор и посебне обавезе (члан 11, 13. и 14. Закона о малолетницима);
- Мере појачаног надзора: од стране родитеља, усвојиоца или старатеља, у другој породици, од стране органа старатељства, појачани надзор уз дневни боравак у одговарајућој установи за васпитање и образовање малолетника (члан 11, 15, 16, 17. и 18. Закона о малолетницима).

⁴⁵ Друге врсте проблема у понашању: вршњачко насиље – дете починилац, зависност од интернета, зависност од коцке, злоупотреба алкохола, злоупотреба дрога, изостајање из школе, непохађање школе, неприхватљиво понашање у заједници, неприхватљиво понашање у школи, смештај према одлуци суда, сукоб са родитељима

Закон о малолетницима такође афирмише и изрицање васпитних налога чији је циљ да се не покреће кривични поступак или да дође до његовог обустављања. Васпитне налоге може применити и тужилац, што је у складу са смерницама датим у Токијским правилима. Према малолетном учиниоцу кривичног дела може се применити један или више васпитних налога за кривично дело за које је прописана новчана казна или казна до 5 година затвора. Реч је о акцентирању васпитања уместо кажњавања. Закон о малолетницима афирмише, пре свега, мере које имају за циљ активно укључивање и преузимање одговорности малолетника у процесу реинтеграције у друштво, те су мере посебне обавезе, од посебног значаја, јер су васпитне мере упозорења и усмеравања које малолетник у кривичном поступку не може одбити (као што је случај са мером васпитног налога⁴⁶) и у том су смислу, кривичне санкције.

Табела 49.

Број малолетника на евиденцији ГЦСР у току 2025. године са решењем суда о изреченим мерама према полу			
Број малолетника	М	Ж	Укупно
Број малолетника са изреченим судским укором	41	11	52
Број малолетника са изреченим васпитним налогом	12	1	13
Број малолетника са изреченом васпитном мером посебне обавезе	25	1	26
Број малолетника са изреченом мером појачаног надзора	93	12	105
Број малолетника са мером упућивања у васпитну установу	0	1	1
Број малолетника са мером упућивања у васпитно-поправни дом	8	1	9
Број малолетника и млађих пунолетних лица са изреченом казном малолетничког затвора	6	0	6
Укупно	185	27	212

Подаци о броју малолетника на евиденцији Градског центра за социјални рад у Београду током 2025. године, према врсти изречених судских мера и полу, показују да су сви малолетници којима су мере изречене већином дечаца/младићи (преко 87,3 %). Најчешће изречена мера је **појачан надзор** (105 случаја), што указује на усмереност система ка васпитним, а не репресивним интервенцијама. Поређењем броја судских укора (52) и васпитних налога (13) са строжим мерама (нпр. упућивање у васпитно-поправни дом – 9, малолетнички затвор – 6), уочава се **тренд умереније казнене политике**, уз приоритет на мерама које омогућавају ресоцијализацију у заједници. Оваква структура указује на потенцијал система за рану интервенцију и потребу да се додатно ојачају превентивни програми, посебно у раду са дечама који се јављају као високо ризична група. С обзиром на то да је највећи број мера из категорије васпитних, јасно је да систем препознаје значај алтернативних интервенција, али је неопходно да се **даље унапреде механизми подршке у породици, школи и локалној заједници**.

Такође, изражена родна неравнотежа указује на потребу за **специфичним програмима за дечаке у рањивим срединама**, који би обухватили рад на развоју социјалних вештина, ненасилне комуникације и контроле импулса.

Овакви налази могу послужити као основ за планирање целовитих, мултисекторских политика усмерених на смањење малолетничке делинквенције и подстицање социјалне инклузије младих у ризику. С тим у вези, важно је да се локалне самоуправе и институције система социјалне заштите оснаже у пружању **услуга подршке породици, менторских и саветодавних**

⁴⁶ Непоступање по васпитном налогу може резултирати, у зависности од почињеног дела, до покретања кривичног поступка или до његовог наставка, чл. 62. став 6 Закона о малолетницима

програма, као и да се ојача међусекторска сарадња између центара за социјални рад, школа, здравствених установа и правосуђа.

Табела 50.

Број васпитних налога изречених у току 2025. године према врстама налога			
Васпитни налог	Број васпитних налога		Укупно
	М	Ж	
Поравнање са оштећеним како би се накнадом штете, извињењем, радом или на неки други начин отклониле, у целини или делимично, штетне последице дела	1	0	0
Редовно похађање школе или редовно одлажење на посао	0	0	0
Укључивање, без накнаде, у рад хуманитарних организација или послове социјалног, локалног или еколошког садржаја	0	0	0
Подвргавање одговарајућем испитивању и одвикавању од зависности изазване употребом алкохолних пића или опојних дрога	0	0	0
Укључивање у појединачни или групни третман у одговарајућој здравственој установи или саветовалишту	11	1	13
Укупно	12	1	13

Табела 51.

Број васпитних мера посебне обавезе изречених у току 2025. године према врстама посебне обавезе			
Васпитна мера посебне обавезе	Број васпитних мера за малолетнике		Укупно
	М	Ж	
Извињење оштећеном	0	0	0
Накнада штете оштећеном	0	0	0
Редовно похађање школе и неизостајање са посла	1	0	1
Оспособљавање за одговарајуће занимање	8	0	8
Укључивање без надокнаде у рад хуманитарних организација или обављање послова социјалног, локалног и еколошког садржаја	1	0	1
Укључивање у спортске активности	0	0	0
Подвргавање одговарајућем испитивању и одвикавању од зависности изазване употребом алкохолних пића или опојних дрога	0	0	0
Укључивање у појединачни или групни третман у одговарајућој здравственој установи или саветовалишту	14	1	15
Похађање курсева за стручно оспособљавање или припремање и полагање испита којима се проверава одређено знање	1	0	1
Да не може да напусти место пребивалишта или боравишта без сагласности суда и посебног одобрења органа старатељства	0	0	0
Укупно	25	1	26

Табела 52.

Број васпитних мера појачаног надзора изречених у току 2025. године према врстама појачаног надзора			
Васпитна мера појачаног надзора	Број васпитних мера за малолетнике		Укупно
	М	Ж	
Појачан надзор од стране родитеља, усвојитеља или старатеља	29	7	36

Појачан надзор у другој породици	0	0	0
Појачан надзор од стране органа старатељства	49	2	51
Појачан надзор уз дневни боравак у одговарајућој установи за васпитавање и образовање малолетника	15	3	18
Укупно	93	12	105

Према подацима Републичког завода за статистику, васпитна мера посебне обавезе, најчешће се изриче за кривична дела против имовине, затим, против живота и тела и насилничког понашања. Казна малолетничког затвора изриче се само старијем малолетнику који је учинио кривично дело за које је законом прописана казна затвора тежа од пет година ако због високог степена кривице, природе и тежине кривичног дела не би било оправдано изрећи васпитну меру. Третман малолетних преступника углавном се реализује у отвореној заштити, будући да су мерама ресоцијализације у институционалним оквирима обухваћено испод 1% укупно евидентираних у 2025. години. Треба истаћи да су у заштити малолетника са поремећајима у понашању присутни проблеми горово у свим фазама заштите, нарочито у организовању постинституционалне заштите повратника из васпитних установа и васпитно-поправног дома. Неретко се догађа да се једина могућа интервенција органа старатељства своди на њихово увођење у право на новчану социјалну помоћ. У циљу унапређења рада органа старатељства у домену реаговања на проблем малолетничке делинквенције неопходна је шира друштвена подршка у подручју раног откривања поремећаја у понашању и стварања услова за развијенији индивидуални третман ове деце и њихових породица.

4.2.5 Жртве насиља

Према одредбама Породичног закона (члан. 197), насиље у породици је дефинисано као понашање којим један члан породице угрожава телесни интегритет, душевно здравље или спокојство другог члана породице. У току 2025. године у Градском центру за социјални рад евидентирано је **10.846** жртава породичног насиља. У односу на претходну извештајну годину, број жртава насиља порастао је за 8,8%. У периоду од 2011. године, насиље је у континуираном порасту, што је последица различитих фактора и резултат је, пре свега, унапређене законске регулативе - Закона о спречавању насиља у породици.⁴⁷

Иако евиденцију о насиљу води више институција и организација, званични подаци Републичког завода за статистику, такође показују стални пораст породичног насиља и према деци и према женама, посебно у Београдском региону.⁴⁸

Висок ниво изложености насиљу у породичном и партнерском контексту, са посебно забрињавајућим порастом броја жртава међу децом говори у прилог потреби за јачањем системске и интерсекцијалне подршке жртвама.⁴⁹

⁴⁷ Закон о спречавању насиља у породици, „Сл. гласник РС“, бр. 94/2016, примењује се од 1. јуна 2017. године

⁴⁸ Извор података: ДевИнфо, Републички завод за статистику

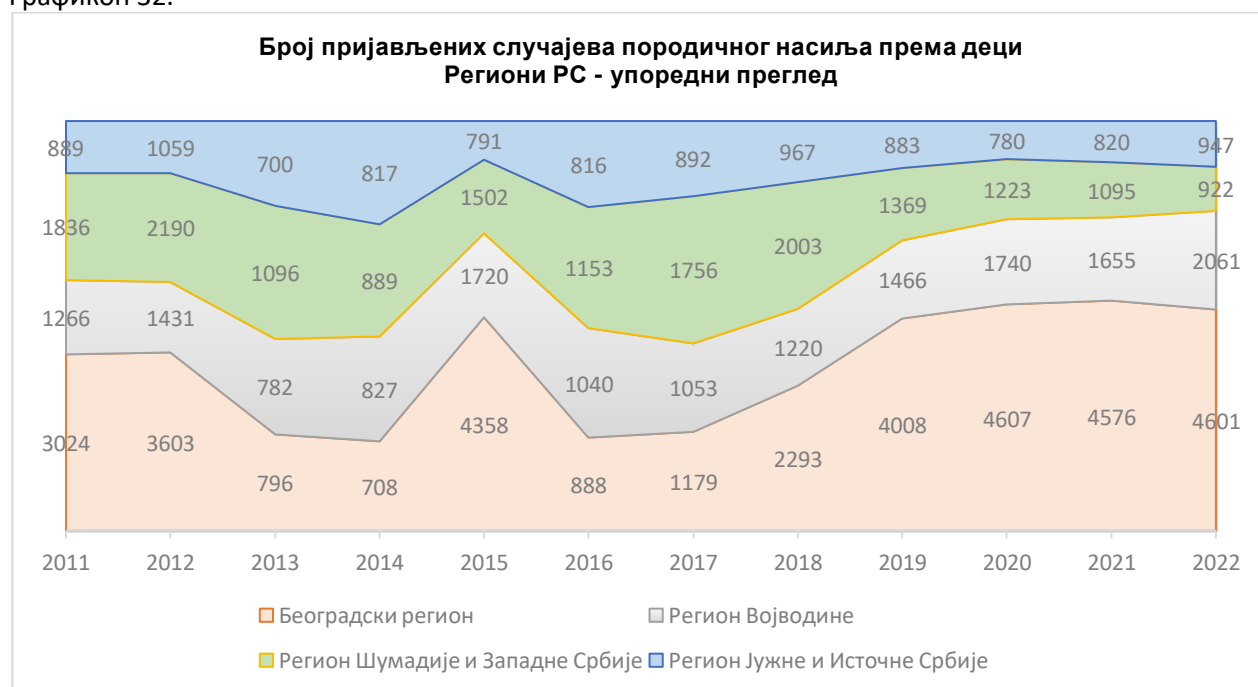
⁴⁹ **Интерсекцијална подршка** подразумева приступ који уважава сложеност идентитета и положаја жртве, на пример, када је особа истовремено млада мајка, Ромкиња, без сталних примања и изложена партнерском насиљу. Интерсекцијални приступ препознаје да се дискриминација и угроженост не доживљавају изоловано, већ као пресек више фактора – пола, узраста, етничке припадности, социјалног статуса, инвалидитета, сексуалне оријентације итд. Зато подршка мора бити прилагођена тој сложености. **Системска подршка**, с друге стране, значи добро координисан и свеобухватан одговор различитих институција (ЦСР, полиција, здравство, образовање, правосуђе итд.) – кроз процедуре, протоколе и ресурсе који обезбеђују заштиту и опоравак жртве. У идеалном случају, **интерсекцијална подршка би требало да буде део системског одговора**, дакле, систем који не реагује по шаблону, већ уважава индивидуалне специфичности

Према последњим и званичним подацима Републичког завода за социјалну заштиту, у 2022. години у Републици Србији пријављено је **8.531** случај насиља према деци (0,73% укупног броја деце)⁵⁰.

Графикон 31.⁵¹

Графикон 32.

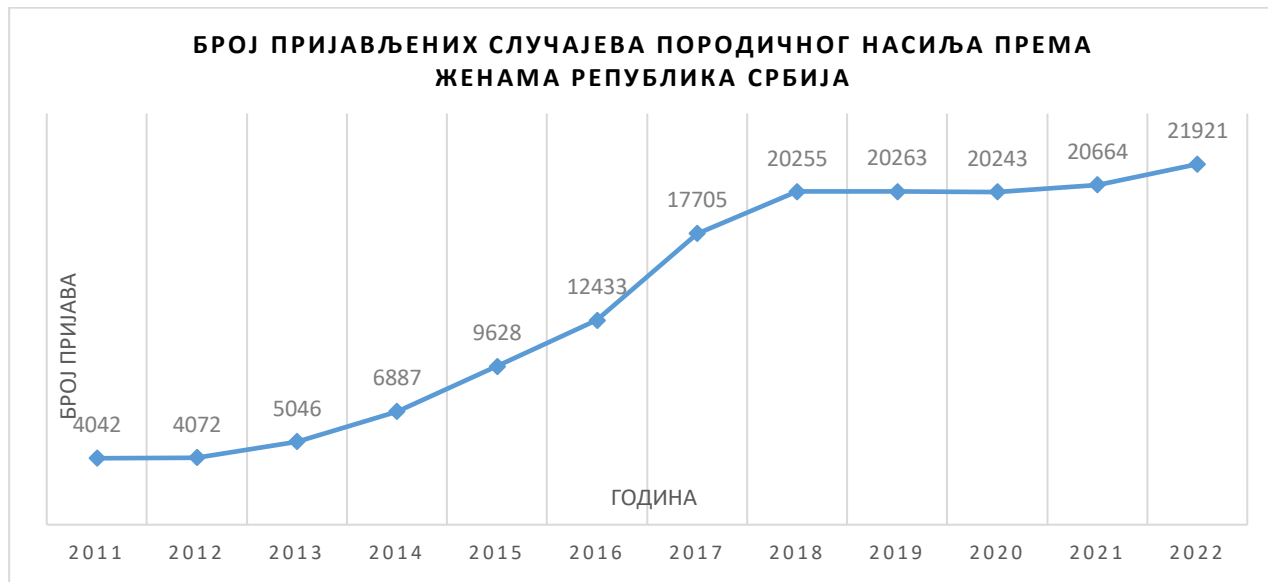
сваке жртве.- Аутономни женски центар (2019) „Анализа интерсекторске сарадње институција у случајевима насиља над женама у партнерским односима. Београд.“

⁵⁰ Извор: ДевИнфо РЗС Деца старости 0 -17 година: 1.154.983; Процена 2022.

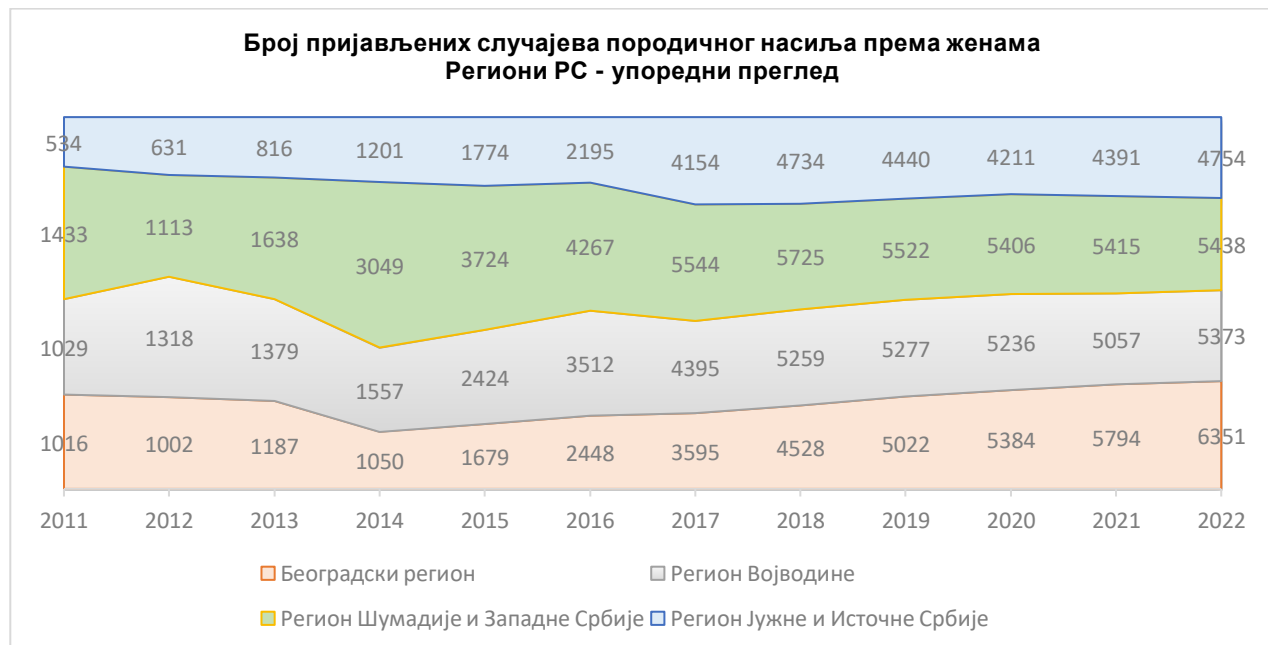
⁵¹ Након 2022. године у наведеним базама података нису доступни ажурирани подаци о насиљу над децом и женама услед прекида континуираног извештавања и измена у методологији прикупљања података.

Посматрајући регионе РС, више од половине пријављених случајева насиља **према деци** било је у Београдском региону (53,9%), а најмање у Региону Шумадије и Западне Србије (10,8%). Према званично објављеним подацима, **насиље над женама**, такође је у сталном порасту и у последње три године оно се одржава на приближно истом нивоу.

Графикон 33.

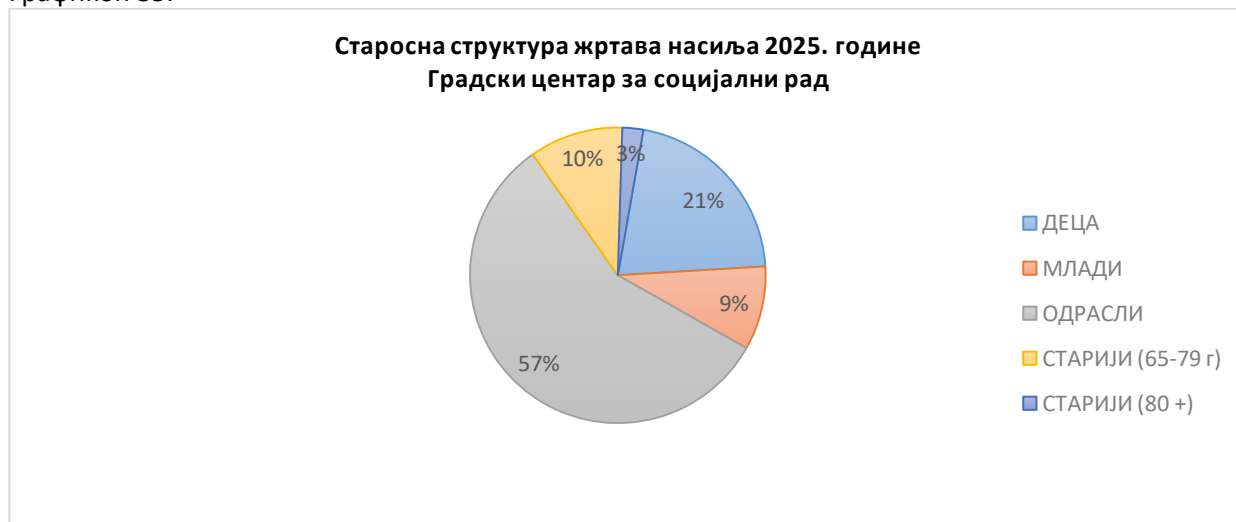
Графикон 34.

Посматрајући регионе РС према броју пријављених случајева насиља над женама, у односу на претходну годину, повећање од 9,6% забележено је у Београдском, затим у Региону Јужне и Источне Србије од 8,3% и Региону Војводине од 6,2%.

У **2025.** години у Градском центру за социјални рад евидентирано је **2.307** малолетних и **8.539** пунолетних жртава породичног или партнерског насиља. У односу на претходну извештајну годину број малолетних жртава остао је на приближно истом нивоу (порад од 1,5%), а пунолетних за 11%. Као и претходних година, међу жртвама насиља доминирају одрасла и малолетна лица, што упућује на чињеницу да су жртве изложене насиљу од стране најближих особа, било да се ради о насиљу родитеља над децом или партнерском насиљу.

Графикон 35.

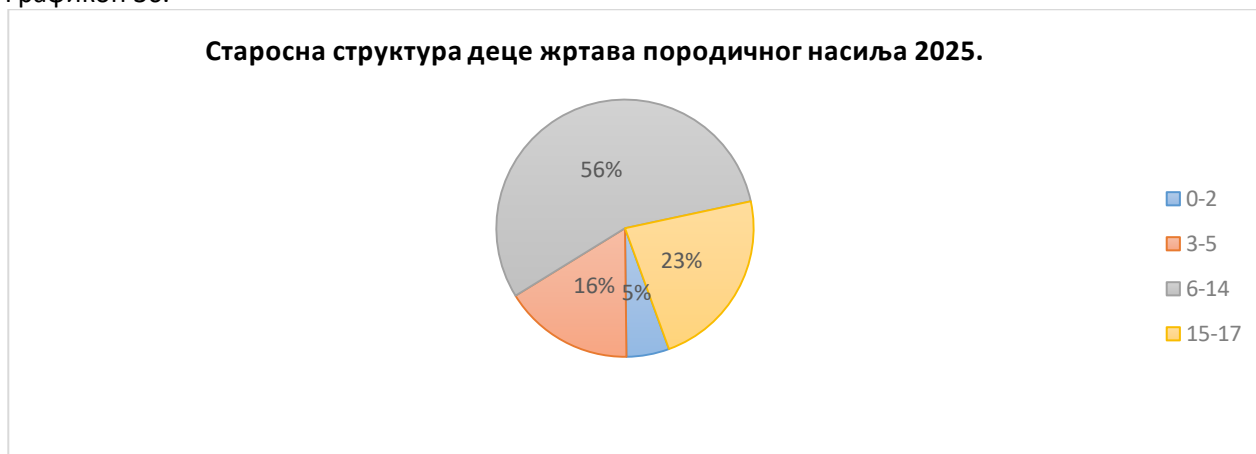

Деца – жртве насиља у породици

Током 2025. године евидентирани су **2.307 малолетних жртава** породичног насиља, а највећи број случајева насиља дешавао се у биолошким породицама, било да су оне потпуне (родитељи и деца) или потпуне проширене породице.

У наставку су приказани подаци о броју деце жртава насиља и занемаривања по узрасним групама, евидентирани у Градском центру за социјални рад у Београду током 2025. године. Расподела указује на то да су најзаступљенија узрасна категорија деца школског узраста (56%), што може указивати на повећану препознатљивост и пријављивање насиља, као и на веће институционалне механизме заштите. Истовремено, подаци упућују на значајну присутност насиља и код деце предшколског узраста, укључујући и децу млађу од 3 године, што захтева посебно правовремене интервенције. Успостављање јасних процедура, континуирана едукација стручњака и интерсекторска сарадња представљају кључне предуслове за ефективну, односно, делотворну заштиту најмлађих жртава.

Графикон 36.

Висок број случајева насиља у доби од 6 до 14 година, поред повећане изложености вршњачком, породичном или институционалном насиљу, такође може указивати на већу видљивост и препознатљивост индикатора насиља у школском окружењу.

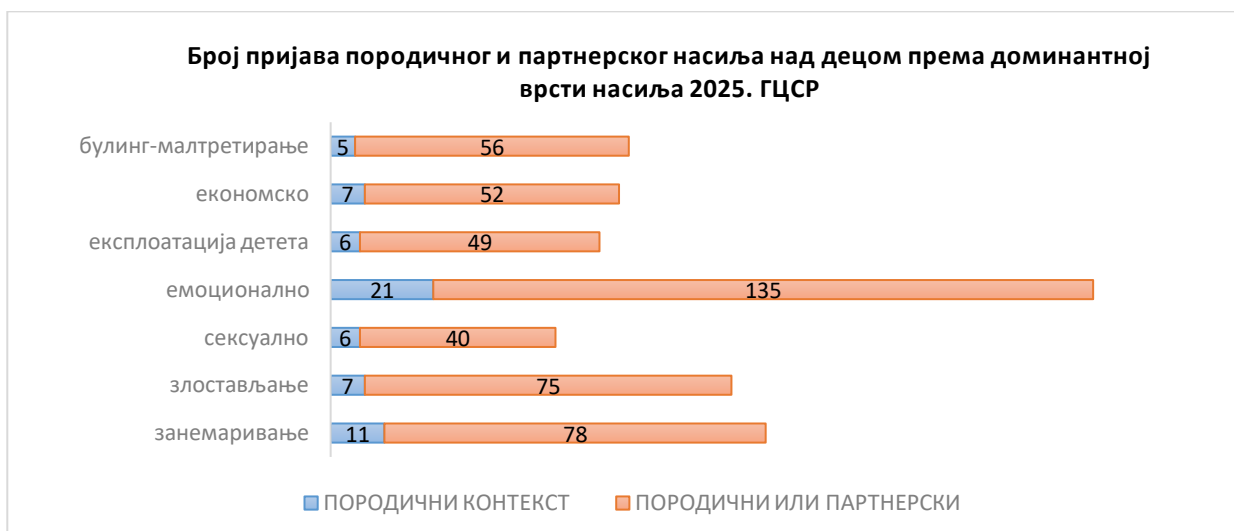
У том смислу, од кључне важности је да се унапреде обуке васпитача, учитеља, наставника и стручних служби за препознавање и реаговање на знаке занемаривања и злостављања, као и да се оснажи сарадња између система социјалне заштите, образовања, здравства и полиције. Посебну пажњу заслужују најмлађа деца, код којих је сваки пропуст у заштити потенцијално трајно утицајан на њихов психофизички развој.

Ови налази потврђују потребу за **свеобухватним, мултисекторским приступом заштити деце**, као и за континуираном едукацијом и оснаживањем родитеља, старатеља и професионалаца у заједници.

У погледу полне структуре, девојчице и дечаци су готово подједнако изложени насиљу у породици и углавном, жртве су различитих и узајамно повезаних облика насиља, који се не испољавају у једном/чистом виду.

Такође, деца су по правилу и жртве присуствовања насиљу између родитеља, јер се велика већина пријава односи управо на контекст и породичног и партнерског насиља, чија су жртва деца. Од свих пријава насиља над децом 76,8% односиле су се на насиље које се дешавало између партнера, углавном родитеља деце, што се може видети на следећем графикону.

Графикон 37.

У највећем броју пријава породичног и партнерског насиља над децом **као доминантна врста издваја се емоционално насиље**, што потврђује да су деца често изложена дуготрајним конфликтима, партнерским сукобима и нестабилним породичним односима. Овај облик насиља је најчешће мање видљив, али оставља дубоке и дуготрајне последице по психосоцијални развој детета.

Занемаривање и физичко злостављање такође заузимају значајно место у структури пријава, што указује на присуство вишеструких ризика у породицама у којима је нарушена родитељска функција, често у условима партнерског насиља, економске несигурности и социјалне искључености. Мањи број пријава сексуалног насиља не умањује његову тежину, већ упућује на потребу за додатним оснаживањем механизма препознавања и пријављивања овог облика угрожавања деце.

Доминирајући удео пријава које се односе на породични и партнерски контекст потврђује да деца нису само сведоци насиља међу одраслима, већ често и директне жртве различитих облика злостављања и занемаривања. Ови налази наглашавају кључну улогу Градског центра за социјални рад у раном препознавању ризика, координацији међусекторске заштите и спровођењу мера подршке породицама, са циљем прекида циклуса насиља и обезбеђивања безбедног и подстицајног окружења за децу.

Заштита деце жртава насиља, злостављања и занемаривања је сложен процес у коме учествују установе, организације и појединци из различитих система, те ефикасна интервенција претпоставља континуирану сарадњу и захтева координирану акцију свих учесника у процесу. У области заштите од насиља у породици орган старатељства по Породичном закону има широк дијапазон овлашћења, почев од покретања судског поступка, помоћи суду у прибављању потребних доказа, достављања налаза и мишљења о сврсисходности тражене мере до предузимања мера старатељске заштите, ургентног збрињавања и предузимања других мера породично-правне и социјалне заштите.

Осим наведеног, орган старатељства има и овлашћење да подноси кривичне и прекршајне пријаве.

У следећој табели могу се видети поступци које је током 2025. године покренуо Центар за социјални рад у заштити деце жртава насиља у породици

Табела 53.

Број поступака за заштиту деце жртава од породичног насиља које је ГЦСР покренуо према суду по службеној дужности у току 2025. године према врстама поступка	Мушки	Женски	Укупно
Налаз и мишљење о сврсисходности изрицања мере за заштиту од насиља у породици	44	45	89
Налаз и мишљење суду о сврсисходности престанка мере заштите од насиља у породици	0	0	0
Налаз и мишљење суду о сврсисходности продужења мера заштите од насиља у породици	3	2	5
Налаз и мишљење у поступцима за извршено насиље у породици	119	102	221
Налаз и мишљење суду за лишење родитељског права	37	37	74
Налаз и мишљење суду за заштиту права детета	18	16	34
Подношење тужбе за делимично лишење родитељског права	5	5	10
Подношење тужбе за потпуно лишење родитељског права	8	13	21
Подношење тужбе за заштиту интереса и права детета	2	2	4
Корективни надзор-упозорење родитељима о недостацима у вршењу родитељског права	12	13	25
Укупно	248	235	483

Табела 54.

Услуге за децу – жртве насиља у породици током 2025. године			
	Мушко	Женско	Укупно
Интервентни смештај у кризним ситуацијама	5	3	8
Привремени смештај у прихватилиште за жене жртве насиља у породици – издвајање детета са ненасилним родитељем	20	18	38
Прихватилиште за ургентну заштиту деце од насиља	8	16	24
Смештај у сигурну кућу	20	16	36
Саветовање и подршка у случајевима насиља	458	440	898
Укупно	511	493	1004

Анализа доступних података **о врсти породице/домаћинства у коме дете живи**, (табела 54.) показује да је највећи број пријава у категорији „непозната врста породице“ - 60,9%

Ипак, искуства из праксе Градског центра за социјални рад показују да се у највећем броју ових случајева ради о потпуним брачним или ванбрачним заједницама родитеља са децом, као и о проширеним породицама у којима заједно живе сродници различитих генерација.

С обзиром на релативно висок проценат пријава за које није дефинисана врста породице или домаћинства, неопходно је посветити додатну пажњу унапређењу процеса прикупљања података и вођења евиденције у систему социјалне заштите. Тиме би се обезбедила потпунија и прецизнија база података, што би омогућило и бољу анализу потреба корисника и ефикасније планирање и прилагођавање услуга и мера подршке. Унапређење евиденције такође доприноси транспарентности и квалитету рада институција које се баве заштитом права деце и породица. Недостатак квалитативних информација (на пример, о породичној динамици или унутрашњим односима у домаћинству) може бити последица непотпуне

документације у тренутку пријаве, специфичности појединих случајева или фокуса поступања на друге приоритетне аспекте заштите детета.

Табела 55.

Непозната врста породице				
Старосна група	Мушко	женско	Недефинисано	Укупно
Деца (0-17)	373	371	6	750
Млади (18-25)	74	266	1	341
Одрасли (26-64)	398	1.546	6	1.950
Старији (65 и више)	116	259	2	377
Непознато	36	39	8	83
Укупно	997	2.481	23	3.501

Током извештајне године у ГЦСР поднето је укупно **5.750 пријава** против породичног и партнерског насиља и у следећој табели може се видети њихов број према старосним групама жртава и доминантној врсти насиља.

Табела 56.

Број пријава породичног и партнерског насиља према доминантној врсти и старосним групама 2025. године						
Врста насиља	деца	млади	одрасли	Старији (65-79 година)	Старији (80 +)	Укупно
Занемаривање	89	100	649	89	15	942
Злостављање	82	131	832	128	20	1.193
Сексуално	46	58	345	39	7	495
Емоционално	156	156	945	167	24	1.448
Експлоатација детета	55	38	231	20	5	349
Економско	59	62	423	68	8	620
Булинг - малтретирање	61	68	480	79	15	703
Укупно	548	613	3.905	590	94	5.750

Подаци показују да је укупан број пријава породичног и партнерског насиља највећи у старосној групи одраслих (68%), што је у складу са чињеницом да се насиље најчешће дешава унутар партнерских и родитељских односа. Међутим, значајан број пријава евидентиран је и у групи деце (9,5%) и младих (10,7%), што сведочи о учесталости насиља и у раном одраслом добу, посебно у оквиру партнерских и породичних односа. Најзаступљенији облици насиља у свим групама су: емоционално насиље (25,2%), злостављање (20,7%) и занемаривање (16,4%).

Генерално, подаци указују и на то да је партнерско насиље најзаступљенији облик насиља у породици, што је у складу са трендовима на националном нивоу, где жене често пријављују насилне partnере као примарне починиоце. Истовремено, насиље над децом најчешће је последица контекста у којем је и један од родитеља изложен насиљу. Важно је напоменути да број пријава не одражава увек реално стање, с обзиром да многе жртве не пријављују насиље из страха, стида или недостатка поверења у институције. Због тога је од кључне важности јачање интерсекторске сарадње и доступности услуга подршке, посебно за мајке са децом. Подаци потврђују потребу за системском заштитом и превенцијом насиља у свим

старосним групама, уз посебан акценат на интерсекторску сарадњу, рано препознавање ризика и прилагођене интервенције у односу на узраст и специфичне облике насиља.

Пунолетни – жртве насиља

Насиље над пунолетним лицима представља распрострањен друштвени проблем који погађа различите старосне групе, при чему интензитет и облици изложености могу варирати у зависности од животног доба. Подаци ГЦСР указују да су пунолетне жртве насиља заступљене у широком старосном распону, што потврђује да насиље није изолована појава, већ присутна током читавог одраслог животног циклуса.

Анализа старосне структуре пунолетних жртава омогућава сагледавање обима ове појаве, као и препознавање узрасних група према којима је потребно посебно усмерити превентивне и заштитне мере. Посматрајући старосну структуру жртава породичног и партнерског насиља, као и претходних година, највећи број жртава концентрисан је у групи одраслих лица (72,4%). Овај образац одражава чињеницу да партнерски и родитељски односи представљају примарно животно окружење у коме се јављају сукоби и различити ризици, што најчешће захтева ангажовање система социјалне заштите.

Млади пунолетни корисници (11,6%) чине мању старосну групу, али са специфичним потребама повезаним са процесом осамостаљивања, изградње идентитета и формирања сопствених породичних односа. Старије старосне групе (16%) иако такође, у мањем обиму, захтевају адекватан одговор делатника ЦСР због специфичности саме старости као животног доба. Оваква структурна расподела корисника јасно указује на потребу за интервенцијама које су пажљиво прилагођене специфичним животним условима и комплексним потребама различитих група корисника, с нагласком на партнерске и родитељске конфликти у одраслом добу и пружање адекватне подршке младима у процесу осамостаљивања и социјалне интеграције, учења животних вештина у домену партнерске комуникације и родитељства.

Графикон 38.

Табела 57.

Број свих пријава насиља према подносиоцима обавештења у току 2025 године	
Порекло пријаве	Укупно
Лично	91
Сродници	62

Грађани	7
Организације/Институције	2481
По службеној дужности	96
Анонимно	4
Суд	28
Тужилаштво	35
Полиција	770
Укупно	3.574

Највећи број пријава поднет је од стране организација и институција, што указује на значајну улогу система и међусекторске сарадње у откривању и пријављивању насиља. Значајан број пријава потиче и од полиције, док је мањи број пријава поднет лично од стране жртава или њихових сродника.

Институције у највећој мери препознају насиље и поступају у складу са законом, међутим, видљива је и даље ограничена спремност жртава за пријављивање, што може указивати на страх жртава да пријаве насилника, недовољно поверење у систем заштите, могући осећај стида или нормализације насиља у породици или блиском окружењу.

Табела 58.

Број пријава насиља према починиоцима означеним у пријави и према односу/средству са жртвом током 2025. године	Мушки	Женски	Недефинисано	Укупно
Брачни партнер	491	66	4	561
Ванбрачни партнер	572	85	1	658
Дете	356	84	4	444
Родитељ	526	135	11	672
Брат/сестра	146	31	1	178
Лице узето на издржавање	0	0	0	0
Унук/унука	15	6	0	21
Баба/деда	15	8	0	23
Остало	382	118	7	507
Укупно	2.503	533	28	3.064
Није унет извршилац				556

Кључни увиди из табеле показују да су починиоци насиља углавном мушког пола, најчешће родитељи, брачни и ванбрачни партнери, а када је реч о деци као починиоцима углавном су то одрасла деца насилна према остарелим родитељима; пријаве указују на комплексност породичних односа и укључују и друге сроднике; женски починиоци су мање заступљени али присутни у готово свим облицима односа са жртвом, а велики број пријава је без унетог извршиоца што указује на потребу за унапређењем евиденције.

Изнети подаци о проблемима породичног и партнерског насиља наглашавају значај системског приступа у Центру за социјални рад, где се поступак почетне процене, препознавања насиља и планирања интервенција спроводи у сарадњи са другим релевантним службама, обухватајући процену ризика, стања и потреба жртве, укључивање стручњака из различитих система када је потребна свеобухватнија процена, као и

осмишљавање плана заштите који садржи и резервни план у случају да се договорене мере не могу спровести, *а све ове активности се спроводе у складу са важећим законским оквиром који прописује обавезе државних органа, институција и професионалаца у спречавању насиља у породици и координацији међу свим релевантним актерима.* Законом о спречавању насиља у породици полиција и тужилаштво имају обавезу да поступају према посебним протоколима за поступање у случајевима насиља у породици; обавеза је свих професионалаца да процењују ризик од понављања и ескалације насиља у породици, као и обавезна сарадња и координација између државних органа, установа и организација. Према овом закону уређује се спречавање насиља у породици и поступање државних органа и установа.

Улога Центра за социјални рад у превенцији и реаговању на насиље у породици је од кључног значаја. Међутим, у пракси се често дешава да ове институције буду мета критика због закаснелих реакција, што понекад доводи до додатних ризика за жртве. Разлози за овакве ситуације могу бити сложени - од недостатка ресурса и кадра, прекомерног оптерећења случајевима, до недовољне сарадње са другим институцијама и неправилне процене ризика.

Због тога је неопходно унапређење система заштите, бржа и ефикаснија комуникација између свих релевантних актера и континуирана обука стручњака, како би се обезбедила правовремена подршка и заштита жртава насиља.⁵²

Такође, унапређење евиденције захтева и израду посебног, интегрисаног програма за систематско праћење различитих аспеката насиља у породици, који би омогућио континуирано прикупљање, анализу и упоредивост података.

Породично насиље све више постаје предмет појачане пажње не само стручне јавности, већ и ширег друштва, што додатно намеће потребу за поузданим, прецизним и свеобухватним подацима као основом за планирање интервенција, превентивних активности и унапређење политика заштите. Адекватна евиденција представља кључни инструмент за разумевање обима, облика и динамике насиља, као и за праћење ефикасности предузетих мера заштите. У том контексту, као кључни предуслови за унапређење рада у области заштите од насиља у породици могу се издвојити следећи аспекти:

- **Познавање појаве, њено систематско праћење и континуирано проучавање**, кроз прикупљање релевантних и упоредивих података о врстама насиља, профилу жртава и починилаца, као и околностима у којима се насиље јавља;
- **Сагледавање стварног обима појаве и вођење адекватне, свеобухватне евиденције**, укључујући податке о пријавама, поступањима институција, изреченим мерама заштите и њиховим исходима;
- **Унапређење организације рада**, применом јасних и уједначених модела поступања, доследном применом протокола, као и јачањем мултидисциплинарне и међусекторске сарадње између система социјалне заштите, правосуђа, полиције, здравства и других релевантних актера;
- **Доследна примена законских одредби**, укључујући примену мера заштите од насиља у породици, мера надзора над вршењем родитељског права, као и других расположивих правних механизма у циљу заштите жртава и превенције поновног насиља.

⁵² Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. (2020). *Стратегија заштите од насиља у породици*. Београд: Влада Републике Србије.

Оваквим приступом створили би се услови за ефикасније планирање мера заштите, унапређење праксе стручног рада и јачање укупног система одговора на насиље у породици.

4.2.6. Особе са инвалидитетом

Особе са инвалидитетом представљају посебно осетљиву групу становништва. Њихове специфичне потребе дефинисале су начин њихове заштите. Све развијене земље данас имају транспарентне и прецизно дефинисане инструменте којима се инвалидне особе штите. Ови инструменти и правне норме имају задатак да гарантују инвалидним особама право на уживање квалитетног живота, у условима који обезбеђују достојанство, унапређују самопоуздање и олакшавају активно учешће у заједници. Треба нагласити и то да су саме особе са инвалидитетом, путем самоорганизовања, допринеле промени односа и ставова у друштву према њиховим проблемима и потребама.

Савремени приступ и модели заштите особа са инвалидитетом, као и Стандардна правила Уједињених нација (1993) као темељни међународни документ, који садржи укупно 22 правила којих се потписнице требају придржавати, у осигурању животних услова и права особа са инвалидитетом, део је и Националне стратегије за особе са инвалидитетом у Републици Србији.

Суштина модела заштите особа са инвалидитетом у први план истиче социјални модел, који подразумева инклузију, односно, начело да особа са инвалидитетом има способности, могућности и интересе и да може придонети друштву, а друштво са своје стране треба да одговори на потребе ових особа. Више година у стручној јавности истиче се потреба за формирањем централног регистра са циљем да се утврди тачан број особа са инвалидитетом – по врсти и степену тешкоћа, полу, на локалном и на нивоу региона. Евиденцију о особама са инвалидитетом води више институција различитих подсистема, као што су здравствени и образовни, а у систему социјалне заштите, евиденција о овим особама усклађивана је према захтевима ресорног министарства и Републичког завода за социјалну заштиту.

Према подацима Пописа 2022. године у Београду је регистровано 68.280 особа са инвалидитетом, од којих су 59,9% особе женског и 40,1% мушког пола. У односу на претходни попис, број ОСИ лица смањен је за 30,6%.

Методологија коју је предложила Вашингтонска група подразумевала је да је свако лице могло пријавити потешкоће у вези више проблема, тако да су особе које су пријавиле много потешкоћа или потпуно онеспособљеност, сматране особама са инвалидитетом.⁵³

⁵³ Методолошко објашњење: **Функционисање и социјална интегрисаност (инвалидитет)** - допунско обележје „Приликом дефинисања методолошких одредница за прикупљање података о инвалидитету коришћен је социолошки приступ према коме лице може сматрати да, и поред постојања одређеног здравственог проблема, нема потешкоћа у обављању свакодневних активности.

Не сматра се да лице има потешкоће уколико има само краткотрајни здравствени проблем који га тренутно ограничава у обављању свакодневних активности. Подаци о инвалидитету добијени су на основу одговора испитаника на питања о томе да ли имају потешкоће у обављању свакодневних активности због проблема са: видом (и поред употребе наочара), слухом (и поред употребе слушног апарата), ходом или пењањем степеницама, памћењем/концентрацијом, самосталношћу при одевању, исхрани и одржавању личне хигијене и комуникацијом (говор, међусобно разумевање лица и околине). На свако од постављених питања лице је могло да се изјасни да: (1) нема потешкоћа, (2) има мало потешкоћа, (3) има много потешкоћа, (4) потпуно је онемогућено у обављању свакодневних активности и (5) не жели да одговори. Питања нису постављана за децу млађу од две године. За децу старости од две до четири године постављена су само питања за вид, слух и ходање, док је за лица старости пет и више година питање постављано у целости“.

У популацији Београда особе са инвалидитетом су заступљене са 4,1% и чине 19,2% укупног броја ОСИ у Републици Србији (356.404).

Табела 59.

Територија - НСТЈ	Становништво старо 2 и више година према статусу инвалидитета			
	Попис 2022			
	Укупно	Особе с инвалидитетом	Особе без инвалидитета	Непознат статус
	Укупно	Укупно	Укупно	Укупно
Београдска област	164.8978	68.280	1.534.931	45.767
Барајево	25.989	1.729	23.892	368
Вождовац	171.324	7.066	159.779	4.479
Врачар	54.471	1.894	50.788	1.789
Гроцка	81.300	3.318	76.535	1.447
Звездара	168.855	5.465	157.111	6.279
Земун	174.252	7.108	162.362	4.782
Лазаревац	54.027	2.459	50.992	576
Младеновац	47.741	2.993	44.277	471
Нови Београд	205.774	7.544	193.059	5.171
Обреновац	67.611	3.558	62.872	1.181
Палилула	178.942	7.749	164.943	6.250
Раковица	102.691	4.208	96.080	2.403
Савски венац	36.062	1.386	31.796	2.880
Сопот	18.815	909	17.651	255
Стари град	44.101	1.739	40.065	2.297
Чукарица	172.557	7.374	160.862	4.321
Сурчин	44.466	1.781	41.867	818

Табела 60.

Пол	Особе с инвалидитетом старе 2 и више година према врсти проблема и полу Београдски регион - Попис 2022					
	Проблеми са видом	Проблеми са слухом	Проблеми са ходом или пењањем степеницама	Проблеми са памћењем концентрацијом	Проблеми са самосталношћу при одевању исхрани одржавању личне хигијене	Проблеми са комуникацијом
Укупно	20.661	17.414	41.424	12.138	17.805	9.147
Мушко	8.032	7.550	14.838	4.855	6.964	4.203
Женско	12.629	9.864	26.586	7.283	10.841	4.944

Табела 61.

Расподела особа са инвалидитетом на евиденцији ГЦСР у току 2025. године према тешкоћама, старости и полу				
Старост	Мушки	Женски	Недефинисано	Укупно
Деца	3.905	1.843	5	5.753

Млади	928	524	0	1.452
Одрасли	5.084	4.127	28	9.239
Старији (65-79 година)	2.440	3.703	17	6.160
Старији (80 и више година)	1.842	4.996	15	6.853
Укупно	14.199	15.193	65	29.457

У старосној структури ОСИ највеће учешће имају старији (44,2%), затим одрасли (31,4%); 19,5% су малолетни, а око 5% су младе особе са инвалидитетом. Према полној структури нешто више је жена (51%) у односу на мушкарце (49%). Оваква старосно полна структура одудара од оне коју карактерише општа популација ОСИ у којој у великој мери доминирају остарела лица (70,3%) и особе женског пола (60%).

Табела 62.

Расподела особа са инвалидитетом на евиденцији ГЦСР у току 2025. године према тешкоћама, старости и полу ⁵⁴						
Тешкоће у физичком и менталном здрављу (врста инвалидитета)	Старосна структура					Укупно
	Деца	Млади	Одрасли	Старији (65-79)	Старији (80 +)	
Вишеструке сметње у развоју - инвалидитет	1.103	358	1.215	315	412	3.403
Говорно језичке сметње	174	21	45	26	13	279
Интелектуалне сметње- инвалидитет	477	210	1.125	320	344	2.476
Менталне тешкоће	215	141	965	514	592	2.427
Первазивни развојни поремећаји/аутизам	904	162	138	33	14	1.251
Психијатријске болести	98	121	2.510	1.250	1.040	5.019
Сензорне сметње/инвалидитет	144	47	181	90	78	540
Телесне сметње/инвалидитет	1.035	174	1.147	916	654	3.926
Физичке болести	1.603	218	1.913	2.696	3.706	10.136
Укупно	5.753	1.452	9.239	6.160	6.853	29.457

У 2025. години **највећи број особа са инвалидитетом** забележен је код особа са физичким болестима (34,4%), психијатријским болестима (17%), телесним сметњама (13,3%) и вишеструким сметњама у развоју (11,6%). Према старосној структури, деца и млади најчешће имају вишеструке сметње у развоју, интелектуалне сметње и первазивне развојне поремећаје/аутизам, док су одрасли и старији највише заступљени код физичких болести, телесних сметњи и психијатријских болести. Ово указује на потребу за различитим типовима услуга и подршке, прилагођених старосној групи и врсти инвалидитета.

Особе са инвалидитетом најчешће остварују право на додатак за туђу помоћ и негу и увећани додак за туђу помоћ и негу. Право на додатак за помоћ и негу другог лица има лице коме је због телесног или сензорног оштећења, интелектуалних потешкоћа или промена у здравственом стању неопходна помоћ и нега другог лица да би задовољило своје основне животне потребе.

Табела 63.

Додатак за помоћ и негу другог лица према врсти права – децембар 2025. године				
	Одељења ГЦСР	ТНП укупно	ТНП основна	ТНП увећана
1	Барајево	207	72	135
2	Вождовац	1.041	254	787

⁵⁴ Једна особа са инвалидитетом може бити евидентирана по основи више тешкоћа

3	Врачар	299	70	229
4	Гроцка	610	220	390
5	Звездара	970	266	704
6	Земун	1.313	368	945
7	Лазаревац	421	128	293
8	Младеновац	434	136	298
9	Нови Београд	1.277	276	1.001
10	Обреновац	491	183	308
11	Палилула	1.223	368	855
12	Раковица	689	178	511
13	Савски венац	215	37	178
14	Сопот	154	54	100
15	Стари град	282	70	212
16	Сурчин	304	105	199
17	Чукарица	1.169	339	830
	Укупно	11.099	3.124	7.975

Осим овог права лица са инвалидитетом могу остварити и право на увећани додатак за помоћ и негу другог лица у зависности од степена телесног или другог оштећења.

Осим што бораве у примарној породици, особе са инвалидитетом збрињавају се и институционално: смештајем у установу социјалне заштите, прихватилиште или прихватну станицу или у сродничку и другу хранитељску породицу. Током 2025. године услуге смештаја користило је **4.084** особе са инвалидитетом, а као и претходних, највећи број њих збринут је домовима (92,5%). И поред хроничног проблема у заштити деце са инвалидитетом – недостатка броја хранитељских породица, у протеклој години се наставио тренд повећања броја деце која су смештена у хранитељским породицама, и у извештајној години, у хранитељским породицама било је 77 деце, више него двоструко у односу на претходну годину (33).

Табела 64.

Број особа са инвалидитетом на евиденцији ГЦСР који су током 2025. године користили услуге смештаја према врсти смештаја и узрасту					
Врста смештаја	Старосне групе				Укупно
	Деца	Млади	Одрасли	Старији	
Привремени смештај у Прихватилишту /Прихв.станици	21	2	104	102	229
Стандардно хранитељство – Смештај у сродничку ХП	8	0	1	0	9
Стандардно хранитељство – Смештај у несродничку ХП	51	8	9	0	68
Домски смештај	68	141	1.683	1.886	3.778
Укупно	148	151	1.797	1.988	4.084

Закон о социјалној заштити недвосмислено обавезује све релевантне друштвене институције да не дискриминишу, већ да оснаже инвалидне особе за самосталан и достојанствен живот, те да их, у мери у којој је то могуће, што ефикасније интегришу у заједницу. Поред законске обавезе, ово подразумева и активну примену мера подршке које доприносе пуној социјалној

инклузији, укључујући приступ образовању, запошљавању, здравственој и социјалној заштити, као и укљученост у доношење одлука које се тичу њиховог живота. У том смислу, посебно је значајна и Конвенција Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом, коју је и Република Србија ратификовала, а која обавезује државе потписнице да обезбеде пуно уживање свих људских права и основних слобода особама са инвалидитетом, на основу равноправности са другима.⁵⁵

⁵⁵ Конвенција Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом, усвојена 13. децембра 2006. године, ступила на снагу 3. маја 2008. године. Република Србија је Конвенцију ратификовала 2009. године („Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 42/2009)

5. ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА КОЈА СЕ ФИНАНСИРАЈУ ИЗ БУЏЕТА ГРАДА

Одлуком о правима и услугама социјалне заштите Града Београда⁵⁶ уређују се **права и услуге социјалне заштите које се финансирају из буџета града**, у складу са Законом о социјалној заштити. Одлука дефинише круг корисника, услове и поступак за остваривање права, као и врсте услуга које се пружају појединцима и породицама у стању социјалне потребе, са циљем пружања подршке у превазилажењу животних и социјалних тешкоћа, очувања квалитета живота и спречавања социјалне искључености. Права и услуге обухватају: дневне услуге у заједници, услуге подршке за самосталан живот, услуге смештаја, саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге, материјалну подршку које Градски центар за социјални рад реализује у складу са важећим прописима и потребама корисника.

1. Дневне услуге

1. Помоћ у кући као једну од дневних услуга локалне заједнице, пружа установа Геронтолошки центар Београд, а обезбеђује се лицима која услед старости, хроничне болести или инвалидитета имају ограничене физичке способности и могућности да задовоље свакодневне основне личне и животне потребе. Од 2020. године услуга је доступна и деци са сметњама у развоју (I степен подршке) предшколског и основношколског узраста која су укључена у васпитно-образовни процес у кућним условима. *Међу корисницима, 94% су старији од 65 година.*

2. Дневни боравак деце и младих са сметњама у развоју до навршених 26 година живота обезбеђујесе у трајању од 12 сати дневно сваког радног дана у седмици, осим суботом и недељом.

3. Лични пратилац је услуга намењена деци са инвалидитетом, односно сметњама у развоју, којој је потребна индивидуална подршка у свакодневном функционисању и укључивању у васпитно-образовни процес.

Сврха услуге је пружање практичне подршке ради омогућавања редовног школовања, учешћа у активностима у заједници и развоја што већег нивоа самосталности.

Табела 65.

Дневне услуге – основни подаци 2025. године				
Услуга	Корисници	Циљна група	Пружалац услуге	Број корисника
Помоћ у кући	Старији, одрасли, деца са сметњама у развоју	Лица са ограниченим функционалним способностима	Геронтолошки центар у Београду	10 деце, 6 младих, 146 одраслих, 2.537 старијих
Дневни боравак	Деца, млади, одрасли ОСИ	Деца и млади са сметњама у развоју	Центар за смештај и дневни боравак	42 деце, 125 младих, 111 одраслих
Лични пратилац	Деца са инвалидитетом	Подршка у укључивању у образовање	НВО „Дечије срце“	1.093 деце

У наставку је приказан вишегодишњи тренд коришћења услуге помоћ у кући за старија лица.

⁵⁶ "Службени лист Града Београда", бр. 55/2011, 65/2023

Табела 66.

Година	Укупан број старијих корисника (65 +)	Број старијих корисника помоћи у кући
2011	15.392	2.200
2012	16.553	2.067
2013	17.169	2.635
2014	16.346	2.313
2015	16.250	2.642
2016	18.309	3.045
2017	20.087	3.026
2018	21.419	2.966
2019	22.432	2.822
2020	22.748	2.563
2021	23.803	2.454
2022	24.112	2.501
2023	22.381	1.344
2024	30.237	2.490
2025	27.072	2.537

Подаци из табеле указују на дугорочни раст укупног броја старијих лица, уз истовремено променљив број корисника услуге помоћи у кући. Иако је у појединим годинама забележен пораст коришћења услуге, након 2019. године приметан је пад, са посебно израженим смањењем у 2023. години. У 2024. и 2025. години уочава се благ опоравак броја корисника, али он не прати у потпуности раст укупне популације старијих корисника. Услугу је током извештајне године користило 9,4% укупног броја старијих корисника.

II. Услуге подршке за самосталан живот

1. Персонална асистенција доступна је пунолетним лицима са инвалидитетом са процењеним I или II степеном подршке, која остварују право на увећани додатак за туђу негу и помоћ и имају способности за самостално доношење одлука. Услуга је намењена лицима која су радно, образовно или друштвено активна.

Сврха персоналне асистенције је пружање индивидуалне практичне подршке ради задовољавања личних потреба и већег степена самосталности и укључености у заједницу.

2. Услуга привременог становања намењена је младима без родитељског старања корисницима услуге домског или породичног смештаја, по престанку коришћења услуге смештаја у трајању до две године, при чему се решење доноси на годину дана и преиспитују услови за њено даље коришћење.

Табела 67.

Услуге подршке за самостални живот – основни подаци 2025. године				
Услуга	Корисници	Основни услови	Пружалац	Обим
Персонална асистенција	Пунолетне ОСИ	I–II степен подршке, активна укљученост	Центар за самостални живот особа са инвалидитетом	121 корисник
Становање уз подршку (привремено)	Млади по престанку смештаја	Прелазак ка самосталности	Град Београд	12 младих

III. Услуге смештаја

Услуга смештаја у прихватилиште кориснику обезбеђује краткотрајни смештај и осигурава безбедност, изналагање одрживих решења за кризне ситуације, задовољењем његових основних потреба и приступ другим услугама.

1. Привремени смештај у прихватилиште за децу и младе пружа се деци и младима којима је потребно неодложно осигурати безбедност у кризним ситуацијама, а ради задовољења основних потреба.

2. Привремени смештај у прихватилиште за одрасла и старија лица пружа се особама у социјално или егзистенцијално угроженом положају, које немају стамбено решење, средства за живот или су дезоријентисане, као и свима којима је привремени смештај неопходан.

3. Привремени смештај у прихватилиште за труднице и жене са децом од којих је једно млађе од три године, као услуга, намењена је у ситуацијама које захтевају хитно издвајање ради спречавања последица породичног насиља или одбацивања и могу да је остваре труднице и жене са дететом (децом), од којих је најмање једно млађе од три године. Траје до утврђивања одговарајућег облика заштите, а по правилу најдуже шест месеци, са могућношћу продужења уколико није могуће обезбедити други облик заштите.

4. Предах смештај је услуга краткорочног и повремениг боравака (дневни, викенд или вишедневни) за децу, младе и одрасла лица са сметњама у развоју, ради подршке корисницима и породицама и очувања корисника у породици. Услуга се пружа до 45 дана годишње, највише 20 дана континуирано, и обухвата лица са интелектуалним, менталним, психичким или физичким тешкоћама, аутизмом, вишеструким и сензорним инвалидитетом.

Табела 68.

Услуге смештаја – основни подаци 2025. године				
Услуга	Корисници М	Корисници Ж	Укупно	Напомена
Прихватилиште за ургентну заштиту деце од насиља	8	16	24	Краткотрајни смештај због насиља
Привремени смештај у прихватилиште за децу и младе	147	143	290	Стандардни прихватни боравак
Прихватна станица	10	7	17	Краткотрајни смештај/подршка
Привремени смештај у прихватилиште за одрасла и старија лица	167	77	244	Краткотрајни смештај за социјално и егзистенцијално угрожена лица
Привремени смештај у прихватилиште за труднице и жене са децом од којих је једно млађе од 3 године	3	6	9	Подршка мајкама и трудницама у ризику од одвајања од детета.
Укупно прихватилишта	335	249	584	-
Предах смештај (деца, млади, одрасли са сметњама)	133	69	202	Дневни, викенд, вишедневни боравак, до 45 дана годишње

IV. Материјална подршка⁵⁷

Право на материјалну подршку обухвата различите видове повремених и сталних новчаних помоћи, као и бесплатан оброк, у складу са Одлуком о социјалној заштити Града Београда. Ова Одлука дефинише категорије корисника и услове за остваривање материјалне подршке са циљем обезбеђења егзистенцијалног минимума, подршке социјалној укључености и смањења ризика од сиромаштва.

У целини, у 2025. години број корисника ових права обухвата старије грађане, породице са више деце, младе без родитељског старања, жртве насиља у породици и једнородитељске породице. Право на материјалну подршку има за циљ да помогне корисницима у задовољењу основних животних потреба, као и да омогући деци и младима у социјално угроженим ситуацијама наставак образовања и боље услове живота.

Следи кратак опис и табеларни приказ о оствареним правима из домена материјалне подршке у 2025. години.

1. Једнократна помоћ обезбеђује се лицу које се изненада или тренутно нађе у стању социјалне потребе, као и лицу које се упућује на домски или породични смештај, а које нема средстава да обезбеди одећу, обућу и трошкове превоза неопходне за реализацију смештаја.

У наставку је дат табеларни приказ броја исплаћених решења за једнократну помоћ по одељењима Градског центра за социјални рад у периоду 2022–2025. године.

Табела 69.

Одељења ГЦСР	Једнократна помоћ - исплаћена решења				
	Година	2022	2023	2024	2025
Барајево		156	203	205	211
Вождовац		1.092	844	858	789
Врачар		178	162	128)	127
Гроцка		663	788	860	802
Звездара		1.518	1.558	1579	1.354
Земун		1.237	1.124	1114	1.017
Лазаревац		312	395	393	434
Младеновац		639	592	551	463
Н.Београд		892	1.758	1.054	779
Обреновац		233	245	222	297
Палилула		1.095	1.030	881	747
Раковица		824	788	671	798
Савски венац		75	67	120	69
Сопот		340	349	376	427
Стари град		165	601	333	196
Сурчин		333	268	228	309
Чукарица		1547	1.387	1.230	1.070
Укупно		11.299	12.159	10.803	9.889

⁵⁷ Напомена: У извештају за претходну годину дошло је до измена у програму/евиденцији и подаци су делимично преузимани из система СОЗИС, због чега нису коришћени у потпуности исти извори података као у ранијим извештајним периодима.

Једнократна помоћ континуирано представља један од најчешћих облика материјалне подршке, са највише корисника у већим општинама. Ово указује на значај овог вида помоћи у брзом и флексибилном реаговању на краткорочне економске потребе и социјалне ризике.

2. Право на Повремену једнократну новчана помоћ могу да остваре:

- 1. Ученици основних и средњих школа** чије породице користе новчану социјалну помоћ, као и деца и млади са инвалидитетом који користе услугу домског или породичног смештаја, за покриће трошкова превоза од места становања до школе и назад, у висини најниже цене јавног линског превоза.
- 2. Ученици чије школовање финансира Република Србија**, а чије породице користе новчану социјалну помоћ, за набавку школског прибора (65% од номиналног износа новчане социјалне помоћи за појединца).
- 3. Корисници права на новчану социјалну помоћ старији од 65 година**, у износу од 65% од номиналног износа новчане социјалне помоћи за појединца.

Распоред исплате: право из тачке 1. – једном месечно, тачке 2. – једном годишње, тачке 3. – два пута годишње.

3. Интервентна једнократна новчана помоћ намењена је појединцима и породицама које се налазе у ванредним или непредвиђеним ситуацијама, као што су:

1. последице елементарних непогода (1 до 3 зараде)
2. изненадна смрт члана породице (1 до 5)
3. потпуна неспособност за рад уз ограничен приход (до 1 зараде)
4. стамбено угрожени за плаћање закупнине (до 1 зараде) или побољшање услова становања (1-5 зарада, под условом ниског прихода и неспособности за рад).

Циљ ове услуге је пружање хитне финансијске подршке како би се смањиле непосредне последице кризних ситуација и осигурао основни животни минимум.

У следећој табели дат је приказ броја исплаћених решења за интервентну једнократну новчану помоћ по одељењима Градског центра за социјални рад у периоду 2022-2025. године.

Табела 70.

Одељења ГЦСР	Интервентна једнократна помоћ			
	2022	2023	2024	2025
Барајево	59	65	77	73
Вождовац	93	64	55	35
Врачар	27	20	17	17
Гроцка	11	19	7	16
Звездара	280	327	314	263
Земун	166	164	157	135
Лазаревац	16	15	11	15
Младеновац	10	12	8	8
Н.Београд	97	87	120	74
Обреновац	0	0	0	0
Палилула	116	62	97	69
Раковица	56	55	57	67
Савски венац	1	0	1	3
Сопот	2	3	5	6
Стари град	18	22	20	24
Сурчин	7	9	4	9
Чукарица	177	142	103	105
Укупно	1.136	1.066	1.053	919

4. Право на сталну новчану помоћ могу да остваре:

1. Корисници права на новчану социјалну помоћ неспособни за рад.
2. Родитељи више деце (тројке, четворке, петорке, шесторке, дупли близанци).
3. Деца и млади без родитељског старања који користе домски или породични смештај или привремено становање.
4. Браћа и сестре старатељи деце без родитељског старања.
5. Жртве насиља у породици евидентиране у надлежним институцијама.
6. Једнородитељске породице које користе новчану социјалну помоћ.

Стална новчана помоћ има за циљ обезбеђење редовне финансијске подршке социјално угроженим појединцима и породицама, како би се задовољиле основне животне потребе, смањила економска несигурност и омогућила боља социјална и образовна укљученост корисника.

4а Средства за личне потребе обезбеђују се корисницима привременог смештаја у прихватилишту за жене жртве насиља у породици, ради покрића основних личних потреба током трајања услуге. Исплата се врши једном месечно, у процентуалном износу просечне зараде у Београду: 5,5% за децу и младе и 3,5% за одрасле, а за кориснике који не могу сами да обезбеде средства из прихода или имовине.

У наставку је табела која приказује остварена права на повремене и сталне новчане помоћи у 2025. години, према категоријама корисника. Она пружа преглед броја корисника и врстама подршке, односно дистрибуцију материјалних давања намењених задовољењу основних животних потреба и подршци социјално угроженим лицима и породицама.

Табела 71.

Повремене и сталне новчане помоћи – корисници у 2025. години			
Врста права	Категорија корисника	Износ / начин исплате	Број корисника 2025.
Повремена новчана помоћ	Корисници права на НСП старији од 65 година	Једнократно	1.305
Повремена једнократна новчана помоћ за ученике	Ученици ОШ и средњих школа чије породице користе НСП	За набавку школског прибора	1.073
Повремена једнократна новчана помоћ	Ученици ОШ и средњих школа чије породице користе НСП, деца и млади који користе услуга домског или породичног смештаја и деца и млади са телесним инвалидететом	за трошкове превоза од места становања до образовне установе	Месечно/просек 9 деце
Стална новчана помоћ	Корисници права на НСП неспособни за рад	10% од оствареног НСП, месечно	1.096
Родитељи више деце (тројке, четворке, петорке, шесторке, дупли близанци)	Предшколски узраст; Основношколски узраст; Средњошколски узраст (до 20 г.)	1 просечна зарада, једном годишње, 2 просечне зараде, једном годишње, 3 просечне зараде, једном годишње	89 породица
Деца и млади без родитељског старања	Корисници домског/породичног смештаја	1 просечна зарада месечно, до 1 године	42
	Корисници привременог становања	25% просечне зараде, до краја школовања	-
Брат/сестра као старатељ	Деца без родитељског старања	50% просечне зараде, до 26 г.	9
Жртве насиља у породици	Жене/лица на евиденцији	25 - 70% просечне зараде месечно, најдуже 1 година	27
Једнородитељске породице	Корисници права на НСП	65% од номиналног НСП, једном годишње	575

Средства за личне потребе	Корисници привременог смештаја у прихватишту – жртве насиља	Деца и млади – 5,5%, одрасли – 3,5% месечно	22
---------------------------	---	---	----

5. Право на бесплатни оброк могу да користе појединац и породица - корисници права на новчану социјалну помоћ, лица чији приход по члану домаћинства не прелази 50% минималне зараде за месец који претходи месецу у коме је поднет захтев под условом да су: стара и изнемогла лица чији сродници нису у могућности да им ову помоћ пруже, или имају у породици лице које је остварило право на додатак за помоћ и негу другог лица.

Током 2021. године Одлука је измењена па право на бесплатни оброк могу користити и лица која живе на улицама Београда, за време ванредног стања или ванредне ситуације и у ситуацији када лице нема лична документа.

Табела 72.

Одељења ГЦСР	Корисници бесплатног obroка			
	2022	2023	2024	2025
Барајево	156	153	144	148
Вождовац	359	296	232	230
Врачар	130	83	59	59
Гроцка	227	203	196	192
Земун	1.080	848	804	749
Звездара	946	910	712	664
Лазаревац	645	633	590	560
Младеновац	459	355	349	357
Нови Београд	1.264	1.160	936	632
Обреновац	438	317	294	266
Палилула	589	461	377	324
Раковица	385	430	420	384
Савски венац	15	14	9	4
Сопот	199	149	107	110
Стари град	79	73	64	60
Сурчин	537	407	307	230
Чукарица	1.211	1.095	1.146	1.015
Укупно	8.719	7.583	6.746	5.983

Анализа података показује да се број корисника бесплатног obroка у периоду 2022-2025. године постепено смањује, при чему је највећи број корисника у општинама са већим бројем становника (Чукарица, Нови Београд, Земун, Звездара), док је у мањим општинама и централним градским (Савски венац, Стари град) број корисника знатно мањи.

6. Право на стипендију имају ученици средњих школа и студенти – корисници права на новчану социјалну помоћ, додатак за помоћ и негу другог лица или увећани додатак, као и корисници услуга домског или породичног смештаја, под условом да се школовање финансира из буџета Републике Србије.

- 1. Ученици средњих школа:** завршни разред основне или претходну школску годину завршили са врло добрим или одличним успехом.
- 2. Студенти основних и мастер студија:** положили све испите прописане планом и програмом за претходну годину студија у року.

Стипендија се исплаћује месечно и износи 50% од минималне зараде без пореза и доприноса по запосленом у РС у претходном месецу. **У 2025. години исплаћена је у просеку 231 стипендија за ученике и студенте.**

6. ПОСЛОВИ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД НА ОСТВАРИВАЊУ ПРАВА, ПРИМЕНИ МЕРА И ОБЕЗБЕЂИВАЊУ УСЛУГА

Центар за социјални рад у складу са Законом о социјалној заштити (члан 120) обавља следеће послове:

1. Процењује потребе и снаге корисника и ризике по њега, планира пружање услуга социјалне заштите;
2. Спроводи поступке и одлучује о правима на материјална давања и о коришћењу услуга социјалне заштите;
3. Предузима прописане мере, покреће и учествује у судским и другим процесима;
4. Води прописане евиденције и стара се о чувању документације корисника.

6.1. Послови процене и планирања

У члану 33. Закона о социјалној заштити се прописује да услуге процене обухватају процену стања потреба снага и ризика корисника и других особа које су од значаја за корисника, процену старатеља, хранитеља и усвојитеља.

Табела 73.

Број услуга процене и планирања према корисницима услуга ГЦСР у току 2025. године						
Стручни поступак	Број поступака					Укупно
	За децу	За младе	За одрасле	За старије	Непознато	
Почетна процена	9.629	2.141	6.736	5.126	986	24.618
Усмерена процена корисника	181	63	446	462	29	1.181
Број сачињених планова	3.166	996	6.728	7.751	566	19.207
Број поновних прегледа	2.638	816	3.573	4.218	176	11.421

Највећи број реализованих стручних поступака се односи на почетне процене. Усмерена процена деце и младих обавезно се спроводи у следећим случајевима: када је дете издвојено из породице да би му се осигурала безбедност; када се планира смештај детета ван породице уз сагласност или без сагласности родитеља; када случај уђе у судску процедуру, а присутна је сложеност елемената који утичу на одлуку.

Од осталих процена у ГЦСР рађено је 114 процена опште подобности за усвојитеље; 870 за старатеље и 375 поступака процене о подобности потенцијалних хранитеља за пружање услуге породичног смештаја, најћешће (6.102) – **процене испуњености услова за остваривање права на материјалну подршку.**

6.2. Супервизијски послови

Супервизија је процес у коме се кроз професионалну подршку и учење применом стандарда реализују стручни задаци у социјалној заштити. Стручњаци у центру за социјални рад на тај начин развијају знање и способности да преузму одговорност за сопствени рад али и да подигну квалитет заштите корисника. Супервизор има задатак да усмерава, подстиче и

процењује рад стручњака (водитеља случаја) и обједињава едукативно-развојну, подржавајућу и административну функцију супервизије. Супервизори су у највећој мери били ангажовани у стручном послу индивидуалне супервизије на нивоу појединачног случаја. **Налаз и стручно мишљење** сачињава водитељ случаја у писаном облику када је потребно суду, другом органу или установи доставити резултате процене или када је потребно упутити корисника на коришћење услуге у другу установу или организацију.

Следи табеларни приказ послова Центра у вршењу јавних овлашћења

Табела 74.

Број налаза и стручног мишљења на захтев суда, у парницама у којима се одлучује о заштити права детета или о вршењу, односно лишењу родитељског права у току 2025. године	
Поступак пред судом	Број
Вршење родитељског права	2.687
Регулисање личних односа деце и родитеља	305
Измена одлуке о регулисању личних односа деце и родитеља	130
Извршни поступак за регулисању виђања детета и родитеља	84
Изддржавање детета	9
Лишење родитељског права	145
Кривични поступак против родитеља због занемаривања и злостављања детета	19
Поступак за заштиту права детета	55
Укупно	3.434

Поступци у којима су достављани налази и мишљења суду, односе се на заштиту права и интереса детета, вршење родитељског права, регулисање личног односа родитеља и детета, издржавање детета, лишење родитељског права, кривични поступак против родитеља због занемаривања и злостављања детета, целисходност покретања припремног поступка, припремни поступак, кривични поступак и прекршајни поступак према малолетним учиниоцима.

6.3. Управно- правни послови

Према Правилнику о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад, **управно-правни послови** обухватају примену управно процесних правила у вођењу поступака и доношењу одлука у управним правима чије је решавање законом поверено центру за социјални рад. Управни послови су се у Центру за социјални рад одвијали у оквиру свих случајева остваривања права корисника у току 2025. године, а везани су пре свега за права на материјална давања у складу са Законом о социјалној заштити и Одлуком о правима и услугама социјалне заштите. *У наредној табели дати су подаци о броју захтева за материјалном подршком и исходу њиховог решавања.*

Табела 75.

Број решења/закључака према врсти права 2025. године					
Врста решења/закључка	Број захтева према врсти права				
	НСП	ТНП	Увећана ТНП	Једнократна новчана помоћ	Помоћ за оспособљавање за рад

Број поднетих захтева за остваривање права у години	2.654	3.002	1.929	11.502	-
Број решења о признавању права у години	1.894	1.374	736	9.696	-
Број решења којима је одбијен захтев за признавање права у години	211	361	777	392	-
Број закључака о обустави поступка у години	270	150	33	555	-
Број закључака о одбацивању захтева у години	69	5	18	135	-
Број решења којима је престало право у поступку преиспитивања у години	249	222	277	-	-
Број решења без промене у поступку преиспитивања права (годишње)	4	21	7	-	-

6.4. Услуге - неодложне интервенције

Укупан број неодложних интервенција обухвата интервенције реализоване у оквиру радног времена центра и интервенције пружене у времену између 15:30 до 8 сати наредног дана, викендом и празником.

Табела 76.

Број неодложних интервенција у току 2025. године	
Узраст корисника	Број интервенција
За децу	214
За младе	31
За одрасле	77
За старије	58
Непознато	50
Укупно	430

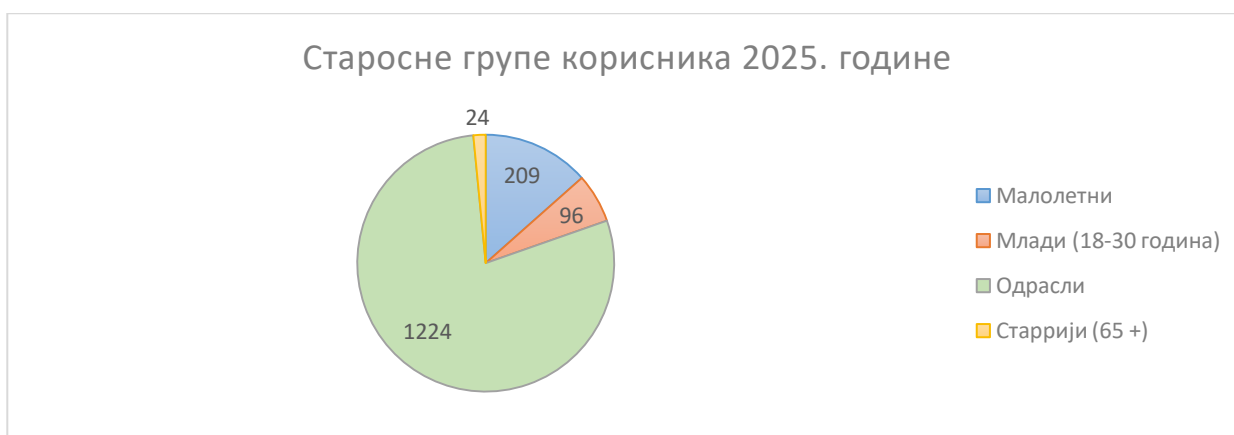
Највећи број пружених неодложних интервенција односио се на ургентну заштиту и збрињавању деце (око половине) и углавном се ради о деци која су у ризику или су жртве злостављања и занемаривања која су изложена породичном насиљу, као и деца са поремећајем у понашању и малолетници у сукобу са законом којима је, за случај изостанка родитељског старања, потребно обезбедити присуство органа старатељства у истражном поступку.

7. САВЕТОВАЛИШТЕ ЗА БРАК И ПОРОДИЦУ

Основна делатност у Саветовалишту је саветодавни и психотерапијски рад који је намењен грађанима Града Београда. Психотерапијски модалитет који се доминантно примењује је системска породична терапија са породицама, паровима, појединцима. Поред тога, обавља се и породична медијација, медијација између малолетних учинилаца кривичних дела и жртава, као и четири програма групног рада: третман намењен починиоцима насиља у партнерским односима, програм „Оснаживање жена против насиља“, групни третман намењен адолесцентима, као и нови групни рад намењен деци у виду психодрамских радионица који је отпочео са радом у новембру 2022. године

Током 2025. године евидентирано је **1.553 корисника**, што је за 11,3% мање у односу на претходну годину.

Графикон 39.

Током извештајне године одржано је 4.553 сеанси: 2.824 индивидуалних, 787 партнерских, 696 породичних и 246 групних.

- Са починиоцима насиља одржана је 61 групна сеанса (укупно 29 особа)
- У групни рад са женама на оснаживању биле су укључене 22 жене и одржана је 41 сеанса
- У групном раду са адолесцентима током 120 сеанси учествовале су 123 младе особе
- Током 24 сеансе у групном раду са децом, било је укључено шесторо деце
- Одржано је 180 котерапијских сеанси

Табела 77.

Проблеми рангирани према учесталости јављања	Број
Конфликтна родитељска комуникација	150
Делинквенција	128
Постразводни проблеми-конфликтна родитељска комуникација	60
Пост разводни проблеми-не регулисано виђање родитељ-дете	58
Терапија развода	56
Мултипроблемске породице	47
Партнерско насиље физичко м према ж	40
Проблеми у понашању детета	36

Предразводна одлука	33
Родитељске компетенције	29
Различити васпитни стилови	24
Анксиозност	22
Проблем са породицом порекла	20
Рад на блискости	19
Поремећај породичне структуре и улога	18
Ускраћивање контакта родитељ дете и отуђење	14

Према проблематици и учесталости јављања корисника у Саветовалиште, најчешће се радило о конфликтним партнерским односима, затим постразводним, као и конфликтима у домену родитељске комуникације. Такође, учестали проблеми у раду са корисницима били су партнерско насиље, проблеми виђења детета, проблеми у понашању код деце. Међу корисницима Саветовалишта, као најчешћи иницијатор доласка, углавном су особе женског пола (супруге, мајке, ћерке) које се углавном самоиницијативно обраћају Саветовалишту.

Као што се може видети на следећем графикану, у Саветовалишту са корисницима/клијентима доминира психотерапијски рад.

Графикон 40.

Графикон 41.

У току 2025. У Саветовалишту није реализована ниједна медијација, што упућује на претпоставку да медијација, упркос својој корисности, није у довољној мери препозната у нашим условима, што би било у интересу грађана и њихове добробити као мирног начина решавања преговора свих категорија (партнерских односа, развода и договора око деце, породичних односа, адолесцената).

У резимеу извештаја о раду Саветовалишта за брак и породицу издвајамо:

- Највећи проценат клијената који долазе у саветовалиште су женског пола и у категорији одраслих клијената
- Пораст броја индивидуалних, групних и породичних сеанси, док је партнерских нешто мање
- Повећан је број предмета упућених из ЦСР, посебно из појединих одељења Звездара, Врачар, Гроцка, Сурчин
- Форма рада је и даље преваходно индивидуална (45,83%) у односу на групни начин рада (23,06%)
- Највише је постигнутих промена првог реда, што подразумева нестанак симптоматског понашања (34,39%)
- Као иницијатор доласка, највише су упућивани млади због деликвенције, а стручни радници из центара такође су били чест иницијатор за долазак странака/клијената у Саветовалиште

8. ОДЕЉЕЊЕ ЗА ПОСЛОВЕ ПЛАНИРАЊА И РАЗВОЈА

На основу Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији послова и радних задатака у Градском центру за социјални рад у Београду, Одељење за послове планирања и развоја, обавља по свом садржају разноврсне послове, који управо својом посебношћу ово одељење чине јединственим како у Градском центру тако и у Републици Србији. Међу најзначајнијим пословима су послови проучавања и праћења појава и проблема којима се бави социјална и породично-правна заштита, положаја и услова за развој социјалне и породично-правне заштите, израда разних извештаја и анализа које се односе на делатност Градског центра и сходно томе предлагање мера за унапређење делатности и израда интерних елабората и упутстава за унапређење система социјалне и породично-правне заштите у Београду.

Поред тога, стручни радници овог одељења обављају послове пружања стручне помоћ по захтеву одељења Градског центра у решавању проблема, врше стручну анализу примењених мера и пружених услуга корисницима центра за социјални рад на нивоу појединачног случаја и на нивоу циљних група корисника, анализирају и врше евалуацију квалитета пружених услуга, поштовања стручне процедуре и стандарда стручног рада, утврђују потребе за обуком стручних радника унутар центра, те сходно томе организују и реализују програме обуке и активности које имају за циљ развој општих, посебних и специфичних компетенција пружаоца услуга.

Израда годишњих извештаја о раду, одељенских као и извештаја ГЦСР у Београду, Информатора о раду ГЦСР, вођење базе података о завршеним програмима обуке стручних радника, осмишљавање и учествовање у пројектним активностима, организација семинара, округлих столова, трибина и конференција о питањима о делатности центра за социјални рад, итд. су неки од послова који се реализују у овом одељењу.

Значајни аспект рада Одељења за послове планирања и развоја у току 2025. године, као и претходних година, односио се и на рад са корисницима Градског центра за социјални рад, као и на рад са потенцијалним корисницима најчешће путем електронске комуникације или телефоном.

Стручни радници Одељења за послове планирања и развоја су свакодневно корисницима који су се обраћали са неким захтевом, непосредно, путем телефона или електронске поште, пружали информације о правима и услугама из области социјалне и породично-правне заштите. Тако је током године евидентирано 1.783 позива грађана. Све ове послове током 2025. године обављало је, поред руководиоца одељења (психолог), 5 социолога, 2 социјална радника, 3 педагога, 2 правника и 2 психолога.

8.1. Рад по приговорима - Законска основа и сврха обраде приговора

Закон о социјалној заштити РС је у делу *Права корисника* предвидео право и могућност корисника да приговара на рад центра за социјални рад који је у Градском центру за социјални рад у Београду, организован тако да корисник има могућност да се са приговором обрати директору ГЦСР, а обраде приговора се спроводе у Одељењу за послове планирања и развоја.

Поред тога што је сврха обраде приговора осигурање заштите најбољих интереса појединачног корисника услуга ГЦСР и начин спровођења законских одреби о поштовању права корисника, она је и компонента механизма контроле, усмеравања, надгледања и евалуације примене стандарда стручног рада у пракси ГЦСР, тим пре што се поред поднесака корисника услуга ГЦСР у интерну процедуру обраде приговора узимају и они дописи других институција који су усмерени на поступке контроле правилности и законитости рада ГЦСР.

У следећој табели дат је приказ укупног броја приговора и расподела заступљености приговора по одељењима ГЦСР у којој можемо видети да по рангу предњачи Палилула, Чукарица, Нови Београд и Вождовац. Ако упоредимо задњих пет година које су дате у табели, можемо уочити да је просечно највише приговарано на рад Одељења - Палилула, Чукарица, Нови Београд и Земун. У 31 случају корисници су подносили приговор на рад више одељења истовремено а у 6 случајева у општене - (приказ Београд).

Табела 78.

Одељење	2021	2022	2023	2024	2025	Ранг 2021	Ранг 2022	Ранг 2023	Ранг 2024	Ранг 2025
Земун	44	37	29	27	27	4	2	5	4	5
Звездара	45	34	24	20	22	3	4	6	6	6
Нови Београд	43	35	33	44	35	5	3	4	2	3
Палилула	48	45	37	47	38	1	1	3	1	1
Раковица	28	17	12	17	13	8	9	12-13	7-8	9
Чукарица	46	32	39	39	36	2	5	2	3	2
Вождовац	30	30	52	26	34	6	6	1	5	4
Стари град	21	15	15	12	9	9	10	8	9	11
Лазаревац	10	7	13	6	7	15	14	9-11	16	12-14
Савски венац	16	6	13	9	11	16	15	9-11	11-12	10
Младеновац	11	5	11	5	7	14	16	14	17	12-14
Врачар	14	10	12	7	5	11	12	12-13	13-15	15-16
Сурчин	13	8	13	11	7	12-13	13	9-11	10	12-14
Гроцка	29	23	17	17	17	7	7	7	7-8	7
Обреновац	13	19	7	7	14	12-13	8	15-16	13-15	8
Сопот	3	3	7	7	2	16-17	17	15-16	13-15	17
Барајево	3	13	6	9	5	16-17	11	17	11-12	15-16
Београд	28	36	22	36	37	-	-	-	-	
Укупно	463	377	362	362	326	-	-	-	-	

У току 2025. године у писарници управне зграде Градског центра за социјални рад у Београду примљено је и у Одељењу за послове планирања и развоја евидентирано, класификовано и обрађено укупно **326** поднесака који су по свом садржају сврстани у најширу категорију «приговор» у интерној бази података што значи да је свега 0,3 % од укупног броја корисника приговарало директору ГЦСР. Према категорији порекла односно идентификације подносиоца највећи број приговора потиче од грађана, корисника услуга социјалне заштите који се већ налазе на евиденцији поступајућих одељења ГЦСР.

Поређењем са укупним бројем приговора у претходних пет година, уочава се да је број писаних поднесака означених као Приговор у 2025. години смањен, односно незнатно нижи у односу на претходну годину.

Број приговора који се односе на заштиту деце (190) је већи од броја приговора који се односе на заштиту одраслих (136). Највећи број приговора 225 поднели су директно грађани, односно сами корисници (или њихови законски заступници).

Секретаријат за социјалну заштиту је проследио 21 поднесак који су класификовани као приговори, а Заштитник грађана 22.

За разлику од претходних година највећа учесталост у поднетим приговорима, у току 2025. године, евидентира се у области породично правне заштите 168 поднесака, односно, најчешће вршења родитељског права (119 поднесака), а потом остваривања права на материјалну, новчану помоћ, 68 поднесака.

Оба ова подручија рада центра су и најподложнија приговору услед незадовољства корисника и разлике у виђењу животних околности корисника и стручних радника који процењују, односно достављају суду мишљење у вези са вршењем родитељског права у бракоразводним споровима и ређе, у случајевима алтернативног старања о деци, као и да ли су испуњени услови за остваривање права на новчану социјалну помоћ.

Ове године, као и претходне, уочава се да је остваривање права на приговор Градском центру за социјални рад у Београду најчешће било покретано незадовољством корисника услед, како наводе изостанка предузимања одговарајућих мера социјалне и породично правне заштите. Нешто ређе, указују на непрофесионалан однос стручњака Градског центра, а најмањи број корисника изражава незадовољство у вези са неквалитетном проценом.

8.2. Рад по осталим захтевима

У евиденцији Одељења за послове планирања и развоја под називом „остали захтеви“ води се веома значајан број различитих активности Одељења:

- Обраћања грађана непосредно или у оквиру рубрике „питајте нас“ на нашој интернет презентацији;
- Обраћање различитих институција из Београда, али и из целе Србије;
- Организовање едукација и семинара;
- Преписка иницирана од стране Одељење за послове планирања и развоја према нашим одељењима која често садржи информације о изменама постојећих и доношењу нових законских и подзаконских аката;
- Преписка везана за реализацију услуге Привремено становање.

У току 2025. године било је укупно 1.336 ових захтева, нешто мање у односу на 2024. (1.347). Када се разматрају најчешћи подносиоци захтева, као и претходне године доминирала су обраћања разних институција (469), потом одељења Градског центра (466), и у нешто мањем броју обраћања грађана (401).

Када је у питању старосна структура корисника, доминирају одрасла лица на која се односи 1.041 захтева, а у групацији деца, било је 225 обраћања. У односу на разлог обраћања, највећи број захтева односио се на остале разлоге обраћања (672), достављање података, разна питања, тражење података, прослеђивања..., а затим на различите видове тражења информација о материјалним давањима 400.

Табела 79.

	Остали захтеви	Категорија	
		Деца	Одрасли
Укупно	1336	295	1041
Барајево	18	2	16
Београд	499	124	375
Центар ван Београда	18	5	13
Чукарица	80	18	62
Гроцка	51	5	46
Лазаревац	21	4	17
Младеновац	21	2	19
Нови Београд	88	18	70
Обреновац	28	2	26
Палилула	115	32	83
Раковица	48	13	35
Савски венац	45	12	33
Сопот	14	0	14
Стари град	37	4	33
Сурчин	21	1	20
Вождовац	70	17	53
Врачар	24	6	18
Земун	55	15	40
Звездара	78	13	65
Више одељења	5	2	3

8.3. Рад по захтевима за стручну помоћ

У 2025. години укупан број захтева за пружање стручне помоћи износи **132**: из области заштите деце и младих 71 и из области заштите одраслих лица 61 захтев за стручну помоћ. Највећи број захтева поднела су одељења (97) и судови (26) и то у односу на месну надлежност за конкретан случај. Број захтева за стручну помоћ је незнатно већи од броја поднетих захтева у 2024. години.

Следи табеларни приказ захтева за стручну помоћ, који су поднети у ГЦСР током 2025. године

Табела 80.

Стручне помоћи	Укупно	Категорија	
		Деца	Одрасли
Укупно	132	71	61
Барајево	6	3	3
Београд	6	3	3
Чукарица	15	12	3
Гроцка	5	2	3
Лазаревац	1	1	0
Младеновац	1	0	1
Нови Београд	11	2	9
Обреновац	2	2	0
Палилула	8	6	2
Раковица	15	10	5
Савски венац	2	1	1
Сопот	6	1	5
Стари град	10	5	5

Сурчин	1	1	0
Вождовац	15	4	11
Врачар	11	6	5
Земун	7	4	3
Звездара	9	7	2
Више одељења	1	1	-

Поступајући по овим захтевима стручни радници су у односу на део захтева реализовали састанак са стручним тимовима одељења, која су тражила стручну помоћ, или учествовали на конференцијама случаја које су организоване у конкретним случајевима. Већи део захтева за стручну помоћ је реализована писаним инструкцијама.

8.4. Усавршавање и обука запослених у ГЦСР

Обука и стручно усавршавање запослених (волонтера и новозапослених) је законом јасно дефинисано, као и обавеза стручног радника и стручног сарадника да се стручно усавршава. Континуирана едукација сходно новим стандардима и акредитовање нових програма и услуга је у складу са потребом сталног унапређења стручног рада и јачања професионалних капацитета запослених.

У циљу ефикасне примене Правилника о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад и успостављању нове методологије рада, стручни радници у Градском центру за социјални рад се усавршавају у складу са позицијом на којој раде.

Градски центар за социјални рад располаже годишњим планом обука и усавршавања. Стручни радници Одељења за послове планирања и развоја су у току 2025. године сачинили већи број обука које су категорисане код Коморе социјалне заштите.

Одељење за послове планирања и развоја је формирало базу података о броју стручних радника у Градском центру који су завршили акредитоване програме обуке, а иста је проширена и са програмима обуке који нису акредитовани.

У следећој табели је приказан укупан број стручних радника који су похађали програме стручног усавршавања у извештајном периоду.

Табела 81.

Редни бр.	Назив скупа	Број радника
1	Основна обука за супервизоре (Републички завод за социјалну заштиту)- акредитована	4
2	Насиље над старијим особама, специфичности препознавања и стратегије превенције (Amity) - акредитована	18
3	Обука правника у цср - акредитована	20
4	Вршњачко насиље и поступање центра за социјални рад (интерна обука)	17
5	Ефекти примене апликација које се користе у стручном раду у центрима за социјални рад (интерна обука)	19
6	Занемаривање и сиромаштво (интерна обука)	14
7	Изазови и тешкоће са којима се сусрећу стручни радници у ГЦСРБГ у служби за заштиту деце и младих и начини савладавања стреса (интерна обука)	38
8	Могући изазови, проблеми и дилеме с којима се сусреће психолог у поступцима извршења одлука из области породичног односа (интерна обука)	48
9	Подршка у раду са децом жртвама злостављања и занемаривања (интерна обука)	13
10	Привремено старатељство у пракси центра за социјални рад (интерна обука)	34
11	Становање уз подршку за децу и младе који напуштају заштиту (интерна обука)	14

12	Унапређење квалитета рада у поступцима остваривања права у социјалној заштити (интерна обука)	17
13	Управљање и располагање имовином лица под старатељством (интерна обука)	34
14	ФУК - ефекти примене (интерна обука)	14
15	Процена родитеља у бракоразводном поступку (интерна обука)	30
16	Насиље малолетне деце према родитељима (интерна обука)	9
17	Подршка у раду са децом жртвама злостављања и занемаривања (интерна обука)	28
18	Деца као жртве сексуалног злостављања (интерна обука)	18
19	Насиље у истополним заједницама (интерна обука)	19
20	Занемаривање и сиромаштво (интерна обука)	14
21	Невидљиве жртве насиља – насиље над старима и особама са инвалидитетом (интерна обука)	13
22	Организација повратка корисника у земљу порекла (интерна обука)	33
23	Буди рука која воли – интерсекторска радионица (ФПН)	3
24	Гарантована права и стварни живот особа са инвалидитетом (Министарство)	1
25	Препознавање случајева трговине људима и подршка жртвама (обука ЦЗЗТЈ)	36
26	Тренинг о циганизму (Савет Европе)	5
27	Безбедност и одговорност (Центар за несталу и злостављену децу)	35
28	Једнаке , сигурне и оснажене (Министарство)	2
29	Социјална инклузија у функцији превенције трговине људима (Асоцијација центара)	2
30	Деменција, подршка за квалитетнији живот (Amity)	1
31	Принципи међуинституционалне сарадње и могућности унапређења (ЦПСУ)	2
32	Колико је до нас (ФИЦЕ)	2
33	Годишњи стручни скуп ФИЦЕ Србија	2
34	Унапређење права детета у грађанским, судским поступцима кроз јачање капацитета судија и стручњака за социјалну заштиту (Правосудна академија)	17
35	Изазови у поступцима извршења одлука у вези са породичним односима (НВО)	10
36	Могућност за самосталан живот особа са инвалидитетом након смрти родитеља (НВО)	1
37	Савремени професионалац између зависности, сагоревања и унутрашњих криза (Витезови осмеха)	8
29	Укупно	595

У протеклој години 42 стручна радника је похађало акредитоване програме обуке. Од укупног броја обука, 19 су обуке које су организовали стручни радници овог одељења и исте је похађало 426 стручних радника.

Део обука је као и претходне године реализован он лине у организацији сарадничких институција, што је омогућило масовније присуство стручних радника истим.

Унапређење квалитета стручног рада

У циљу унапређења стручног рада, Одељење за послове планирања и развоја је током 2025. године пратило активности одељења приликом збрињавања корисника у прихватилишта на подручју Београда. Између осталих послова који су обављани, стручни радници Одељења за послове планирања и развоја су посредовали код надлежног секретаријата или код пружаоца услуга, у свим оним ситуацијама када је требало превазићи неки изазов у заштити корисника.

И у 2025. години настављен је рад заштите деце без родитељског старања која су се налазила на смештају у прихватилиштима и установама смештаја током године.

Стручни радници Одељења за послове планирања и развоја су током 2025. године прегледали 29 досијеа деце која се налазе на алтернативном старању из 5 одељења Градског центра. Кориснички досијеи деце која су пододна за усвојење или деце чији су родитељи у судским поступцима за лишење родитељског права су анализирани, за сваки је попуњен

претходно сачиње упитник, а за неке и дате препоруке у вези даље заштите. Планирано је да се у току 2026. године настави са анализом рада на заштити ове корисничке групе и по окончању изради посебан извештај. На основу утврђеног стања у заштити деце без родитељског старања започели смо током 2024. године, наставили и у 2025. години, а план је и да се у 2026. години настави са обукама на тему заштите деце без родитељског старања. Такође, пред крај године на иницијативу колега из Центра за заштиту одојчади, деце и омладине обишли смо 6 општинских одељења и одржали састанке са представницима одељења, а у вези заштите деце која су на смештају. На састанцима је размотрена заштита укупно 109 деце и младих.

Током године праћена је заштита деце и младих на смештају у хранитељским породицама. У Систему за заштиту и аутоматизацију инструмената социјалне заштите прегледани су досијеи 95-оро деце и младих. Посредовано је између одељења Градског центра и пружаоца услуге у вези унапређења заштите и превазилажења застоја у заштити.

Део активности овог одељења, који се односи на унапређење квалитета стручног рада односио се и на финансијско управљање и контролу, а то заправо значи да су два правника овог одељења прегледали преко 28.000 решења којима је признато неко од права на основу градске Одлуке о правима и услугама социјалне заштите.

Остале активности:

Представница одељења обавља послове креирања, ажурирања и деактивирања налога за запослене у Е порталу, у апликацији Социјалне карте и Админ модулу СОЗИС. Током извештајне године запримљено је 1703 захтева.

Највећи број захтева (706) се односи на промену улога у СОЗИСу и у Регистру социјална карта за време годишњих одмора и одсуства са рада, налоге (607) и помоћ и подршку у раду на конкретним предметима у СОЗИСу (147). Реализована је и обука за 33 новозапослена стручна радника за примену апликације СОЗИС.

Урађена је и Анализа примене Регистра социјалне карте у Градском центру за период од 01.02.2022 до 15.11.2025. године. Поред наведених активности обавеза одељења је редовно ажурирање Информатора о раду Градског центра у јединственој апликацији.

Представница одељења је члан управног одбора Асоцијације центара и током године је активно судјеловала на свим седницама. Поред тога два представника одељења су учествовала на стручном скупу „Социјална инклузија у функцији превенције трговине људима“ где су излагали на тему „Трговина људима у пракси центра за социјални рад“.

На месечном нивоу запослени су активно учествовали у комисијама за квантитативни и квалитативни пријем услуга (лични пратилац, персонални асистент, смештај у „Сигурну кућу“ и бесплатни оброк) у Секретаријату за социјалну заштиту.

Како је крај 2025. и почетак 2026. године период релиценцирања великог броја запослених, током године је посебна пажња посвећена управо на предузимање активности ради стицања услова за обнову лиценци (поред планирања и реализације обука).

Као и претходних година, Градски центар је био наставна база за велики број студената, који су по захтеву високошколских установа упућивани у општинска одељења од стране запослених у Одељењу за послове планирања и развоја.

9. ИСТРАЖИВАЧКИ РАД У ОДЕЉЊУ ЗА ПЛАНИРАЊЕ И РАЗВОЈ

У плану и програму Одељења, поред послова извештавања, спроводе се и различита истраживања и анализе.

- ***Анализа Плана осамостаљивања за младе који излазе из система алтернативног старања***

План осамостаљивања представља кључни документ који се израђује за младе особе у систему социјалне заштите, а који има за циљ да олакша прелазак из „структурисаног, надгледаног окружења у самосталан живот“. Овај план, који је прописан законским оквиром, подразумева дефинисање личних и професионалних циљева, као и активности које ће омогућити младима да постигну самосталност у различитим аспектима живота (здравље, образовање, финансије, стамбено питање, социјална мрежа и породични односи). Током 2025. године спроведена је анализа израде планова осамостаљивања за младе који излазе из система алтернативног старања, с циљем утврђивања могућих празнина и пропуста у овом процесу. Резултати анализе указују на значајне недостатке у структури и садржају планова, при чему су многе критичне области живота, као што су стамбена решења, развој животних вештина и социјална подршка, недовољно разрађене или изостављене из планова. Посебно је примећено да су планови осамостаљивања најчешће израђивани непосредно пред сам излазак младих из система, без довољне припреме или укључивања младих у процес њихове израде. Један од кључних налаза анализе јесте да су детаљније области оне које се односе на финансијску подршку, нарочито у контексту сталне новчане помоћи након престанка права на смештај. Насупрот томе, друга важна питања као што су образовање, здравље, слободно време и социјална мрежа остају недовољно дефинисана, што захтева потребу за комплекснијим приступом у припреми младих за самостални живот. На основу резултата анализе, препоручује се да се у процес израде планова осамостаљивања укључе стручни радници и сами млади, те да се овај процес редовно ажурира и прилагођава променљивим потребама младих. Такође, препоручује се да ГЦСР, у сарадњи са другим релевантним актерима, развије нове услуге које ће омогућити бољу припрему младих за излазак из система, укључујући увођење система менторства и саветовања, као и бољу подршку у развоју животних вештина. Надаље, потребно је улагати у едукацију стручних радника који раде са овим младим људима, као и у развој свеобухватнијих модела социјалне подршке који ће осигурати успешнији транзицијски процес за младе који напуштају систем алтернативног старања.

- ***Анализа трендова броја корисника Градског центра за социјални рад са проблемима партнерског насиља у периоду 2023-2025. године***

Анализа указује на озбиљност и континуирани пораст обима проблема партнерског насиља, као и на тенденцију раста броја пријављених случајева из године у годину, што може бити резултат боље информисаности грађана, веће доступности услуга подршке и јачања поверења у институције. Истовремено, значајан број жртава и даље не пријављује насиље, најчешће услед страха, економске зависности, стигматизације или неповерења у систем заштите. Резултати анализе указују да решавање проблема партнерског насиља не може бити засновано искључиво на нормативном оквиру, већ захтева свеобухватан приступ који подразумева и промене у друштвеним ставовима и културним обрасцима који утичу на односе моћи и родну неравноправност. Када је реч о улози Центра за социјални рад, неопходно је да установа настави да унапређује процедуре раног препознавања ризика од насиља и обезбеди ефикасну и координисану интервенцију у свим фазама поступања. Анализа теоријских приступа и међународне праксе показује да изазови са којима се

сусрећемо нису изоловани, већ су присутни и у ширем европском контексту. Такође, уочен је изазов у области ажурности и систематичности вођења евиденције, те је неопходно континуирано унапређивати методологију прикупљања и обраде података, како би се обезбедила поуздана основа за креирање ефикасних мера превенције и заштите. Налази анализе указују да се сузбијање партнерског насиља не може заснивати искључиво на примени законских мера, већ захтева системски, координисан и дугорочан приступ који обухвата превенцију, рану идентификацију ризика, благовремену интервенцију и свеобухватну подршку жртвама. Посебно се истиче потреба за: даљим унапређењем процедура раног препознавања и процене ризика од насиља; јачањем међусекторске сарадње између система социјалне заштите, полиције, здравствених и правосудних органа; унапређењем система евидентирања и анализе података ради поузданијег планирања мера и политика; развојем и континуираним спровођењем превентивних и едукативних активности усмерених на подизање свести јавности и оснаживање жртава. Градски центар за социјални рад ће, у оквиру својих надлежности, наставити са унапређењем стручног рада и сарадње са свим релевантним актерима, док се од локалне самоуправе очекује континуирана подршка у обезбеђивању услова, ресурса и политика усмерених на превенцију и заштиту од партнерског насиља.

- ***Институт усвојења као облик заштите деце без родитељског старања***

Истраживање о примени института усвојења као облика заштите деце без родитељског старања спроведено је у периоду од маја до октобра 2025. године, са циљем стицања свеобухватнијег увида у карактеристике и праксу спровођења усвојења. Истраживање је било дескриптивног карактера и обухватило је породице из којих су деца усвојена у свим одељењима Градског центра за социјални рад у Београду током 2023. и 2024. године. Узорак је чинило 15 породица са активне евиденције из одељења у којима су усвојења реализована. Усвојење представља законом уређен и значајан облик заштите деце без родитељског старања, којим се детету обезбеђује трајна породична средина и уређује његов правни статус. Заснивањем усвојења успоставља се трајан и потпун однос између усвојитеља и детета, који је по својим правима и обавезама изједначен са природним родитељским односом, док права и дужности биолошких родитеља престају. Основни циљ усвојења је заштита најбољег интереса детета, пре свега кроз обезбеђивања стабилног, безбедног и подстицајног породичног окружења које омогућава његов правилан психофизички развој. Поред индивидуалног значаја за дете и породицу, усвојење има и шири друштвени значај, јер представља важан механизам социјалне интеграције и бриге о деци која су остала без адекватног родитељског старања. У савременом друштвеном контексту, усвојење се посматра и у оквиру ширих демографских, социјалних и породичних промена, укључујући трансформацију породичних образаца, изазове родитељства и растућу улогу институција у систему социјалне заштите. Истовремено, овај процес прати и одређена доза социјалне осетљивости и приватности, што утиче на његову видљивост и разумевање у широј јавности. Одлуку о заснивању усвојења доноси орган старатељства на основу процене мултидисциплинарног тима стручњака, који чине социјални радник, психолог, педагог, правник и лекар, са посебним акцентом на процену најбољег интереса детета. Као специфичан облик родитељства и важан механизам социјалне заштите, усвојење, упркос изазовима и сложености поступка, представља један од најзначајнијих и најадекватнијих видова збрињавања деце без родитељског старања.

10. АКТИВНОСТИ ГРАДСКОГ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД У БЕОГРАДУ У 2025. ГОДИНИ

- Учешће представника Градског центра у раду струковних удружења (Асоцијација центара,..)
- Учешће представника Градског центра у разним комисијама формираним на нивоу локалне самоуправе
- Стручни радници су током године учествовали и у раду разних фокус група, истраживањима или анкетама која су спроведена ради испитивања ставова запослених
- Као и претходних година, одељења Градског центра су била наставна база за велики број студената

10.1. Пројектне активности у 2025. години

Заштита малолетне деце без пратње

У сарадњи са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања наставило се са реализацијом пројекта „Јачање капацитета и партнерства за управљање миграцијама у Србији“ .

11. Закључак

Основу за израду Извештаја о раду чинила је база података свих одељења Градског центра за социјални рад у Београду за 2025. годину, као и подаци релевантних институција које званично објављују информације од значаја за систем социјалне заштите.

На крају 2025. године, у Градском центру за социјални рад било је запослено 517 радника на неодређено и 107 на одређено време. Однос броја корисника и броја стручних радника наставља да показује неповољан тренд - један стручни радник на 313 корисника. Овај дисбаланс могао би да утиче и на квалитет пружених услуга, ефикасност и доступност социјалне заштите, задовољство корисника и очување људских ресурса. Стручни радници Центра се континуирано усавршавају у складу са позицијом на којој су ангажовани, у складу са Правилником о организацији, нормативима и стандардима рада центара за социјални рад. Центар располаже годишњим планом обука, док **Одељење за планирање и развој води базу података о свим спроведеним обукама, што доприноси континуираном професионалном развоју и квалитету рада.**

У току 2025. године у Градском центру за социјални рад евидентирано је **121.082 корисника** социјалне и породично-правне заштите, што чини 7,2% укупне популације Београда (процена броја становника 2024. године). У односу на претходну годину, број корисника мањи је за око 13% (12,86%), што је највероватније последица унапређења у домену ажурирања евиденције и документације и побољшања статистичког праћења релевантних података о корисницима.

Кључни подаци извештаја:

- Пунолетни корисници чине 67,9% укупног броја, малолетни 26,6%, а 5,5% нису разврстани у старосне групе;
- У старосној групи деце (0 -17 година) доминирају деца од 14 до 16 година - 56,2%;
- Међу корисничким групама деце (потребе/проблеми) најзаступљенија су деца из породица са поремећеним односима (24,6%), материјално угрожена (14,2%) и деца са инвалидитетом (14%);
- Најзаступљенија група међу пунолетнима су материјално угрожене особе (31,5%) и особе са инвалидитетом (21,8);
- Услуге Центра односе се у највећем броју на стручне поступке процене и планирања, са посебним фокусом на испуњеност услова за материјалну подршку.

Анализа структуре корисника указује да систем социјалне заштите у Београду у највећој мери одговара на потребе социјално и економски најугроженијих категорија становништва, као и група са вишеструким ризицима.

Доминантна заступљеност материјално угрожених пунолетних корисника и лица са различитим и често вишеструко комбинованим здравственим тешкоћама сведочи о континуитету структурних социјално-економских изазова и високом степену зависности обе корисничке групе од различитих видова системске подршке. У домену заштите деце, изразита заступљеност адолесцената узраста од 14 до 16 година, као и доминација деце из породица са поремећеним породичним односима, указују на растућу потребу за интервенцијама које превазилазе искључиво материјалну подршку и захтевају интензиван саветодавни, психосоцијални и породично-правни рад. Ови подаци упућују на потребу за даљим јачањем превентивних програма, раном идентификацијом ризика и развојем

специјализованих услуга усмерених на очување породичних функција и заштиту најбољег интереса детета. Укупно посматрано, структура корисника потврђује да се Градски центар за социјални рад налази у улози **кључне институције** која одговара на сложене, дуготрајне и међусобно повезане социјалне проблеме. Ово додатно наглашава значај системског планирања ресурса, континуираног унапређења стручних капацитета и развоја услуга које су прилагођене специфичним потребама доминантних корисничких група.

Полазећи од наведених структурних карактеристика корисника и идентификованих изазова у раду, јасно је да квалитетно планирање и развој система социјалне заштите мора бити засновано на **поузданим, свеобухватним и ажурним подацима**. Како би Градски центар за социјални рад наставио да буде ефикасан у свом раду, важно је да се фокусира на даље јачање кадровских капацитета, повећање стручних компетенција запослених и оптимизацију радних процеса. **Подизање квалитета евиденције и статистичког праћења** од кључног је значаја за квалитетно планирање ресурса, израду политика и праћења ефикасности социјалних услуга. С обзиром на сложеност изазова с којима се сусреће систем социјалне заштите, неопходно је наставити са стратешким планирањем, унапређењем кадровских ресурса и континуитетом реформи. Само овим приступом Центар може осигурати ефикасну, доступну и правовремену помоћ за све кориснике, нарочито за оне који су најугроженији, како би социјална заштита била прилагођена стварним потребама најосетљивијих група у друштву.

Прикупљање, обрада
и анализа података:
Сабина Мајсторовић

Одобрила:
Оливера Симендић

в. д. директор

Станко Гујаничић